

MŪSŲ GIRIOS



2016 / 02



VALTRA

Valtra – patikimas partneris miške

Kaina
nuo **53.000** EUR

3
METAI
GARANTIJA
ARBA
3000
VAL.

- Variklis AGCO Power (Sisu) – 111 AG
- 24+24 pavaros
- Metalinis degalų bakas
- Priekinio tilto diferenciale blokavimas
- Hidraulinio siurblio našumas 90 l/min
- Oro kondicionierius
- Miško padangos 20.8R38+16.9R28 NOKIAN

KRONOS

Hidrauliniai manipulatoriai:

- Maksimalus strėlės ilgis – iki 10 m
- Keliamoji galia prie 4 m ilgio strėlės – iki 1,5 t
- 0,26 m² rąstų griebtuvai

Kronos medienos ištraukimo priekabos:

- Maksimali priekabos užkrovimo talpa – iki 15 t
- Pakrovimo vietos ilgis - iki 4 m (be prailginimo)
- Aukšta prošvaisa

 **SUOKONE**

Augmenijos smulkintuvai

nuo
13.000
EUR

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ SĄJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2016 m. vasaris Nr. 2 (814)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

A. Juozapavičiaus g. 10a

09311 Vilnius

Tel. 8 5 2752047

Faks. 8 5 2754828

El. paštas info@musu-girios.lt

www.musu-girios.lt

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius (pirmininkas),

Marius Aleinikovas,

Marijonas Bernotavičius,

Raimondas Juzikis,

Antanas Kilčiauskas,

Andrius Kuliešis,

Eglė Mankevičienė,

Rimantas Prūsaitis,

Edvardas Riepšas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10616;

el. paštas rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. 8 5 2754828,

mob. tel. 8 687 10614;

el. paštas vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Kuusienė

tel./faks. 8 5 2754828,

mob. tel. 8 687 10609;

el. paštas jurate.r@musu-girios.lt

Dizainerė – maketuotoja

Alicija Širvinskienė

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2000 egz.

Kaina 3,10 €

su nuolaida 2,05 €

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė

ne visada sutampa.

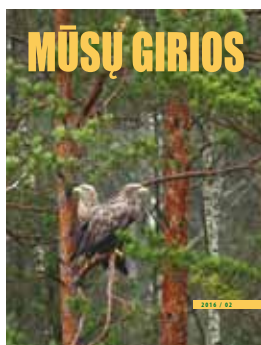
Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.



Turinys

Kronika	4
Aktualijos	6
N. KUPŠTAITIS. Diskusija esminiais miškų politikos klausimais	6
N. KUPŠTAITIS. Naujos galimybės miškų mokslui	8
Miškininkystė	10
Pristatyti miškotyros darbai ir aplinkosauginiai projektai	10
V. VASILIAUSKAS. Feromonų ir gaudyklių naudojimas miškų apsaugoje	12
J. LABOKAS. Lietuvos miškų medžiai – vaistinės žaliavos šaltiniai	14
A. RUTKAUSKAS. Bajoras, tapęs taksatoriumi klajūnu	17
R. VASILIAUSKAS. Siekiant jamžinti	18
Urėdijose	20
Miškų urėdijų 2015 m. veiklos įvertinimas, lyginant su 2014 m. atitinkamu laikotarpiu	20
G. PALTANAVIČIUS. Mobiliosios miško apsaugos kontrolės grupės veikla 2015 m. ir prioritetai šiemet	20
A. MALINAUSKAS. Miško urėdijų medelynai: kiek ir kur tikslinga juos modernizuoti?	22
B. ČIŽIENĖ. Joniškėčiai veteranai atsisveikina su kolektyvu	24
G. JANIŠKIENĖ. Jaunos specialistės istorija: trys karjeros laipteliai per trejus metus	26
Profesijų veikla	28
I. RUGINIENĖ. Kas pajėgs sunešioti „geležines klumpes“?	28
Privatūs miškai	29
LMSA valdybos posėdyje	29
Medžioklė	30
L. BALČIAUSKAS, L. BALČIAUSKIENĖ. Neprofesionaliojo mokslo projekto, skirto stambiųjų plėšrūnų apskaitai, rezultatai gali tapti vieninteliais duomenimis apie plėšrūnų skaičių 2016 m.	30
A. KAMIČAITIS. Apie (ne)galimybę... paimti vilką	33
V. RIBIKAUSKAS. Bepasmės diskusijos dėl vilkų	34
Miškas ir visuomenė	36
E. TIJUŠAS. Gamtą stebiu nuo vaikystės	36
O. GYLIENĖ. Kitoks žvilgsnis į pelkes	38
Miškininkui, gamtininkui, rašytojui Gediminui Isokui – 85	39
Laisvą minutę	40
Išėję negrįžti	41
Naujos pareigos	41
Datos	42



Sausio 27-28 d. Tauragės miškų urėdijoje UAB „NEPCon LT“ atliko **kasmetinį miškų sertifikavimo auditą**.

Sausio 29 d. Lietuvos parodų ir kongresų centre „Litexpo“ vyko UAB „Verslo žinios“ 12 kartą organizuojami sparčiausiai augančių smulkių ir vidutinių įmonių apdovanojimai prizų „Gazelė 2015“. Į šį titulą pretendavo per 4000 smulkaus ir vidutinio verslo bendrovių. Viena iš sėkmingiausiai dirbančių ir besiplėtojančių šalies bendrovių pripažinta Zarasų miškų urėdija.

Tokį apdovanojimą gavo ir 18 metų veikiantis Aukštaitijos miško savininkų kooperatyvas. Jame dirba 10 darbuotojų, kooperatyvas plečia veiklą – apyvarta per pastaruosius 4 metus padidėjo nuo 1 mln. 70 tūkst. eurų iki 1 mln. 390 tūkst. eurų.

Nuo 2016 m. sausio 29 d. Valstybinės miškų tarnybos internetinėje prieigoje „VMTGIS“ publikuojami Valstybinei miškų tarnybai perduoti **Nekilnojamojo turto registro duomenys** (nuo 2016 01 01) **apie žemės sklypus**, kurie įkelti į LR Miškų valstybės kadastro integruotą informacinę sistemą.

Vasario 2 d. Lietuvoje gamtosaugininkai paminėjo **Pasaulyje pelkių (šlapžemių) dieną**, kuri pasaulyje minima nuo 1971 metų. Šiuo metu septynios Lietuvoje saugomos teritorijos (Čepkelių, Kamanų, Viešvilės ir Žuvinto valstybiniai rezervatai, Nemuno deltos regioninis parkas, Girutiškio pelkė ir Adutiškio-Svylos-Birvėtos šlapžemių kompleksas) yra įtrauktos į Ramsaro konvencijos sąrašus.

Vasario 5 d. Kamanų valstybinio gamtinio rezervato direkcija surengė Akmenės krašto muziejuje seminarą **„Klimatas, orai, ir pelkės“ bei ekskursiją į Kamanų pelkę**.

Vasario 8 d. Aplinkos ministerijoje vyko atnaujintos ir išplėtos sudėties **Miškų ūkio konsultacinės tarybos posėdis**, kuriame aptarti esminiai miškų politikos klausimai Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos peržiūros kontekste (plačiau – 6 p.).

Vasario 8 d. Valkininkų miškų urėdijoje lankėsi **LR Seimo narys V. Mikalauskas**. Jis pristatė savo darbą Seimo Aplinkos apsaugos komitete, atsakė į miškininkų klausimus.

Vasario 10-11 d. Varšuvoje, Gyvybės mokslo universitete surengtas **Lenkijos ir Lietuvos dirvožemininkų simpoziumas**. Jame dalyvavusi LAMMC Miškų instituto Ekologijos skyriaus doktorantė **D. Čiuldienė** skaitė kartu su bendraautorais parengtą pranešimą **„Integrated studies of Lithuanian forest soils“**.

Vasario 11-13 d. Baltarusijoje, Minske surengtoje parodoje **„Studijos ir karjera 2016“** dalyvavo 119 dalyvių iš Lenkijos, Rusijos, Čekijos, Anglijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos aukštųjų mokyklų. Tarp jų buvo ir **Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos atstovai**.

Vasario 11 d. Telšių miškų urėdijoje vyko **Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Šiaulių teritorinio poskyrio ir miškų urėdijos specialistų susitikimas su Telšių rajono privačių miškų savininkais**. Jame aptarti miško kelių priežiūros ir taisymo klausimai visų nuosavybės formų miškuose.

Vasario 12 d. Dubravos EMM urėdijoje **surengtas seminaras skiepytų selekcinų sodinukų išauginimo klausimais**. Seminarą vedęs ASU Agronomijos fakulteto dekanas doc. dr. V. Pranskietis aptarė teorinius medelių skiepijimo aspektus, pristatė dažniausiai naudojamus skiepijimo būdus ir priemones, poskiepių ir įskiepių parinkimo ir jų paruošimo skiepijimui ypatumus.

Nuo **vasario 15 d. iki vasario 29 d. visoje šalyje skaičiuoti šernai**. Remiantis jų apskaitos rezultatais, bus nustatytos tolesnės priemonės šių gyvūnų populiacijai reguliuoti ir priimti sprendimai, kaip veiksmingiau užkirsti kelią afrikiniam kiaulių marui plisti.

Vasario 18 d. Biržų miškų urėdijoje ir **vasario 25 d.** Prienų miškų urėdijoje **surengti zoniiniai seminarai miškų urėdijų darbuotojams** apie brandžių medynų tūrio pokyčius miškų urėdijų miškuose, nustatytus inventorizacijų metu, šių medynų tūrio panaudojimą kertant biržes bei pagamintos apvaliosios medienos matavimą ir tūrio nustatymą grupiniu metodu. Pranešimus parengė Valstybinės miškų tarnybos specialistai, Nepriklausomų medienos matuotojų asociacijos pirmininkas doc.

Prienų miškų urėdijoje



E. Petrauskas, praktinius matavimus pademonstravo šios asociacijos darbuotojai.

Vasario 18-19 d. Dubravos EMM vyko kasmetinis **FSC miškų sertifikavimo auditas**.

Vasario 19 d. Valstybinėje miškų tarnyboje vyko **Koordinacinės tarybos Miško sanitarinės apsaugos klausimais posėdis**. Jame aptarta: situacija Lietuvos miškuose pagal 2015 m. svarbiausių miško kenkėjų ir ligų monitoringo duomenis, miško sanitarinės apsaugos sistemos vykdymo patikrinimai miškų urėdijose 2012-2015 m., žaliavinės medienos apsaugai miške skirtų augalų apsaugos priemonių trūkumas (pranešėjas VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas V. Vasiliauskas), abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui apskaitos interaktyvaus žurnalo pildymo 2015 m. patirtis (pranešėjas VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vyriausiasis specialistas K. Grigaliūnas), kiti klausimai.

Vasario 23 d. Panevėžio RAAD vykusiame priėmimo į neetatinius aplinkos apsaugos inspektorius prisidėti prie aktyvesnės veiklos šioje srityje nusprendė **Rokiškio miškų urėdijos Juodupės girininkijos girininkas Rytis Andriuškevičius**, tapęs aštuntuoju Rokiškio rajone neetatiniu inspektoriumi.

Vasario 23 d. KMAI kolegijoje vyko konkursas **„Kolegijos galiūnas 2016“**. Šiemet pagal tą pačią jėgos trikovės programą kaip ir vaikinai rungtyniavo kelios kolegijos studentės.

Vasario 24 d. Šilutės miškų urėdijoje **vyko darbuotojų mokymai** apie medienos priėmimą bei medienos gabenimo važtaraščio išrašymą, kaip nustatomas medienos tūris matuojant grupiniu ir vienietiniu būdu. Mokymus pravedė KMAI kolegijos direktorius dr. A. Tebėra ir lektorius G. Vaičiukynas.



Praktiniams apvaliosios medienos matavimo ir tūrio nustatymo darbams pasirinktos minkštųjų lapuočių tarmedžių, beržo popiermedžių ir beržo pjautinių rąstų rietuvės.

Vasario 25 d. aplinkos ministras K. Trečiokas susitiko su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) direktoriumi J. Miliumi ir **sutarė nustatyti sklandesnę šernų gausos reguliavimo, susijusio su afrikinio kiaulių maro pavojumi, tvarką.** Tai leis išsklaidyti nesusipratimus, kurių kilo, kai vasario 17 d. VMVT direktoriaus įsakymu buvo nustatyta, kad visi žemės sklypų savininkai, kurie uždraudė medžioti savo žemėje, privalo vykdyti VMVT nurodymus reguliuoti šernų gausą.

Pasak ministro K. Trečioko, tokia nustatyta tvarka sukuria teisinę situaciją, kai žemės savininkai – nesvarbu, ar šernai gyvena jų sklypuose ir ar šie sklypai priskirti užkrėstoms afrikinio kiaulių maru teritorijoms, – verčiami reguliuoti šių gyvūnų gausą. Kita vertus, nemažoje šalies teritorijos dalyje šernų gausa jau sureguliuota iki VMVT reikalaujamo tankio – pusė šerno 1 km² medžioklės ploto.

Susitikimo metu VMVT vadovas pažadėjo atšaukti šį prieštarą vertinamą įsakymą, o sklandesnei šernų gausos reguliavimo tvarkai užtikrinti Aplinkos ministerija įsipareigojo patikslinti tvarką, kaip išduodami leidimai gyvūnų gausai reguliuoti. Taip bus sudarytos sąlygos nuosekliai įgyvendinti afrikinio kiaulių maro prevencijos priemones, susijusias su šernų gausos reguliavimu.

Vasario 25 d. Aplinkos ministerijos Miškų departamente pristatytas mokslo institucijų atstovams ES finansuojamas projektas „Sumforest“. Šį informacinį renginį organizavo Aplinkos ministerija ir Lietuvos mokslo taryba.

Vasario 25 d. Aleksandro Stulginskio universitete vyko mokslinė ataskaitinė konferencija „**Miškų ir ekologijos fakulteto 2015 m. mokslinės veiklos rezultatai**“. Su konferencijos pranešimais galima susipažinti Miškų ir ekologijos fakulteto interneto puslapyje <http://mef.asu.lt/lt/programa/>

Vasario 26 d. Kazlų Rūdos mokykloje miškų urėdijoje **vyko mokymai darbuotojų saugos ir sveikatos, miškų sertifikavimo ir kitais klausimais.** Apie nelaimingus atsitikimus darbe, nelegalaus darbo prevenciją informavo Valstybinės darbo inspekcijos Marijampolės skyriaus vedėjas A. Beinarauskas.

➤ **Valstybinė miškų tarnyba parengė medynų tūrių skaičiavimo kompiuterinę programą,** kuri atlieka šias funkcijas: nenukirsto medyno tūrio pagal medžių rūšis skaičiavimą (biržės taksavimo lapas); išmatuotų kelmų šaknies kaklelyje skersmens apskaičiavimą į skersmenį 1,3 m aukštyje; medyno taksacinių rodiklių apskaičiavimą pagal relaskopinių barelių duomenis.

➤ Pavasariniam miškasodžiui **miškų urėdijų medelynai gali pateikti per 60 mln. kokybiškų miško sodmenų** valstybiniais ir privatiems miškams atkurti bei įveisti; iš šio kiekio **per 13 mln. vnt. sodmenų siūloma įsigyti be išankstinių sutarčių.**

➤ Saugomų teritorijų valstybės kadastro vasario 12 d. duomenimis, Lietuvoje yra 642 valstybės saugomi gamtos paveldo objektai (iš jų 157 paskelbti gamtos paminklais) ir 228 savi-valdybių saugomi gamtos paveldo objektai. Patikslintame valstybės saugomų gamtos paveldo objektų sąrašė, kurį patvir-

tino aplinkos ministras K. Trečiokas, **įrašyti dar 78 nauji geologiniai, hidrogeologiniai ir botaniniai objektai.** Gausiausiai papildyta gamtos paveldo botaninių objektų grupė. Tuo pačiu iš valstybės saugomų gamtos paveldo objektų sąrašo išbraukti sunykę gamtos paveldo objektai (pvz., drevėtoji pušis Čepkelių rezervate, Kretuonių ąžuolas, Špokų vinkšna ir kt.).

➤ Į Belovežo nacionalinį parką Lenkijoje nuvykę Aplinkos ministerijos specialistai susipažino su kaimynų patirtimi gaudant laisvėje gyvenančius stumbrus, lankėsi vietovėse, kuriose įrengtos stacionarios jų gaudyklės, aptarė šių gyvūnų apsaugą abiejose šalyse ir galimybes toliau bendradarbiauti.

Belovežo girioje esantis stumbrynas yra pagrindinis tokio pobūdžio metodinis ir praktinis centras visoje Europoje. Čia dirbantys mokslininkai turi didžiulę stumbrų priežiūros, gydymo, gaudymo ir pervežimo patirtį. Ši patirtis svarbi ir Lietuvos specialistams, susiduriantiems su laisvai gyvenančių stumbrų perkėlimo į tinkamas vietas sunkumais.

Belovežo nacionalinio parko stumbrai savo elgsena ir įpročiais skiriasi nuo gyvenančių Lietuvoje, nes ten jų niekas netrikdo, o Kėdainių ir Panevėžio rajonuose laisvai gyvenančius stumbrus ūkininkai nuolat vaiko iš pasėlių. Todėl labai sudėtinga juos užmigdyti perkėlimui, iššaukiant migdomųjų vaistų. Paimant stumbrus iš gamtos Lietuvoje teks naudotis ne tik jų migdomo metodu, bet ir statyti stacionarias bei kilnojamas gaudykles, kaip daroma Belovežo girioje.

Miškų urėdai konkursuose bus atrenkami griežčiau ir skaidriau

Siekdamas kuo didesnio skaidrumo organizuojant konkursus miškų urėdų pareigoms, aplinkos ministras K. Trečiokas vasario pradžioje pavedė generaliniam miškų urėdui R. Prūsaičiui sugriežtinti šių konkursų organizavimo tvarką. Parengtame naujame apraše nurodytos konkursų miškų urėdų pareigoms užimti organizavimo procedūros, konkretus pretendentų atrankos būdas, nustatyti kriterijai, pagal kuriuos turi būti sudaromi testai ir praktinės užduotys, šių užduočių parengimo, saugojimo bei pateikimo tvarka ir kt. Taip bus užkirsti visi keliai galimybėms nutekinti būsimas teorines ar praktines užduotis iki konkurso pradžios. Jos bus atrenkamos ne iš anksto, o prasidėjus pačiam konkursui ir naudojantis kompiuterine programa. Užsienio kalbos žinios taip pat bus tikrinamos konkurso metu. Numatyta išplėsti ir konkurso vertinimo bei atrankos komisiją – joje dalyvaus ne tik Generalinės miškų urėdijos tarnautojai, bet ir Aplinkos ministerijos, Valstybinės miškų tarnybos, kitų valstybės institucijų atstovai, nevyriausybinių organizacijų (Lietuvos miškininkų sąjungos, profsąjungų ir kt.) stebėtojai.

Kad užtikrintų Generalinės miškų urėdijos parengtų testo klausimų ir praktinių užduočių konfidencialumą, testo klausimus Infor-

macinių technologijų skyriaus specialistai parengė prieš atrankos pradžią ir saugojo antspauduotuose vokuose iki perdavę komisijos nariams. Vokai su testais buvo atplėšiami komisijos ir pretendentų akivaizdoje.

Pagal naują organizavimo tvarką vasario 24 d. vykusiam konkurse į Mažeikių miškų urėdo pareigas jo niekas nelaimėjo, nes visi 4 pretendentai nepaėjo atrankos. Komisija, kurioje yra po du Aplinkos ministerijos ir Generalinės miškų urėdijos bei po vieną Valstybinės miškų tarnybos, Valstybinio miškotvarkos instituto ir ASU Miškų ir ekologijos fakulteto atstovą, pretendentų kompetenciją įvertino kaip nepakankamą miškų urėdo pareigoms užimti.

AM, GMU inf.

Nuo kovo 1 d. keičiasi Vilniaus miškų urėdijos būstinės vieta: kreiptis ir korespondenciją rašyti šiuo adresu – **Vilniaus g. 22, Mickūnai, 13116 Vilniaus rajonas.**

Diskusija esminiais miškų politikos klausimais

NERIJUS KUPSTAITIS

Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vedėjas

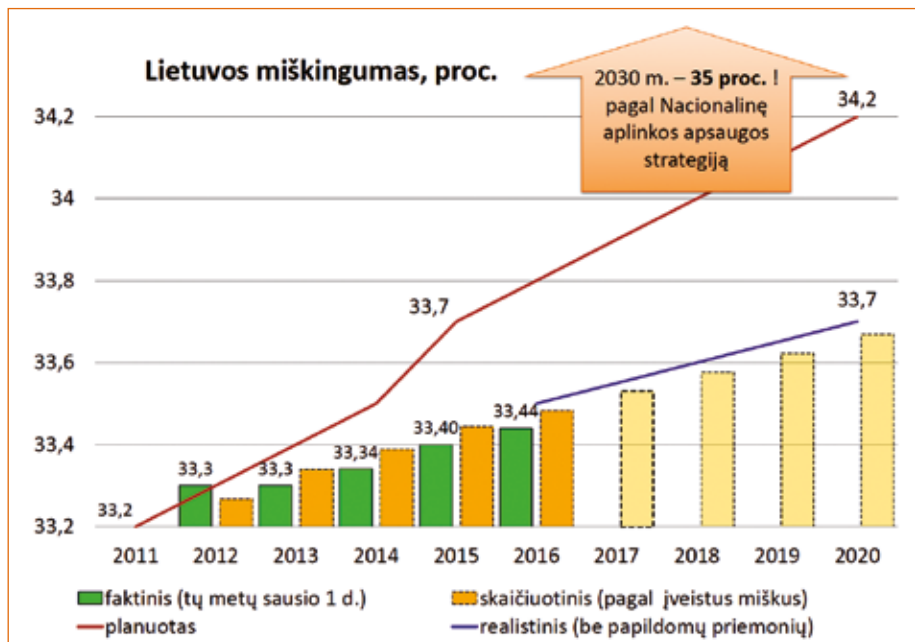
Šių metų vasario 8 d. Aplinkos ministerijoje po ilgos pertraukos susirinko atnaujintos ir išplėtos sudėties Miškų ūkio konsultacinė taryba, kurioje atstovaujamos pagrindinės su miškais tiesiogiai susijusios institucijos ir organizacijos. Aptarti esminiai miškų politikos klausimai Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos peržiūros kontekste. Užduotis sudėtinga ir ambicinga, ypač žinant šios tarybos sudėtyje esančių institucijų ir organizacijų bei jų atstovų skirtingas nuomones ir pozicijas.

Šis Miškų ūkio konsultacinės tarybos (toliau vadinsiu tiesiog Taryba) posėdis yra vienas iš ilgo Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programos peržiūros ir atnaujinimo proceso etapų. Visas procesas prasidėjo 2014 metais, kai Aplinkos ministerija užsakė nepriklausomą ekspertinį programos įgyvendinimo vidurio laikotarpio įvertinimą, kurį mokslininkai užbaigė 2015 m. antroje pusėje. Tuomet pradėjo ryškėti svarbiausieji miškų politikos klausimai, kuriems reikalingi nauji arba atnaujinti sprendimai. Kartu išryškėjo svarbiausi iššūkiai, su kuriais susiduria Lietuvos miškų ūkis, bei probleminiai klausimai, dėl kurių reikalinga platesnė diskusija ir būtina surasti bendrą sutarimą tarp miškininkų specialistų dėl ateities veiksmų. Be to, nuo 2010 metų, kai buvo rengtas pirminis programos projektas, daug kas pasikeitė. Taigi, remdamasis jau minėto nepriklausomų ekspertų įvertinimo rezultatais ir praėjusio

laikotarpio bei esamos situacijos analize, Miškų departamentas išskyrė kelis svarbiausius diskusinius miškų politikos klausimus, kuriuos Taryba svarstė. Pabandysiu juos glaustai apžvelgti.

Kiek dar didinti Lietuvos miškingumą?

Skaitytojams priminsiu, kad šiuo metu Lietuvos miškingumas siekia 33,4 proc., iki 2020 m. jį numatyta padidinti iki 34,2 proc., o 2030 m. jis turėtų siekti 35 proc. Viskas atrodo gražu, ypač žvelgiant į taktą su klimato kaitos programos, žaliosios ekonomikos skatinimo, kaimo plėtros programoje nustatytais žalinimo ir panašiomis politinėmis nuostatomis, nekalbant jau apie geresnes galimybes miškų ūkiui ateityje. Tačiau realybė yra kiek kitokia. Jei nesiimsime papildomų priemonių, o vykdysime tik suplanuotas, tikslų tikrai nepasiekime. Akivaizdus atotrūkis tarp siekiamybės ir realybės matosi pateiktoje diagramoje.



Tokį didelį atotrūkį lemia iš esmės pasikeitusi situacija: savaiminė miškų plotų plėtra yra sumažėjusi, apleistose žemėse aktyviai skatinama žemės ūkio veikla, Kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje apribota finansinė parama naujų miškų įveisimui. Iš kitos pusės žiūrint, apleistos ir nenaudojamos žemės Lietuvoje vis dar yra daug. Ką toliau daryti?

Beveik visi Tarybos nariai pasisakė panašiai – reikia ieškoti papildomų priemonių ir nemažinti ambicijų dėl miškingumo didinimo. Suprantama, kad tam teks ieškoti naujų miškų įveisimui papildomo finansavimo šaltinio bei ieškoti sąlyčio taškų su agresyvią žemės ūkio politika. Dėl pinigų akys pirmiausia krypta į Klimato kaitos programą – šiuo metu naujų miškų įveisimas iš šios programos nerišamas, nors politiškai logiška būtų tai daryti. Kalbant apie žemių plotus, reikėtų surasti papildomai bent 25 tūkst. ha. Tai iššūkis, jei pažiūrėsime, kiek ir kokių plotų šiuo metu perduodama miškų ūrėdijoms naujiems miškams įveisti, bet realiai įgyvendinamas iki 2020 m. suradus bendrą kalbą su žemės ūkio politikos atstovais. Žinoma, reikia dar pasikapstyti ir savo darže – tobulinti savaime apželiančių plotų, taip pat naujai įveistų miškų plotų pripažinimo miškais tvarkas.

Kiek ir kokių valstybinių miško medelynų reikės ateityje?

Ne paslaptis, kad su miško sodmenų išauginimo technologijomis kuo toliau, tuo labiau atsiliekame nuo kaimyninių ES šalių, nekalbant apie naujausias pasaulines tendencijas. Todėl nestebina, kad visus valstybinius miško medelynus įvertinusi specialiai tam sudaryta komisija nustatė, kad daugiau nei pusė veikiančių miško medelynų neatitinka net minimalių jiems keliamų reikalavimų. Esminės problemos – pasenusios, nemotyvuotai naudojamos technologijos, apskaitos problemos, specialistų kvalifikacijos trūkumas. Komisijos siūlymai taip pat logiški: optimizuoti medelynų skaičių – medelynas turėtų auginti ir realizuoti ne mažiau kaip 3 mln. sodmenų; diegti naujas sodmenų išauginimo technologijas; skatinti medelynų specializaciją; atsisakyti dekoratyvinių sodmenų ir kt. Nors medelynų optimizavimo procesas užtruktų iki 2025 metų, bet galų gale Lietuvoje iš viso



turėtų veikti 15-16 modernių medelynų, kurie augintų kokybiškus miško sodmenis valstybiniais ir privatiems miškams, iš jų 4-5 medelynai su apribota šaknų sistema. Žvelgiant į 2020 metus, tikslas būtų kiek nuosaikesnis: plėtoti ir nuosekliai diegti miško sodmenų su apribota šaknų sistema išauginimą (ne mažiau 2 medelynuose), lygiagrečiai mažinti tradicinių miško medelynų skaičių ir plotą, pirmiausia atsisakant neperspektyvių, moderniems medelynams keliamų reikalavimų neatitinkančių medelynų. Būtent pastarajam siekiui ir pritarė dauguma Tarybos narių.

Ar reikia Lietuvai 42 atskirų valstybės įmonių miškų urėdijų?

Šiuo metu Miškų įstatyme yra įtvirtinta valstybinių miškų ūkinio valdymo sistema – konkretus 42 miškų urėdijų skaičius ir viena Generalinė miškų urėdija. Daugelis taip pat girdėjo apie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) rekomendacijas Lietuvai konsoliduoti (sujungti) 42 valstybės įmones miškų urėdijas sektoriaus (miškų ūkio) viduje, taip siekiant efektyvesnio išteklių panaudojimo ir skaidresnio bei aukštesnio standartus atitinkančio valdymo. Ta rekomendacija gimė ne iš niekur, o remiantis labiausiai paplitusiu valstybinių miškų ūkinio valdymo modeliu – daugumoje ES valstybių ūkinę veiklą valstybiniuose miškuose vykdo viena įmonė ar jos atitinkamo pagal tų šalių nacionalinę teisę. Taigi, su ta rekomendacija reikia kažką daryti, jei Lietuva laiko vertybe siekiamą narystę EBPO. Iš kitos pusės šandieninės Vyriausybės rankas riša ne tik minėta Miškų įstatymo nuostata dėl 42 miškų urėdijų, bet ir Vyriausybės programa, kuri sako, kad valstybinių miškų ūkinio valdymo pertvarkymas galimas tik esant neišvengiamai būtinybei. Tai ar ta neišvengiama būtinybė jau atsirado? Situacija nėra paprasta. Nors objektyvių vertinimo kriterijų tam nėra, faktai rodo, kad nemažos dalies miškų urėdijų ekonominė būklė stipriai blogėja, kenčia ir miškų urėdijose dirbantys žmonės – jų vidutiniai atlyginimai pirmą kartą per eilę metų jau tapo mažesni už šalies vidurkius.

Man tai akivaizdūs signalai, kad valstybinių miškų ūkinį valdymą būtina tobulinti iš esmės. Bet kaip jau galima buvo tikėtis, šiuo klausimu Tarybos narių nuomonės stipriai išsiskyrė. Po karštų diskusijų sutarta bent jau dėl to, kad Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros programoje reikia įtvirtinti kasmetinį privalomą dviejų lygių (šalies ir miškų urėdijos lygmens) valstybinių miškų ūkio efektyvumo vertinimą ir objektyvius krite-



VACLOVO TREPĖNAČIO nuotrauka

Vienas iš miškingumo didinimo stabdžių – vangiai mišku apskaitomi savaiminiai žėliniai apleistose žemėse

rijus tam vertinimui atlikti, o tuomet pagal vertinimo rezultatus spręsti apie pertvarkymo būtinybę.

Kitas svarbus bendras sprendimas tas, kad daugelio Tarybos narių nuomone jau pribrendo laikas pradėti rengti visiškai naujos redakcijos Miškų įstatymą ir jame bandyti iš naujo sudėlioti visus su valstybiniu miškų ūkio reguliavimu susijusius akcentus, įskaitant ir privačius miškus.

Kaip ateityje reguliuosime privačių miškų ūkį?

Privačių miškų ūkio bendra situacija Lietuvoje šiandien nelabai skiriasi nuo tos, kuri buvo prieš 20 metų. Žinoma, padidėjo bendras privačių miškų plotas ir šių miškų reikšmė ekonomikoje ir medienos rinkoje. Bet privačių miškų ūkyje tebevyrauja smulkios valdos, kuriose dažniausiai vykdoma epizodinė miškų ūkio veikla, nejudama iš mirties taško kooperacija, tradiciškai susiformavusi miškininkystės praktika iš esmės neatitinka smulkių valdų savininkų poreikio epizodinei veiklai, ūkinės veiklos reglamentavimas yra per daug detalus ir smulkmeniškasis, o tai lemia savininkų sprendimų laisvės ir atsakomybės neformavimą, ypač miško kirtimų ir miško atkūrimo srityse. Be to, privačių miškų ūkio valstybinis reguliavimas orientuotas į kontrolę, o ne į švietimą. Tai rodo faktai, kad dažniausiai problemos sprendžiamos didinant baudas,

institucinius ir finansinius kontrolės įstaigų pajėgumus, o miško savininkų švietimas yra epizodinis ir išskaidytas. Mokesčių sistema taip pat neskatina miškininkystės veiklos – bendra mokestinė našta didėja, miškų ūkio sektorius apmokestinamas labiau nei, pavyzdžiui, žemės ūkio sektorius. Miškų ūkinės veiklos apribojimai saugomų teritorijų miškuose dažnai yra nekomensuojami, pertekliniai, nebūtinai kai kurių saugomų rūšių ar buveinių išsaugojimui. Visa tai sudėjęs – vaizdas nėra džiuginantis. Tam, kad kažką pakeisti iš esmės, reikalinga visiškai nauja privačių miškų ūkio valstybinio reguliavimo koncepcija, kuri neišvengiamai paliestų visas dabar šalies miškų ūkyje veikiančias institucijas, įskaitant ir miškų urėdijas, nekalbant jau apie teisinio ir ekonominio reguliavimo esminius pokyčius. Suprantama, tokiems veiksams reikia laiko ir pradėti reikia nuo Miškų įstatymo esminio keitimo ta kryptimi. Todėl pereinamuoju laikotarpiu gali būti naudinga atlikti kai kuriuos mažesnius darbus privačių miškų ūkio, o kartu ir visų su tuo susijusių žmonių labui: ieškoti naujų miškininkavimo formų mažoms valdoms, mažinti administracinę naštą ir teisinio reguliavimo apimtį, pertvarkyti su miškų ūkiu susijusių mokesčių sistemą į miškininkystės veiklą labiau skatinančią. Tarybos nariai po diskusijų kaip tik ir pritarė tokiame dviejų etapų privačių miškų ūkio valstybinio reguliavimo tobulinimo procesui.

Kiek dar laiko „marinuosime“ rezervuotus nuosavybės teisių atkūrimui miškus?

Niekaip neužbaigiamas nuosavybės teisių į žemę ir miškus atkūrimo procesas ir akis badančios žemės reformos grimasos lemia tai, kad į normalią miškų ūkio veiklą niekaip neįtraukiame vis dar apie 10 proc. šalies miškų. Matome, kad ir 2020 m. tas procentas nebus nulinis, kad ir kaip mes to norėtume. Taigi, Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros programoje numatytas siekis – iki 2020 m. atnaujinti ūkinę veiklą visuose rezervuotuose, bet nepanauduotuose nuosavybės teisių atkūrimui, miškuose, esamomis priemonėmis nebus pasiektas. Galima suprasti netekusiųjų kantrybės siūlymus užbaigti tą žaidimą ir prievarta atiduoti miškų urėdijoms visus likusius tokius miškus. Iš kitos pusės žiūrint, galima suprasti ir miškų urėdijų nenorą imtis tokių niekam nereikalingų, išsibarsčiusių, menkos ūkinės vertės miškelių, prie kurių daug kur nėra ir privažiavimo. Visus tenkinantis receptas neatsirado ir po diskusijų Taryboje. Matyt, reikės kompromisinio sprendimo: proto ribose praplėsti miškų urėdijoms perduodamų rezervuotų miškų ratą ir taip bent šiek tiek paspartinti procesą; likusius miškus aktyviau bandyti parduoti aukcionuose ir galiausiai susitaikyti su tuo, kad 2020 m. vis dar turėsime rezervuotų nuosavybės teisių atkūrimui ir ūkinėje veikloje nenaudojamų miškų.

Dalis klausimų liko ateičiai

Be šių, mano nuomone, svarbiausių miškų politikos klausimų Taryboje dar buvo svarstyta nepertraukiamos miškotvarkos ateitis ir miško ugdymo kirtimų didinimas. Bet šiais klausimais rimtesnių naujų sprendimų nebuvo priimta.

Dėl įtemptos darbotvarkės ne visi aptarti klausimai sulaukė aiškaus atsakymo, dalis jų liko atečiai. Pagirtina, kad Tarybos nariai įsipareigojo iki šių metų kovo 11 d. pateikti savo įžvalgas dėl miškų ūkio valstybinio reguliavimo tobulinimo, kurios vėliau pasitarnautų minėto naujos redakcijos Miškų įstatymo projekto rengimui. Taigi, laukia dar ilgas darbas ir akivaizdu, kad Tarybai teks susitikti ne kartą, kol turėsime tokį atnaujintą Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012-2020 metų programos projektą, kurį drąsiai galėsime pateikti tvirtinti Vyriausybei.

Naujos galimybės miškų mokslui

Šiemet kovo 21-ąją švenčiama Tarptautinė miškų diena pasipildo dar viena, šį kartą miškų mokslui svarbia naujienu – tą dieną prasideda paraiškų rinkimas tarptautiniams jungtiniams mokslinių tyrimų projektams ERA-NET SUMFOREST mokslinių tyrimų koordinavimo projekto rėmuose.

Pradžiai keletas sakinių apie daugeliui naują žodį SUMFOREST. Tai sutrumpintas pavadinimas Europos Sąjungos 7-osios bendrosios programos lėšomis finansuojamo ERA-NET projekto, kuris prasidėjo prieš 2 metus ir kuriame tiesiogiai dalyvauja ir Aplinkos ministerija. Pilnas pavadinimas anglų kalba yra *Tackling the challenges in sustainable and multifunctional forestry through enhanced research coordination for policy decisions*, o paprastai sakant tai yra miškų politikos sprendimams paremti skirtų mokslinių tyrimų koordinavimo tarptautinis projektas, vienijantis 23 miškų politikos ir mokslinius tyrimus koordinuojančias ar finansuojančias institucijas iš 17 Europos valstybių. Projekto tikslas – sukurti sėkmingą bendradarbiavimo mokslinių tyrimų miškų ūkio srityje tinklą. Siekiama suderinti esamas ir būsimas mokslinių tyrimų programas ir tokiu būdu sukurti sistemą, kuri suteiktų rimtą mokslinį pagrindimą politikos sprendimams, susijusiems su šiandienos iššūkiais įgyvendinant darnaus miškų ūkio principus. Projektu skatinami keleto šalių kartu vykdomi bendri moksliniai tyrimai, kuriais remiantis būtų efektyviau sprendžiamos su miškais susijusios problemos įvairiais lygmenimis.

Sugrįžkime prie kovo 21 dienos ir miškų mokslo srityje dirbančių darbuotojų. Gera žinia yra ta, kad minėtuose tarptautiniuose jungtiniuose miškų srities moksliniuose tyrimuose galės dalyvauti ir Lietuvos miškų srities mokslininkai. Tai tapo įmanoma, kai prie projektų finansavimo nusprendė prisidėti ir dalyviai iš Lietuvos finansuosiančios dvi institucijos – Aplinkos ministerija ir Lietuvos mokslo taryba. Projektų finansavimo mechanizmas – virtualus fondas, kurio esmė ta, kad finansuojančios šalys pinigus skiria pagal savo nacionalinius reikalavimus ir tik savo šalies mokslinių tyrimų institucijoms, dalyvaujančioms konsorciuose, kurių projektai įvertinami ir pripažįstami tinkamais tarptautiniu lygiu.

Visi finansuoti projektai turi patekti po labai plačiai suformuluota bendrąja jungtinių mokslinių tyrimų tema – „Darnūs miškai ateities visuomenei“, kuri šiek tiek detalizuota trimis kryptimis. Viena jų susijusi su medienos, kaip atsinaujinančio išteklio platesniu panaudojimu, kita – su miškų ūkio iššūkiais klimato kaitos kontekste, o trečia – su miško ekosistemų paslaugomis visuomenei. Suprantama, kad konkreti paties projekto tema paliekama pačių pareiškėjų sprendimui, taip siekiant neatriboti galimų inovatyvių pasiūlymų.

Šių metų vasario 10-11 d. Briuselyje vykusiame potencialių finansuojančių institucijų atstovų susitikime paaiškėjo, kad bendra virtualaus fondo apimtis sieks apie 9 mln. eurų, o atskirų šalių indėlis svyruoja nuo keliasdešimt tūkstančių iki 1,5 mln. eurų. Taigi, rimta suma bent keletui rimtų tarptautinių projektų. Esminiai bendrieji reikalavimai projektų pripažinimui tinkamu yra susiję su skaičiumi trys: ne ilgesnės kaip trejų metų trukmės projekte turi dalyvauti ne mažiau kaip trys partneriai (mokslinių tyrimų institutai ar kitos organizacijos) iš ne mažiau kaip trijų skirtingų Europos valstybių, kurios dalyvauja SUMFOREST ir yra skyrušios finansavimą. Taigi, mokslinių tyrimų institucijų iš Lietuvos indėlis bendruose projektuose būtų finansuojamas Aplinkos ministerijos ir Lietuvos mokslo tarybos tam skirtomis lėšomis, tokiu būdu Lietuva galėtų dalyvauti dviejuose bendruose jungtiniuose projektuose.

Suprantama, kad greta bendrųjų reikalavimų, kiekviena finansavimą skirianti valstybė nustato ir savo nacionalinius reikalavimus. Projekto dalyviai iš Lietuvos finansavimo gali tikėtis temoms, kurios aktualios ir svarbios šiandienai Lietuvos miškų politikai, kartu reikalauja platesnės apimties rezultatų, nei vienos šalies mastu galimi atlikti tyrimai.

Lietuvos nacionaliniai reikalavimai detalai pristatyti šių metų vasario 25 d. Aplinkos ministerijos Miškų departamente kartu su Lietuvos mokslo taryba organizuotame informaciniame renginyje, skirtame Lietuvos mokslo institucijų atstovams pristatyti patį projektą SUMFOREST ir galimybes Lietuvos mokslininkams dalyvauti Projekto kvietime teikti paraiškas tarptautinių jungtinių mokslinių tyrimų projektų įgyvendinimui.

Susidomėjusiems naujomis mokslinių tyrimų galimybėmis miškų mokslo atstovams siūlau nelaukiant kovo 21 d. apsilankyti projekto SUMFOREST interneto svetainėje www.sumforest.org ir detaliau susipažinti su projektu bei jame dalyvaujančiomis Europos šalimis, o tuomet atsiraitojus rankoves imtis ieškoti galimų partnerių būsimiems bendriems projektams.

NERIJUS KUPSTAITIS

PALAX®

Malkų ruošimo profesionalai iš Suomijos

PALAX Logaplit 60



PALAX Logaplit 100



PALAX 55 T



PALAX Active



PALAX KS 35 Ergo



PALAX KS 45S



PALAX Combi M II



PALAX Handy



PALAX Power 70S



PALAX Power 90S



PALAX Power 100S



PALAX Mega



PALAX KS 40



Gamintojo atstovas Lietuvoje
S. Videikos įmonė „Santera“

Tel. 8 611 34872
El. p. info@miskams.lt

www.miskams.lt

Pristatyti miškotyros darbai ir aplinkosauginiai projektai

LAMM centras kasmet metų pradžioje rengiamoje konferencijoje „Agrariniai ir miškininkystės mokslai: naujausi tyrimų rezultatai ir inovatyvūs sprendimai“ pristato akademinei visuomenei, žemės bei miškų ūkio gamybos, valdymo, mokymo institucijų atstovams tiriamųjų mokslo darbų rezultatus, aptaria jų panaudojimo galimybes gamyboje bei vykdomus projektus.

Sausio 29-ąją Miškų institute pristatyta per 10 mokslo darbų ir aplinkosauginių projektų. Pateikiame jų apžvalgą.

Aplinkosauginiai projektai. Kai kurie tarptautiniai projektai vykdomi bendromis LAMM centro ir jam pavaldžių įstaigų darbuotojų jėgomis. Antai Kęstutis Armolaitis, Iveta Varnagirytė-Kabašinskienė, Vidas Stakėnas, Gediminas Staugaitis, Dovilė Čiuldienė, Paulius Garbaravičius, Aušra Gudauskienė, Milda Muraškienė vykdė Šiaurės ir Baltijos šalių miško ekosistemų tyrimus, kuriuos 2011–2015 m. finansavo Šiaurės šalių miškų tyrimo komitetas, įgyvendinant miškotyros pasiekimų sklaidos projektą „Šiaurės miško ekosistemų aplinkosaugos paslaugų pažangių tyrimų centras“.

Šio projekto tyrėjai siekė į bendrą tinklą sujungti su miško ekosistemoms teikiamomis aplinkosaugos paslaugomis susijusius Skandinavijos ir Baltijos šalių mokslininkus, verslo atstovus ir politikus. Pastaraisiais metais LAMMC mokslininkai ir doktorantai, tirdami svarbiausias miškų aplinkosaugos paslaugas ir jų trikdžius, tyrimus vykdė 4 kryptimis: miško kirtimas, miško kuro ruošą, anglies sekvestracija ir dirvožemio kokybė. Prieš dešimtmetį Lietuvoje buvo parengtos preliminarios miškų kompensuojamojo trešimo miško kuro pelenais rekomendacijos.

Išanalizavus Lietuvos šiluminės katilinės susidarančių pelenų kiekius ir sudarius duomenų bazę, pakoreguotos didžiausios leistinos sunkiųjų metalų koncentracijos pelenuose. Šios duomenų bazės pagrindu 2014 m. pakoreguotos „Medienos kuro pelenų tvarkymo ir naudojimo taisyklės“ (LR aplinkos ministro 2014 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. D1-572 redakcija).

Taip pat buvo atlikti žemės ūkio ir miško ekosistemose dirvožemio organinės anglies (OC) tvarumo lyginamieji tyrimai nederlinguose smėlžemiuose (*Arenosols*) ir derlinguose išplautžemiuose (*Luvissols*).

Dėl globalinės klimato kaitos Lietuvos miškuose gali išplisti šiltesnių kraštų svetimžemių rūšių medžiai, pavyzdžiui, raudonasis ąžuolas (*Quercus rubra* L.), paprastasis bukas (*Fagus sylvatica* L.) ir europinis maumedis (*Larix decidua* Mill.). Miško želdinių, įveistų išplautžemiuose (*Luvissols*), tyrimai atskleidė, kad paprastojo buko ir ypač raudonojo ąžuolo lapų nuokritas labai intensyviai skaidosi. Želdiniuose vyksta greita maisto medžiagų apykaita, todėl šių rūšių medžiai turi potencialą atsikurti ir išplisti šalies miškuose. Tuo metu reintrodukuojamo europinio maume-

džio spygliai yra sunkiai skaidomi ir dėl šios priežasties kaupiasi miško paklotės fragmentuotame (OF) ir humusiniame (OH) horizontuose, kaupdami organinę anglį.

Preliminarūs tyrimų duomenys parodė, kad mineralų dūlėjimas į pagrindinius kationus buvo maždaug 1,3 karto intensyvesnis raudonojo ąžuolo želdiniuose nei gretimai augančiame daugiamečiame žolyne. Palyginus 47 metų ir 157 metų europinio maumedžio medynus nustatyta, kad dirvožemio mineralų dūlėjimas reikšmingai nesiskyrė.

Miškininkus gamybininkus labiau domimo **praktinį pritaikymą turinčių mokslo darbų pristatymas.** Miškų atkūrimo srityje specializuojantys mokslininkai Gintautas Urbaitis ir Vytautas Suchockas pristatė praktinę temą „Sodmenų su uždara šaknų sistema panaudojimo galimybės bei poreikiai atkuriant ir veisiant miškus Lietuvoje“. Tyrėjų teigimu, ateityje sodmenų su uždara šaknų sistema galėtų būti užauginama maždaug 45 proc. bendro kasmetinio išauginamų sodmenų kiekio arba 22 mln. vienetų.

Dr. Olgirda Belova informavo apie šernų populiacijos kokybinį, kiekybinį ir teritorinį valdymą, norint šalyje užkardyti afrikinio kiaulio maro plitimą. Atlikta lyginamoji šalies šernų populiacijos analizė, modeliu pasirinkta Miškų instituto mokslo ir mokymo medžioklės plotų vieneto šernų vietinė populiacija. Taip pat atlikta šalies teritorijos abiotinių gamtinių sąlygų palankumo šernams analizė.

Svarus jaunų mokslininkų prisistatymas. Dr. Rytis Zizas pristatė savo disertacinį darbą apie miškų ir kraštovaizdžio struktūros įtaką

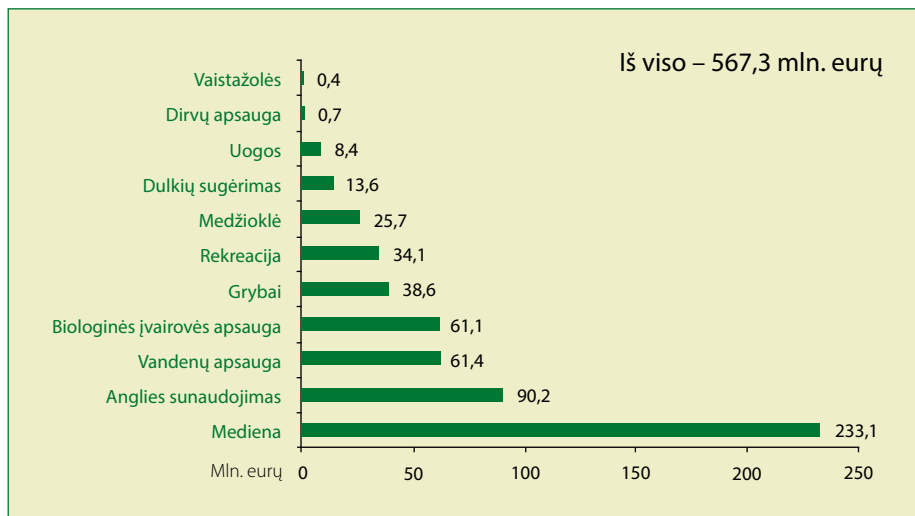


kurtinio (*Tetrao urogallus* L.) tuokviečių gyvybingumui. Su įdomumu išklaustas dr. Dianos Marčiulynienės pranešimas „Grybo *Hymenocyphus fraxineus* skirtingos kilmės populiacijų savybės ir paprastojo uosio jautrumas ligos sukėlėjui“. Šia tema pernai autorė apgynė disertacinį darbą.

Pernai disertaciją apgynusi dr. Vaida Šėžienė pristatė tyrimą „Plynų kirtaviečių dominantinių rūšių alelopatinė įtaka pušų daigumui ir daigų augimui“. Mokslininkė siekė įvertinti brukninių pušynų (*Vaccinio-Pinetum*) dominantinių augalų rūšių alelopatinę įtaką paprastosios pušies atsikūrimui plynose kirtavietėse.

2015 m. pabaigoje tapusi mokslų daktare Rita Verbylaitė su vyresniais kolegomis Virgilijumi Baliucku, Sigute Kuusiene parengė pranešimą „Drebulės (*Populus tremula* L.) genetinės įvairovės, nustatytos molekuliniais metodais, koreliacija su medžių užkrėstumu drebulinės kempinės (*Phellinus tremulae*) patoginu“. Tirti visi Lietuvos drebulės rinkiniai medžiai, kilę iš 16 populiacijų, esančių trijuose drebulės kilmės rajonuose. Nustatyta, kad tirtų drebulės rinkinių medžių atsparumas *P. tremulae* nepriklauso nuo medžių populiacijos, kilmės rajono ar atskiro medžio heterozigotiškumo. Šio panešimo rengėjų manymu, turėtų būti tęsiami šie tyrimai.

Didelis dėmesys greitai augančioms medžių rūšims. Valda Gudynaitė, Alfars Pliūra, Vytautas Suchockas pristatė tirtų tuopų hibridų ir klonų plastiškumą bei adaptaciją esant skirtingiems streso veiksniams. Šio tyrimo tikslas – įvertinti skirtingų tuopų hibridų augimo ir kitų adaptacinių požymių genetinę variaciją, esant stipriai išreikštiems stresoriams – dirbtinėms šalnoms ir sausroms. Tyrimui naudoti 7 skirtingų tuopos hibridų 44 klonai ir veislės, kurie buvo vegetatyviškai padauginami sumedėjusiomis gyvašakėmis ir dvejus metus auginti vazonuose durpių substrate Dubravos EMM urėdijos medelyno šiltnamyje. Dalis sodinukų vegetacijos sezono pradžioje (gegužės mėn. skleidžiantis lapams) klimatinėje kameroje buvo paveikti (20 min.) dirbtinai sukurta –4° C šalna. Kita dalis sodinukų liepos mėn. antroje pusėje buvo veikiami dirbtinai sukelto sausros (2 savaitės jų nelaistant šiltnamyje). Medelių išlikimas vertintas rugsėjo mėnesį. Dėl dirbtinės pavasario šalnos ir vasaros sausros sumažėjo hibridų prieaugis, nudžiūvo dalies medelių stiebo dalis arba net visas medis. Vidutinis pavasarinės šalnos pažeistų medelių aukštis buvo mažesnis nei tų, kuriuos pažeidė vasaros sausra. Išimtis – *Populus deltoides* hibridai, kuriems sausra nepadarė didesnės žalos. Didžiausi skirtumai tarp šalnos ir sausros įtakos nustatyti vertinant *P. deltoides* × *P. trichocarpa* aukščio prieaugio nuostolius. Mažiausius augimo nuostolius patyrė *P. trichocarpa* ir *P. deltoides*



Lietuvos miškų naudos metinė ekonominė vertė 2001–2011 m.

hibridai. Buvo vertintas ir medelių išlikimas po skirtingų stresorių poveikio: daugiausia žuvo *P. balsamifera* × *P. trichocarpa* hibrido medelių – 35 proc., mažiausiai – 16 proc. – *P. nigra* × *P. deltoides* medelių. Geriausiu išlikimu įvairiomis aplinkos sąlygomis pasižymėjo klonas Gra Xe 3 ir veislė 'Degroso'. Nežuvo nė vienas šių *P. nigra* × *P. deltoides* hibrido klonų medis. Visi *P. nigra* × *P. deltoides* klonai pasižymėjo geru išlikimu – 88 proc., o iš visų mažiausias buvo *P. balsamifera* × *P. trichocarpa* hibrido klonų išlikusių medžių skaičius – 66 proc.

Tyrimų metu gauti rezultatai leidžia teigti, kad *P. nigra* × *P. deltoides* hibridas ir jo eksperimentiniai klonai bei veislės pasižymėjo geriausiais biometriniais rodikliais ir gyvybingumu. Pranešėjų teigimu, tikslinga tolesniuose bandymuose išsamiai ištyrinėti atskirų *P. nigra* × *P. deltoides* klonų tinkamumą Lietuvos skirtingų kilmės rajonų gamtinėmis ir klimatinėmis sąlygomis.

Miško augalų biotechnologijų laboratorijos mokslo darbuotojai Jonas Žiauka, Sigutė Kuusienė kartus su Lenkijos miškų tyrėjais Iwona Szyz-Borowska, Krystyna Szczygieł pristatė mokslo darbą „Eglės sėklų panaudojimas drebulės mikrovegetatyvinio dauginimo efektyvumui didinti“. Natūraliose buveinėse paprastąją eglę (*Picea abies*) ir paprastąją drebulę (*Populus tremula*) dažnai sieja glaudūs ekologiniai ryšiai. Atliktas *in vitro* tyrimas, skirtas įvertinti eglės sėklų gebą sustiprinti drebulės vystymąsi per bendrą maitinamąją terpę. Tyrimui naudotos paprastosios eglės sėklos iš dviejų kilmės rajonų, esančių Lenkijos pietinėje bei pietvakarinėje dalyse, ir dviejų drebulės rūšių (paprastosios ir hibridinės – *Populus tremula* × *P. tremula*) eksplantai. Tyrimas parodė teigiamą eglės sėklų įtaką drebulės ūglių augimui. Paprastosios drebulės eksplantai, auginti ant tos pačios maitinamosios terpės kartu su eglės sėklomis, išaugino iki 25,1 proc. ilgesnius ūglius nei kontroliniai eksplantai, o hibridinės

drebulės atveju eksplantų, augintų su eglės sėklomis, pranašumas prieš kontrolinius siekė 44 proc. Tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog eglės sėklos į maitinamąją terpę išskiria tam tikrus biologiškai aktyvius junginius, kurie stiprina drebulės ūglių augimą.

Sigutė Kuusienė, Ramūnė Kolosej, Jonas Žiauka, Audrius Gradeckas pristatė kolektyvinį darbą „Hibridinės drebulės (*P. tremuloides* × *P. tremula*) 51DhPL009 albinosinių augalų, regeneravusių audinių kultūroje, fenotipinis ir biocheminis įvertinimas“. Pranešėjų teigimu, šiuos tyrimus tikslinga tęsti *in vitro* sistemoje, citoplazmos organėlių DNR lygmenyje, taip pat vykdyti tolesnį medelių stebėjimą ir vertinimą po peržiemojimo medelyne bei po pasodinimo į želdinius.

Bendroji Lietuvos miškų naudos metinė vertė – 567,3 mln. eurų. Stasys Mizaras, Diana Lukminė supažindino su miškų ūkio darnumo ekonominiu vertinimu. Tyrimų tikslas – sukurti miškų ūkio darnumo vertinimo metodiką, paremtą jų daugiafunktiškumo ekonominiu vertinimu. Siekiant ekonominį vertinimą taikyti miškų ūkio darnumui nustatyti, reikėtų specialių teisės dokumentų (nurodymų, standartų ir pan.), kurie reglamentuotų miškų vertinimo procedūras, remiantis pasiekiama informacija ir užtikrinant vertinimų patikimumą.

Konferencijos „Agrariniai ir miškininkystės mokslai: naujausi tyrimų rezultatai ir inovatyvūs sprendimai“ pranešimų santrauka išleista atskiru leidinuku (tiražas 400 egz.). Jame galima rasti miškininkystei artimų ir aktualių mokslinių tyrimų, kuriuos atliko Žemdirbystės bei Sodininkystės ir daržininkystės institutų ir jų padalinių tyrėjai.

MG inf.

Feromonų ir gaudyklių naudojimas miškų apsaugoje

VIRGILIJUS VASILIAUSKAS

Valstybinės miškų tarnybos

Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas

Lenkijoje šių metų sausio 22 d. Elko (Elk) regioninės miškų urėdijos mokymo-poilsio centre Malinuvkoje surengtoje konferencijoje „Feromonų ir gaudyklių naudojimas miškų apsaugoje“ buvo aptartos naujovės ir problemos, kylančios miškų apsaugoje naudojant vabzdžių viliojimo sintetinius feromonus ir gaudykles. Konferencijoje dalyvavo atstovai iš Lenkijos miškų tyrimų instituto, firmos „ZD Chemipan“ ir Lietuvos – Aplinkos ministerijos Miškų departamento, Valstybinės miškų tarnybos, Generalinės miškų urėdijos, LAMMC Miškų instituto bei firmos „ZD Chemipan“ atstovas Lietuvoje.

I dėja rengti tokį susitikimą Lenkijos ir Lietuvos atstovams kilo, kai 2015 m. pabaigoje Lenkijos firma „ZD Chemipan“, gaminanti miško vabzdžių gaudykles ir jų viliojimo feromonus, iš Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjo Virgilijaus Vasiliausko gavo atsiliepimą apie jos produkcijos naudojimo patirtį. Firms vadovus sudomino gauta informacija. Pasidalinti informacija firma operatyviai pasikvietė Lenkijos miškų tyrimų instituto mokslininkus, kurie tiria miško kenkėjų feromonus, kuria ir bando vabzdžių kiekio mažinimo metodus ir gaudykles. Atviroje ir aktyvioje diskusijoje „ZD Chemipan“ direktoriui Tomašui Miškevičiui (Tomasz Miśkiewicz) buvo referuota apie Lietuvoje pastebėtas problemas, kylančias miškuose taikant jų firmos gaminamus feromonus ir gaudykles. Lenkijos atstovai supažindino su feromonų ir gaudyklių naudojimo ypatybėmis ir naujovėmis.

Dispenseriai IPSODOR ir IPSODOR W žievėgraužiams tipografams (*Ips typographus*) gaudyklėse dėstomi eglynų plynose šviežiose kirtavietėse apie 40 m atstumais. Pastebėta, kad tose pačiose kirtavietėse dispenseriai į gaudykles privilioja skirtingą žievėgraužių kiekį. Tai gali būti dėl kiek skirtingų aplinkos sąlygų: mikroreljefo, eglių kiekio artimiausio miško sienoje, šalia esančių šviežių kelmų ar kirtimo atliekų kiekio. Tačiau kyla įtarimas, kad nevienodas sugautų vabalų kiekis galėtų

būti dėl nevienodu intensyvumu skleidžiamų vabzdžių viliojančių medžiagų. Be to, 2014-2015 m. pasitaikė iki 10 proc. dispenserių, kurie gaudyklėse sumirko, nustojo veikti anksčiau laiko, kai kurie net supelijo. Per polietileno maišelio užlydymo viršutinę siūlę į juos pateko lietaus vandens. Direktorius T. Miškevičius buvo labai nustebintas mūsų pastebėjimais, nes Lenkijos miškininkai panašių priekaištų nepareiškė. Jis informavo, kad firma jau įsigijo naują įrangą polietileno maišelių užlydymui.

VMT Miško sanitarinės apsaugos skyrius 2011 m. ir 2014 m. bandė feromoninius dispenserius IPSODOR TUBE, IPSODOR MEGA, SEZON. Vertinta, ar jie pakankamai gerai veikia per visą žievėgraužių tipografų vabalų skraidymo sezoną, kai į gaudykles įdedami pavasarį ir nekeičiami iki rudens pradžios. Vasaros antroje pusėje visi šie feromoniniai dispenseriai buvo stipriai „išsikvėpę“. Todėl žievėgraužių tipografų antrosios kartos vabalus mažai viliojo arba visai nustojo vilioji. Gaudyklėse sugautų vabalų kiekis buvo ryškiai mažesnis, lyginant su tomis, kuriose pirmą jų generacijai vilioji buvo naudojamas įprastinis feromonas IPSODOR W, o antrai generacijai – IPSODOR.

Firmos „ZD Chemipan“ atstovo teigimu, gamintojai pastoviai tobulina žievėgraužių ilgo veikimo feromonus, jų veiksmingumas pagerėjo, lyginant su pirmaisiais bandymais. Numatyta ir ateityje gerinti dispenserių kokybę.



Konferenciją pradėjo Lenkijos miškų tyrimo instituto entomologijos patriarchas, habil. dr., prof. Andžėjus Kolkas

Mūsų patirtis rodo, kad pušinių straubliukų (*Hylobius gentis*) viliojimo dispenseriai HYLODOR geriausi, kai plastiko vamzdelių galai būna užlydyti termiška. Jei vamzdelių galai užsandarinti kitokiu būdu (su užkūšimais, užsukamais ar silikonu užklijuojamais kamšteliais), tokie dispenseriai dažniausiai praleidžia jų viduje esantį feromoninį skystį. Toks dispenseris „išsikvepia“ anksčiau laiko. Antroje vasaros pusėje vamzdelis būna tuščias ar beveik tuščias, nes skystis išbėga ar išgaruoja. Su neužlydytais galais iš dispenserių vamzdelių tuo anksčiau „dingsta“ feromoną skleidžiantis skystis, kuo sausesnė ir karštesnė vasara. Jei HYLODOR dispenserių feromonas būna balto plastiko buteliukuose ar paketėliuose polietileno maišeliuose, toks išfasavimas nėra praktiškas.

Gaudyklės IBL-3 žievėgraužiams tipografams Lietuvoje yra labiausiai naudojamos dėl tinkamo kainos ir kokybės santykio, lyginant su kitų gamintojų gaudyklėmis. Šių gaudyklių trūkumas tas, kad iš vabalų rinktuvo lietaus vanduo negali greitai ir pilnai išbėgti. Todėl sušlapę vabalai rinktuvuose greitai pradeda gesti, gaudykles tenka dažniau valyti, o jei vabalai pasmirdo, tai rinktuvus reikia ir praplauti. Būna rinktuvų su netikusiais sriegiais, to-



Lenkijos atstovus sudomino VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus pateikta informacija



Konferencijos dalyviams bendrauti padėjo vertėjavęs Miškų departamento vyr. specialistas Zbignevo Glazko (stovi pirmas iš kairės)

dėl juos sunku prisukti gaudyklių priežiūros metu. Gaudyklių IBL-3 pritvirtinimui prie laikiklių gamintojas nepateikia virvelių ar kitų medžiagų. Taip pat nėra kuo pritvirtinti feromoninį dispenserį prie jam tvirtinti skirtos kilpos, kad jis gaudyklėje būtų optimaliausiame aukštyje. Kartais gaudyklių dangteliai būna kreivai išsiritę, jų centro skylutėje netvirtai laikosi pakabinimui skirtas kaištis. Būtų labai praktiška, jei pirkėjas kartu su gaudykle galėtų gauti ir trumpą, aiškią instrukciją: kaip gaudyklę teisingai surinkti, naudoti ir prižiūrėti. Labai maloniai teko nustebti, kad atsižvelgiant ir į mano prieš mėnesį pateiktas pastabas jau pradėti įgyvendinti keli IBL-3 žievėgraužių gaudyklės patobulinimai.

Lenkijos miškų tyrimų instituto atstovas Voicechas Janiśevskis (Wojciech Janiszewski) supažindino su feromoninių gaudyklių optimaliu panaudojimu, didelį dėmesį skyrė pušinių straubliukų vabalų (*Hylobius gentis*) gaudyklei IBL-4. Tai vamzdinė gaudyklė, dedama ant dirvos paviršiaus. Lietuvos miškininkų ji beveik nenaudojama dėl aukštos kainos, pastatymo ir priežiūros sudėtingumo. Pranešėjas aptarė šios gaudyklės konstrukcinius patobulinimus, jos pastatymo ir priežiūros reikalavimus, kurie užtikrina geresnį gaudyklės veiksmingumą.

Habil. dr., prof. Lidija Sukovata (Lidia Sukowata) pristatyme aptarė grambuolių vabalų suaugėliams gaudyti skirtų feromonų ir gaudyklių tyrimus, siekiant palengvinti šių kenkėjų vabalų gausos dinamikos apskaitas ir nustatyti aviacinių naikinamųjų purškimų laiką. Lietuvoje grambuoliai tokio masto problemų nekelia.

Aš aptariau savo patirtį, kaip su gaudyklėmis IBL-5 ir dispenseriais MELOLONTHA SP bei MELOLADOR gerai sekėsi mums gaudyti miškininkų grambuolių (*Melolontha hippocastani*) vabalus 2011-2015 metais, jas išdėstant nenašų augaviečių pušynų kirtavietėse. Sugautų skraidančių grambuolių suaugėlių kiekiai tiesiogiai atitiko

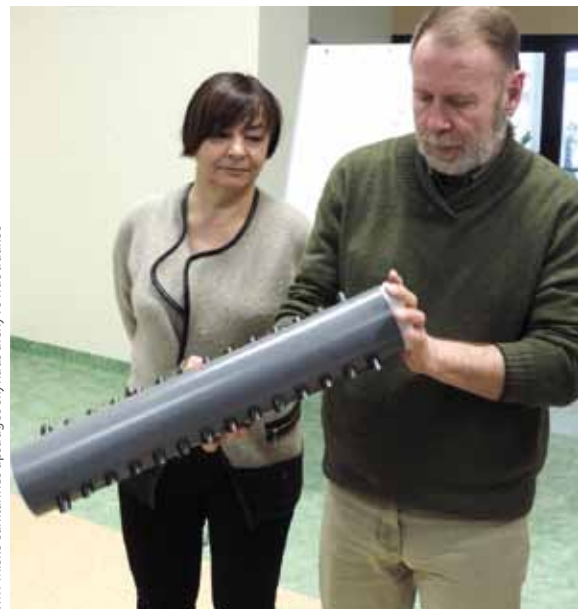
kenkėjo lervų dirvoje apskaitų duomenis. Todėl pietryčių Lietuvos pušynuose su šiomis feromoninėmis gaudyklėmis galima vykdyti miškininkų grambuolių stebėseną ir net sumažinti jų kiekį kirtavietėse ir želdiniuose. Su tomis gaudyklėmis ir tais pačiais dispenseriais taip pat bandyta gaudyti paprastųjų grambuolių (*Melolontha melolontha*) vabalus, jas išdėstant apie miško medelynų pakraščius. Nors buvo paprastųjų grambuolių suaugėlių intensyvaus skraidymo metai, bet tik pavieniai vabalai pateko į gaudykles. Panašu, kad prie medelynų nebuvo parinktos optimaliausios gaudyklių išdėstymo vietos ir pastatymo aukštis.

Dėl ryškiai baltos spalvos gaudykles IBL-3 ir IBL-5 miško lankytojai iš tolo gerai pastebi, todėl kai kurias sugadina ar pasiima, o dar dažniau smalsuoliai iš jų išima feromoninį dispenserį ar jį pažeidžia. Jei gaudyklių spalva būtų maskuojanti (žalsva, pilka), ji susiliestų su miško aplinka, gal tada tokių nuostolių būtų mažiau. Lenkijos atstovai suabejojo tokiu siūlymu, nes jos bus blogiau matomos, neaišku, ar tai nesumažins vabalų sugavimo; jas sunkiau suras ir patys miškininkai priežiūros metu. Praktinė patirtimi nustatyta, kad IBL-3 vidutiniškai tarnauja du sezonus, IBL-5 – vieną. Naudojant dar vieną sezoną, yra labai didelė tikimybė, kad gaudyklės neišbus iki sezono pabaigos, nes dėl saulės poveikio dalis jų sudedamųjų dalių pasidaro trapios ir nuo vėjo sulūžta. Jei IBL-5 gaudyklių barjerų plokštės būtų gaminamos didesnio ploto, jomis būtų galima sugauti didesnę kiekį grambuolių vabalų (padidinti efektyvumą). Abiejų šių tipų gaudyklės yra labai lengvos, todėl jas vėjas stipriai blaško. Pakabinimo vietose reikia ieškoti būdų, kaip pritvirtinti gaudyklių apatinę dalį, kad vėjas jų nedaužytų į pakabinimui naudojamus kuolus ir kad tai netrukdytų konstrukcijoje nenumatyta jų papildomo tvirtinimo galimybė nuo vėjo blaškymo).

Habil. dr., prof. Andrzej Kolkas (Andrzej Kolk) aptarė feromoninių gaudyklių panaudojimo tikslus ir galimybę jas panaudoti medžių liemenų kenkėjų gausos valdyme. Jis pabrėžė, kad feromoninės gaudyklės yra pagrindinė priemonė, kuri pavasarį parodo pavojingų rūšių žievėgraužių skraidymo pradžią ir aktyvumą. Pagal pavasarinį apskaitų duomenis miškų valdytojai ir naudotojai turi organizuoti miško sanitarinės apsaugos priemones ir vykdyti šių kenkėjų plitimo užkardymą. Taip pat turi būti gaudyklėmis sekami kenkėjų gausos pokyčiai per visą jų skraidymo sezoną. Tai leidžia įvertinti vykdomų priemonių veiksmingumą.

„ZD Chemipan“ firmos direktorius Tomášas Miškievičius pakvietė Lietuvos miškininkus bendradarbiauti, teikiant pastabas ir pasiūlymus, kaip gerinti ir tobulinti vabzdžių gausos mažinimui ir monitoringo vykdymui naudojamus gaudykles ir feromoninius dispenserius; taip pat kvietė nedelsiant pranešti, jei Lietuvos miškuose bus pastebėtos problemos, naudojant jų firmos feromonus ir feromonines gaudykles.

Aptariama pušinių straubliukų gaudyklė IBL-4



VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus archyvo nuotraukos

Lietuvos miškų medžiai – vaistinės žaliavos šaltiniai

Dr. JUOZAS LABOKAS

Gamtos tyrimų centro Ekonominės botanikos laboratorijos vadovas,
vyresnysis mokslo darbuotojas

Daugumos rūšių Lietuvos vaistiniai augalai yra žolės ir į jas dydžiu panašūs krūmokšniai bei puskrūmiai. Kai kurių vaistinių augalų net ir pavadinimai nusako jų žolinę gyvenimo formą, kaip antai jonažolė, kraujažolė, širdažolė, suka-tžolė, sidabražolė, raktažolė, takažolė, ugniažolė, gyvatžolė, trūkažolė. Taip atsirado ir supaprastintas šių augalų pava-dinimas – vaistažolės. Vis tik nemažą vaistinių augalų dalį sudaro ir aukštesniųjų ardy augalai – krūmai bei medžiai. Nuo senovės laikų žinomos liepžiedžių, beržų, gluosnių bei ąžuolų, karklų žievės gydomosios savybės. Įvairioms ligoms gydyti naudojami iš paprastosios pušies, kitų medžių įvairių dalių (pumpurų, spyglių, sėklų) pagaminti preparatai. Europos vaistų agentūros (angl. European Medicines Agency), kuri yra oficiali Europos Sąjungos institucija, Augalinių vaistinių produktų komitetas (angl. Committee on Herbal Medicinal Products) yra aprobavęs ir įvairių rūšių medžių bei krūmų augalinės žaliavos paruošimą, paskirtį ir naudojimą gydymo reikmėms bei parengęs atitinkamas monografijas ir detalius įvertinimus. Dalis jų skirta ir Lietuvoje paplitusių medžių bei krūmų rūšių vaistinės žaliavos naudojimo regla-mentavimui, kurį trumpai ir aptarsime, atsižvelgdami ir į kitus oficialius informacijos šaltinius.

Paprastasis ąžuolas (*Quercus robur* L.). Vaistinei žaliai, kurios mokslinis pa-vadinimas *Quercus cortex*, renkama jaunų šakų ir šoninių ūglių žievė. Tinkamiausias rinkimo laikas – kovo ir balandžio mėne-siai, kai būna didžiausia rauginių medžia-gų (taninų) koncentracija. Preparatų for-ma – išdžiovinta ir susmulkinta medžiaga, milteliai arba sausas etanolinis ekstraktas. Ąžuolo žievė ilgalaikio praktinio naudoji-mo pagrindu (Europos parlamento ir tary-bos direktyvos 2001/83/EC straipsniai 16 d (1), 16 f ir 16 h su pakeitimais) yra pripažin-tas tradicinis vaistas simptominiams tokių negalavimų, kaip nestiprus viduriavimas, lengvas burnos gleivinės arba odos užde-gimas, su hemorajumi susijęs perštėjimas bei deginimas gydymui. Vidurio ir vakarų Europoje vaistinė žaliava renkama ir nuo bekočio ąžuolo (*Q. petraea* (Matt.) Liebl.), kuris pas mus yra arealo pakraštyje, todėl saugomas kaip reta, į Lietuvos raudonąją knygą įrašyta rūšis.

Karpotasis (*Betula pendula* Roth) ir **plaukuotasis beržas** (*B. pubescens* Ehrh.).

Vaistinei žaliai, kurios mokslinis pavadi-nimas *Betulae folium*, renkami beržų lapai. Žaliai tinka ir karpotojo bei plaukuo-tojo beržų hibridas – paprastasis beržas (*B. x aurata* Borkh.). Daugiausia veikliųjų medžiagų (flavonoidų) lapuose būna vasa-ros pradžioje ir pabaigoje. Preparatų forma – išdžiovinta ir susmulkinta medžiaga, mil-teliai, sausas vandeninis ekstraktas, skystas vandeninis šviežių lapų ekstraktas, skystas etanolinis šviežių lapų ekstraktas. Beržų lapai yra pripažintas tradicinis vaistas šla-pimo išsiskyrimui skatinti ir kaip pagalbinė priemonė šlapimtakių gydymui.

Paprastoji pušis (*Pinus sylvestris* L.). Vaistinis preparatas, kurį reglamentuoja Europos farmakopėja, yra eteriniai aliejai (*Pini sylvestris aetheroleum*), gaunami iš šviežių pušies spyglių ir šakučių. Pagrin-diniai pušies eterinių aliejų komponentai yra monoterpeniniai angliavandeniliai α-pinenas ir δ-3-karenas. Pušies eteriniai aliejai pasižymi antibakterinėmis, anti-septinėmis, diuretinėmis, antivirusinėmis ir kitomis naudingomis savybėmis, yra

kvapnūs. Todėl naudojami inhaliacijai, bronchito, sinusito, peršalimo, šlapimta-kių infekcijų gydymui, jaučiant nuovargį, vonioms, parfumerijoje. Šiems tikslams naudojami ir kalninės pušies (*P. mugo* Tur-ra) eteriniai aliejai. Vokietijos farmakopėja reglamentuoja ir pušies ūglius (*Pini tu-riones*) kaip vaistą, skirtą kvėpavimo takų katarui gydyti, vartojant arbatos, tinktūros ar sirupo pavidalu bei išoriškai – raumenų skausmui ir neuralgijai malšinti, vartojant spiritinio tirpalo, aliejaus ar tepalo pavidalu. Šiems tikslams naudojami švieži arba džiovinti 3-5 cm ilgio pavasarį renkami pa-prastosios pušies ūgliai.

Paprastasis uosis (*Fraxinus excelsior* L.). Vaistinė žaliava – uosių lapai (*Fraxini fo-lium*), kurie renkami birželio mėnesį, gerai išdžiovinami, susmulkinami ir vartojami arbatų, nuovirų arba užpilų pavidalu. Veikliosios medžiagos – flavonoidai, fenolinės rūgštys, kumarinai, gleivinės medžiagos, iridoidai ir kt. Uosių lapai yra pripažintas tradicinis vaistas lengvam sąnarių skaus-mui malšinti ir šlapimo išsiskyrimui ska-



Gluosnių jaunų šakų žievė ir ūgliai – vaistinė žaliava ne tik tradiciniam naudojimui nuo peršalimo, bet ir aspirino gamybai



Karpotojo beržo vaistinė žaliava – lapai – tradicinis vaistas šlapimtakio gydymui



Paprastosios pušies spygliai – plataus pritaikymo lakiųjų junginių – eterinių aliejų šaltinis

tinti, kaip pagalbinė priemonė šlapimtakio praplovimui. Panašiomis savybėmis pasižymi ir siauralapis uosis (*F. angustifolia* Vahl), paplitęs gerokai piečiau nuo Lietuvos.

Mažalapė liepa (*Tilia cordata* Miller). Vaistinė žaliava – liepų žiedynai arba liepžiedžiai (*Tiliae flos*), renkami pilnai pražydę, išdžiovinami ir laikomi sausoje aplinkoje. Augalinė žaliava susmulkinama, ruošiamos arbatos, etanoliniai ekstraktai arba etanolinės tinktūros. Vartojama pasireiškus peršalimo simptomams bei protinio pervargimo požymiams. Veikliosios medžiagos – organinės rūgštys, gleiviniai polisacharidai (arabinozė, galaktozė, ramnozė, gliukozė, manozė, ksilozė), flavonoidai (kempferolis, kvercetas, myricetas ir jų glikozidai), eteriniai aliejai, saponinai, taninai, tokoferolis. Panašiomis savybėmis pasižymi ir didžialapė liepa (*T. platyphyllos* Scop.) bei pastarųjų hibridas – paprastoji liepa (*T. vulgaris* Heyne). Europos Sąjungoje užregistruota įvairių gydomųjų mišinių, į kurių sudėtį be liepžiedžių įeina įvai-

riomis proporcijomis gysločių, čiobrelų, šeimamedžių, gluosnių ir kitų rūšių augalų vaistinė žaliava.

Trapusis gluosnis (*S. fragilis* L.), **purpurinis karklas** (*Salix purpurea* L.). Vaistinė žaliava – gluosnių žievė (*Salicis cortex*), kurią sudaro išdžiovinta jaunų šakų žievė bei išdžiovininti einamųjų metų ūgliai. Augalinė žaliava susmulkinama, ruošiami sausi vandeniniai ekstraktai, skysti etanoliniai ekstraktai arba etanolinės tinktūros. Augalinė žaliava gali būti vartojama ir miltelių pavidalu. Veikliosios medžiagos: salicino dariniai (salikortinas, 2'-O-acetilsalikortinas, tremulacinas), flavonoidai, taninai, katechinai. Kaip gerai patikrinta, efektyvi priemonė (Europos parlamento ir tarybos direktyvos 2001/83/EC straipsnis 10a su pakeitimais) gluosnių žievės preparatai skiriami trumpalaikiam nugaros skausmų gydymui. Beje, gluosnių bei karklų vaistinės žaliavos naudojimas yra vienas iš geriausiai ištirtų mokslškai. Preparatai vartojami nestipriam sąnarių bei galvos

skausmui, o peršalus karščiavimui malšinti. Šiems tikslams naudojama ir kitų rūšių karklų bei gluosnių žievė, ypač pajūrinio karklo (*S. daphnoides* Vill.), taip pat baltojo gluosnio (*S. alba* L.), tačiau pastarasis salicino darinių sukaupia mažiausiai.

Juodalksnis (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.). Įvairiose šalyse atliktais moksliniais tyrimais (*Pharmacognosy Review*, 2011) patvirtintas ir juodalksnio augalinės žaliavos tinkamumas gydymo reikmėms. Nors jis neįtrauktas į minėto Augalinių vaistinių produktų komiteto aprobuotų medžių rūšių sąrašus, juodalksnis naudojamas Lietuvos tradicinėje medicinoje. Vaistinei žaliai naudojama jaunų (iki 3 metų) šakų žievė, kankorėžėliai bei lapai. Optimalus žievės rinkimo laikas yra ankstyvas pavasaris, prieš sprogdant pumpurams, lapų – vasaros pradžioje – vidurvasaryje, kankorėžėlių – vėlai rudenį, pradėjus byrėti sėkloms. Juodalksnio preparatai, ypač iš žievės, pasižymi kaip medžiagų apykaitos greitinamieji, sutraukiamieji, vidurius paleidžiamieji,

Paprastojo uosio lapai naudojami sąnarių skausmui malšinti



Mažalapė liepa gydo kvapniais liepžiedžiais



Juodalksnio lapai ir kankorėžėliai pasižymi antibakterinėmis savybėmis



karštį mažinamieji, tonizuojamieji vaistai, taip pat naudingi burnos ir gerklės uždegimų, patinimų, faringito gydymui. Iš kanorėžėliuose besikaupiančių elagitaninų išgaunamas altanas, kuris pasižymi efektyvia kepenų apsaugine savybe. Juodalksnio preparatai paprastai gaminami iš išdžiovintos ir susmulkintos žaliavos ir vartojami nuovirų arba užpilų forma. Nustatyta, kad juodalksnio vaistinės žaliavos ekstraktai turi ir antibakterinių savybių. Pagrindinės juodalksnio veikliosios medžiagos yra hirsutanonolis, oregoninas, genkvaninas, rododendrinas ir glutino rūgštis. Panašiomis savybėmis pasižymi ir baltalksnis (*Alnus incana* (L.) Moench).

Paprastoji eglė (*Picea abies* (L.) H. Karst.). Tai veterinarinėje medicinoje oficialiai pripažintas vaistinis augalas, kurio žaliavos naudojimą yra aprobavęs Vaistinių produktų naudojimo veterinarijoje komitetas (angl. *Committee for Medicinal Products for Veterinary Use*). Vaistinis preparatas – eglės ūglių ekstraktas (*Piceae turiones recentes extractum*) gaminamas iš šviežių 10-15 cm ilgio pavasarį renkamų ūglių. Surinkta žaliava ekstrahuojama karštu (90°C) vandeniu, ekstraktas išdžiovinamas, į jį pridedama krakmolo bei kitų rūšių augalinių ingredientų (melisos lapų, ramunėlių žiedų bei pelyno žolės miltelių). Galutinis produktas paruošiamas miltelių arba vandeninio preparato pavidalu. Veterinarinėje medicinoje toks produktas skirtas oraliniam vartojimui (įmaišant į pašarą ar girdymui skirtą vandenį arba tiesiogiai) galvijams, arkliams, kiaulėms, avims ir naminiams paukščiams, juos gydant nuo viduriavimo.

Šviežiuose eglės ūgliuose yra apie 2 proc. eterinių aliejų, kuriuose daugiausia monoterpenų (bornyl-acetatas, α -pinenas, kamfenas, limonenas) ir diterpenų (manoolas ir dehidroabietatas). Tačiau kiekybiškai reikšmingiausia veikliųjų medžiagų grupė yra fenoliniai junginiai, iš kurių svarbiausi taninai ir flavonoidai (kempferolis, taksifolinas, isorhamnetinas, laricitrinas, kvercetas, myricetinas, syringetinas). Bendras fenolinių junginių kiekis sausame vandeniniame eglės ūglių ekstrakto viršija 40 proc. Taip pat yra glikozidų, lignanų ir kitų junginių.

Vokietijos farmakopėja reglamentuoja eglės spyglių eterinių aliejų (*Piceae aetheroleum*), gaunamų iš ūglių viršūnių, naudojimą panašiai kaip ir pušies: vidiniai – pasireiškiant kvėpavimo takų kataro

simptomams, ir išoriškai – reumatinių ir neuralginių skausmų atvejais.

Paprastoji drebulė (*Populus tremula* L.). Vokietijos farmakopėje aprašoma vaistinė žaliava yra drebulės žievė ir lapai (*Populi cortex/-folium*), kurių veiklioji medžiaga – salicinas. Žaliava gali būti naudojama šviežia ir džiovinta. Iš jos daromi ekstraktai. Laboratoriniai tyrimai, atlikti su ekstraktais, kurie pagaminti santykiu 1:2 iš žievės ir lapų mišinio, patvirtino drebulės preparatų efektyvumą. Tačiau dažniau gaminami ne gryni drebulės preparatai, o jos žievės ir lapų mišiniai su dilgėlės šaknimis, mišiniai su moliūgo sėklomis ir rykštenės žole, mišiniai su rykštenės žole ir uosio žieve. Vartoti šiuos preparatus rekomenduojama esant nesunkių prostatos, šlapimo pūslės ligų simptomams, taip pat reumatiniams, strėnų ir kitokiems nervinės kilmės negalavimams palengvinti.

Vaistinių preparatų gamybai naudojami ir Lietuvoje introdukuotų medžių rūšių žaliava. Viena iš tokių rūšių – **europinis maumedis** (*Larix decidua* Mill.). Iš jo sakų gaminamas maumedžio terpentinas (*Terebinthina laricina*), dar vadinamas Venecijos terpentinu (*Terebinthina veneta*). Vokietijos

farmakopėje aprašytas šis vaistinis preparatas turi iki 20 proc. eterinių aliejų ir naudojamas reumatinių bei neuralginių sutrikimų, kvėpavimo takų kataro bei furunkulų gydymui. Prieš keletą metų Vokietijoje atliktais tyrimais patvirtintas teigiamas maumedžio terpentino poveikis gydant sunkiai antibiotikais įveikiamą Laimo ligą (boreliozę).

Vokietijos farmakopėje reglamentuojamas ir įvairių rūšių **tuopų** (*Populus* L.) pumpurų (*Populi gemma*) naudojimas. Vaistinė žaliava ruošiamą iš neišsprogusių lapinių pumpurų, juos išdžiovinant. Pagrindinės tuopų pumpurų veikliosios medžiagos – eteriniai aliejai, flavonoidai, fenolglikozidai. Preparatai naudojami odos pažeidimams, nušalimams, nudegimams saulėje gydyti.

Iš pateiktos apžvalgos matome, kad pagrindinės Lietuvos miško medžių rūšys yra ir potencialus, daug subtilesnis, negu mediena ar biomasė, gamtos turtas. Jo išteklių, tinkamų vaistinės žaliavos ruošimui, yra didžiuliai. Toks įvairiapusiškas miško išteklių naudojimas yra tarptautinių mokslinių tyrimų, kuriuose dalyvauja ir Gamtos tyrimų centro tyrėjai, objektas.

IGGESUND FOREST

Pagaminta Švedijoje!

Viskas Jūsų medkirtei:

- Pjovimo juostos ir žvaigždutės
- Pjovimo grandinės
- Varančiosios žvaigždutės
- Markiravimo dažai

Atstovas Lietuvai
UAB „MMC Forest“
 Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
 Tel. 8 673 51506 • El. paštas info@mmc.lt • www.miskui.lt • www.mmc.lt

Bajoras, tapęs taksatoriumi klajūnu

Šių metų sausio 21 d. buvusiam miškotvarkininkui Tadiui Tovianskui-Požerskui sukako 90 metų.

Šia proga kolegą aplankiau Vilniuje, kur jis su žmona Aldona gyvena Žvėryne esančioje Moniuškos gatvėje. Juodu paminėjo ir deimantines vestuves. Kiek liūdnoka, kad retokai matosi su vienturte dukterimi Violeta ir anūkais, gyvenančiais užsienyje. Įsikalbėjome apie miškuose prabėgusius metus, miškotvarkos darbus, Tado bajorišką kilmę. Jo gimtinė – Kėdainių rajono Šėtos seniūnijos Paežerių kaimas. Sudarytas Tovianskų-Požerskų giminės genealogijos medis siekia dešimtą kartą (1607 m.), o kai kuriuose šaltiniuose ši giminė minima ir XV amžiuje. Paežerių kaimo kapinėse palaidoti Tado seneliai, tėvai, broliai. Iš archyvų gautos dokumentų kopijos liudija: 1804 m. vasario 8 d. vykusiam Vilniaus ir Kauno bajorų susirinkime nutarta patvirtinti, jog Tovianskų-Požerskų giminė priklauso bajorų luomui, 1847 rugsėjo 29 d. Heraldikos įsakymu Nr. 74 patvirtinta bajorystė. Tado tėvui Bronislovui Marijonui Požerskiui (g. 1877 m.) carinės Rusijos vyriausybės senatas 1899 m. patvirtino bajorystės paveldėjimą.

„Mano tėvas mokėsi Peterburge, dirbo matininku Paežerių ir Taujėnų dvaruose, turėjo nemažą ūkį – pasakoja Tadas. – Po Antrojo pasaulinio karo pasiturinčias ūkininkų šeimas tarybų valdžia laikė „liaudies priešais“. Norint jų vaikams mokytis, teko mėtyti pėdas – 1947 m. Vilniuje baigiau darbininkų jaunimo gimnaziją. Įstojau į Vilniaus universitetą studijuoti miškininkystės. Bet po metų gyvenimo aplinkybės susiklostė taip, kad teko mesti mokslus Lietuvoje ir ilgam glaustis Rusijoje. Mirus 1948 m. sausį tėvui, mano brolis Stasys, kaip „buožės vaikas“, netrukus buvo ištremtas į Sibirą. Už politinius anekdotus iš universiteto pašalino ir ištremė bendrakursį P. Kaminską. Jaučiau, kad ateina ir mano eilė. Todėl, baigęs Vilniaus universitetą du kursus ir gavęs gerą dekaną prof. M. Jankausko pasirašytą charakteristiką, 1948 m. sprukau į tuometinį Leningradą, kur su panašaus likimo studentu Vaidotu Antanaičiu tęsėme studijas Miškų technikos akademijoje“.

Čia studijuodamas Tadas įsidarbino miškotvarkoje – taksavo Kaliningrado, Šiaurės Kaukazo miškus, susidomėjo areonuotaukų panaudojimu šiems darbams paspartinti. Užsikrėtęs miškotvarkininko klajūno „bacila“, 1952 m. gavęs diplomą T. Tovianskas pasiliko dirbti Leningrado miško aviacijos trešte – inventorizavo miškus Irkutsko srityje, Kamčiatkoje, Sachaline. Šis darbas leido jam Irkutsko srityje, prie Angaros upės statomos Bratsko hidroelektrinės užliejamoje zonoje, Ust Ordinske 1953 m. slapčia aplankyti tremtyje buvusį brolį Stasį.

Grįžęs 1956 m. į Lietuvą, Tadas įsidarbino Miškų ūkio ir miško pramonės ministerijos Miško naudojimo skyriuje vyresniuoju inžinieriumi, padėjo Lietuvos miškotvarką aprūpinti aeronuotraukomis, instrumentais, kuravo lauko darbus. Bet administracinė veikla jam buvo nuobodoka, kirtosi su laisvūniška prigimtimi.

Siekdamas labiau įsigilinti į aeronuotraukų panaudojimo galimybes miškotvarkoje, 1962 m. jis vėl išvyko į Leningradą, įstojo į aspirantūrą. Vadovaujant prof. G. Samoilovičiui parengė mokslinį darbą apie spalvotų spektrazoninių aeronuotraukų naudojimą miškotvarkoje, pasiūlė miško sklypų aprašymo ir išskyrimo technologijas, naudojant aeronuotraukas, medynų rodiklių dešifravi-



mo požymius ir jų nustatymo tikslumą. Tuo metu spalvotų areonuotaukų įdiegimas sklypinėje inventorizacijoje buvo naujovė, padidinusi miškų taksacijos tikslumą.

Nuo 1966 m. T. Tovianskas – vėl Lietuvoje. Dirbo Miško ekonominių tyrimų laboratorijoje, 1968 m. jam suteiktas žemės ūkio mokslų kandidato laipsnis. 1969-1970 m. pakviestas dirbti į LŽŪA Miškų ūkio fakultetą vyresniuoju moksliniu bendradarbiu, dalyvavo 1969 m. vykdant pirmąją respublikoje miškų inventorizaciją atrankiniu metodu, buvo vienas iš grupės vadovų.

Nuo 1971 m. jis perėjo dirbti į Lietuvos miškotvarkos įmonę vyresniuoju inžinieriumi taksatoriumi, 1971-1973 m. aktyviai dalyvavo kartu su LŽŪA Miškų ūkio fakulteto darbuotojais vykdomuose įvairiuose eksperimentiniuose darbuose, tobulinant miškotvarkos technologinius pagrindus. Įsimintini 1972 m. šilutės miškų ūkyje atlikti tiriamieji darbai, kur kartu rengtas ir miškotvarkos projektas. Miškuose buvo įrengta apie 15 tūkst. apskaitos barelių, tirta: medynų tūrio nustatymo tikslumas, sanitarinio medynų stovio įvertinimas atrankiniais metodais, ūkininių priemonių projektavimas, našių medynų formavimas, panaudojant ESM algoritmus. Šie tyrimai leido padaryti išvadą apie taikytinų metodų efektyvumą ir patikimumą, toliau tobulinti atrankinės inventorizacijos metodiką.

Nors ir turėdamas mokslinį laipsnį, Tadas nesiveržė į aukštesnes pareigas miškotvarkoje ar moksle. Neramaus būdo, ištvermingas, galėjęs maudytis lauke ir žiemą, treniruotas, jis rinkosi įdomesnę klajūno taksatoriaus darbą – iki išėjimo į pensiją 1988 m. inventorizavo daugiau kaip 20 girininkijų miškus, toliau tobulino aerofotomedžiagos panaudojimo teorinius ir praktinius pagrindus.

Tadas pasižymėjo linksmu būdu, visą gyvenimą sportavo, mėgo pademonstruoti savo sugebėjimus, kaip salto, vaikščiojimas ant rankų, stovėjimas ant galvos. Šių savo pomėgių neapleido ir išėjęs į pensiją. Gal būtų tai padėjo jam iki garbaus amžiaus išlikti žvaliu, aktyviu, išsaugoti gerą atmintį, leidžiančią aprašyti prieš pusimtį ir daugiau metų patirtus miškuose įspūdžius, dirbtus darbus.

Linkime Jubiliatui laimingo ir aktyvaus gyvenimo.

Dr. ALGIRDAS RUTKAUSKAS



Graži Pavarių girininkijos aplinka



Siekiant įamžinti

Pirmojo Lietuvos miškininkų profesinio žurnalo „Mūsų girios“ kūrėjas ir redaktorius prof. Jonas Kuprionis per visą savo gyvenimą paliko ryškius pėdsakus Lietuvos ir JAV miškininkystėje, pasižymėjo kaip talentingas žurnalistas bei aktyvus visuomenininkas. Jis niekada neužmiršo Lietuvos, palaikė ryšius su tautiečiais ir meilę Tėvynei įskiepijo savo vaikams, anūkams. Daugybė J. Kuprionio straipsnių, paskelbtų žurnaluose „Mūsų girios“ Lietuvoje ir „Girios aidas“ JAV, ne tik miškininkystės, bet ir kultūros, tautiškumo, patriotizmo, švietimo tematika aktualūs šiandien ir turi išliekamąją vertę ateities kartoms. Vyresnės kartos šalies miškininkai, kuriems teko garbė bendrauti su prof. Jonu Kuprioniu jo viešnagės metu Lietuvoje 1978 metais, jį prisimena, kaip plačios erudicijos, inteligentišką, tolerantišką žmogų, savo profesijos žinovą.

Biografijos fragmentai

Prof. Jonas Kuprionis gimė 1901 m. rugpjūčio 3 d. iškiliais žmonėmis turtingo Anykščių krašto Šventosios šilų apsuptame Kiaušų kaime. Mokslus pradėjo vietos mokykloje, vėliau mokėsi Vilniaus ir Panevėžio gimnazijose. Gimnazistas J. Kuprionis pasižymėjo stropumu, organizaciniais sugebėjimais ir polinkiais literatūrai, priklausė skautų draugovei, ateitininkų organizacijai. Baigęs gimnaziją, 1924 m. J. Kuprionis įstojo į Žemės ūkio akademijos

Miškininkystės skyrių Dotnuvoje. Akademijoje jis vadovavo seniūnų tarybai, ekonominei studentų draugijai, organizacijai „Šilas“, priklausė Šaulių sąjungai, dirbo bibliotekoje.

Po akademijos baigimo J. Kuprionis gavo paskyrimą į Miškų departamentą, tačiau iš pradžių direktorius S. Vaicekuskis jo nenorėjo įdarbinti: oficialiai priimtas į darbą tik po 4 mėnesių jaunesniuoju girininku specialistu. Atėjęs į Miškų departamentą, J. Kuprionis šios įstaigos sąstingį bandė išjudinti, organizuodamas medelių sodinimo šventes ar panašias akcijas. Kartu su Kazlų Rūdos miškų urėdu Vincu Žemaičiu ir kitais bendraminčiais prisidėjo prie Miškininkų sąjungos įsteigimo 1929 m. Tais pačiais metais pasirodė ir pirmasis „Mūsų girių“ numeris. Pirmuoju žurnalo redaktoriumi J. Kuprionis buvo iki pat sovietų okupacijos 1940 m. Nors departamento direktoriaus ir jo bendraminčių akyse J. Kuprionis dėl savo naujoviškų pažiūrų buvo nepopuliarus ir net nemėgiamas, vis dėlto „Mūsų girios“, mažai gaudamos tinkamos paramos, tapo vienu iš rimčiausių mokslo ir profesijos žurnalų.

Iš Miškų departamento 1931 m. J. Kuprionis perkeliamas į Panemunės miškų urėdiją miškų urėdo pavaduotoju. Jo iniciatyva Panemunės šilas paverčiamas miesto parku: prakertamos alėjos, takai, jie pavadinami žvėrių ir paukščių vardais. 1934 m. paskirtas Dzūkų miškų urėdo Alytuje, kur per dvejus

metus užsirekomendavo ne tik kaip sumanus vadovas, bet ir veiklus alytiškių mėgiamas visuomenininkas.

Pasikeitus vadovybei, pažangesnių idėjų Miškų departamento direktorius Antanas Rukuiža, formuodamas naują komandą, Miškų ūkio skyriaus referento pareigoms 1936 m. pasikvietė J. Kuprionį. Jo pastangomis įsteigtas Miškų atželdymo fondas, į kurį kasmet įplaukdavo pajamų už parduotą medieną. Pradėti steigti didesni daigynai, medelynai. Vyko planingi, didesnio masto miško želdymo darbai.

Prie paminklinės lentos Pavarių girininkijos girininkas A. Motiejūnas ir J. Bagdonas



Atgaivinus 1938 m. prie Dotnuvos ŽŪA Miškininkystės skyrių, tarp naujai suformuoto mokojo personalo buvo ir J. Kuprionis. 1940 m. jis paskiriamas docento pareigoms, 1940-1943 m. – jis Vilniaus universiteto docentas, Miškininkystės katedros vedėjas.

Uždarius Vilniaus universitetą, 1943 m. lapkritį J. Kuprionis paskirtas Utenos miškų urėdijos urėdu. Su šeima apsigyvena Utenos apskrityje Anykščių valsčiaus Pavarių vieniemyje, dabartinės Anykščių miškų urėdijos Pavarių girininkijos administraciniame pastate. Miškų urėdo pavaduotoju šioje urėdijoje dirbo taip pat žinomas išeivijos miškininkas Zenonas Prūsas, vėliau dirbęs JAV celiuliozės pramonėje. Artėjant frontui prie Lietuvos, 1944 m. Kuprioniai trumpai apsistojo Kretingoje, toliau patraukė į Austriją, Vokietiją, o 1946 m. emigravo į JAV.

Iš pradžių J. Kuprionis dirbo skerdykloje, vėliau – Čikagos parko sodininku. Būdamas 48 metų amžiaus, ryžosi tolimesnioms miškininkystės studijoms. Tapęs Michigano universiteto miško ir dekoratyvinių medelynų sodininku, vėliau asistentu, lygiagrečiai mokėsi šio universiteto Miškininkystės fakultete. Po dvejų metų, gavęs magistro laipsnį, tapo didelio privataus medelyno vedėju. 1952 m. rudenį J. Kuprionis pakviečiamas profesoriauti į Louisianos universitetą Ruston mieste. Taip jis tampa pirmuoju JAV lietuvių miškų mokslo profesoriumi. Dirbdamas universitete, suprojektavo ir įsteigė medelyną, egzotinių medžių arboretumą, vykdė įvairius tyrimus. Dėstydamas universitete miškininkystės, medžių matavimo ir miškų rekreacijos mokslus bei vykdydamas plačius miškų tyrimo darbus, per du dešimtmečius jis tapo populiarius, žinomas bei mėgiamas tarp kolegų ir studentų.

Be tiesioginio darbo, J. Kuprionis rasdavo laiko išeivijos miškininkų leidiniui „Girios aidas“. Daug fotografavo, taip įamžindamas miško ir miškininkų gyvenimo akimirkas.

Jonas Kuprionis mirė 1982 m. liepos 8 d. Los Angeles Kalifornijoje.

Atminimo puoselėtojai

Profesorius Jonas Kuprionis paliko didelį archyvą, kurį sėkmingai išsaugojo JAV gyvenantys jo vaikai Danutė, Dalia ir Algirdas, dalį vertingų eksponatų turėjo sūnėnas ir krikštąsūnis Jonas Bagdonas Lietuvoje. Daugybė dokumentų, šūsnyš autentiškų nuotraukų, laiškai, žurnalų ir laikraščių komplektai, straipsnių iš įvairių leidinių kopijos laukė kantraus darbo – jų susisteminimo. Bendru J. Kuprionio giminaičių sutarimu nu-

tarta visą vertingą archyvinę medžiagą, dalį asmeninių daiktų perduoti Lietuvai ir ieškoti galimybių juos čia eksponuoti. Dar 2001 metais, minint prof. Jono Kuprionio 100-ąsias gimimo metines, šventinio suėjimo dalyviai kalbėjo apie būtinybę išleisti knygą apie J. Kuprionio gyvenimą bei ieškoti vietos, kur galima būtų eksponuoti jo darbus, vertingus ne tik miškininkų bendruomenei, bet ir plačiai visuomenei.

Šio titaniško darbo ėmėsi J. Kuprionio sesers Teklės sūnus Jonas Bagdonas, žinomas šalies pedagogas, ilgametis Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos direktorius. Ilgos valandos praleistos archyvuose ir bibliotekose atrenkant būtiną medžiagą, nesuskaiciuojamos dienos prie kompiuterio ją sisteminant, daugybė apsilankymų įvairiose institucijose sprendžiant organizacinius klausimus davė savo vaisius – pasaulį išvydo dvi kapitalinės knygos „Jonas Kuprionis skautas“ (2006 m.), „Jonas Kuprionis miškininkas“ (2010 m.), o praėjusių metų rudenį duris atvėrė kol kas nedidelė Jono Kuprionio gyvenimo ir veiklos ekspozicija Anykščių miškų urėdijos Pavarių girininkijos administraciniame pastate.

Anot J. Bagdono, kur atidaryti ekspoziciją svarstyta gana ilgai. Tačiau galutinį tašką patalpų paieškose padėjo Anykščių miškų urėdijos miškų urėdas Sigitas Kinderis, pasiūlęs įrengti nedidelį muziejų Pavarių girininkijoje. Juolab, kad tai turi ir simbolinę reikšmę – čia paskutinė J. Kuprionio darbo ir gyvenamoji vieta Lietuvoje, be to visai netoli jo tėviškės. Kaip sakė miškų urėdas S. Kinderis, iš pradžių galvota ekspoziciją įrengti Troškūnų girininkijoje, tačiau dėl vietos stokos šios idėjos atsisakyta. Priestato statyti taip pat nebuvo galima, nes būtų sudarkytas 1926 m. surešto Šimonių miškų urėdijos administracinio pastato–sodybos fasadas. „Esant finansinėms galimybėms, Pavarių girininkijos pastatą reikėtų taip pat renovuoti, žinoma, prisilaikant autentiškumo.“ – sakė S. Kinderis. „O atsiradus galimybei, galima būtų skirti dar vieną kambarį, taip ekspoziciją praplečiant iki nedidelio muziejaus.“ Nes, kaip tvirtino J. Bagdonas, rašytinės, spausdintos medžiagos, asmeninių daiktų, kitų eksponatų dar pakankamai daug.

Eksponatų išdėstymui dalį baldų skyrė Anykščių miškų urėdija. Kitus baldus už profesoriaus vaikų paaukotas lėšas pagaminavo bendrovės „Algrida“ meistrai, iškabą – Valdas Pelegrimas, talkininkavęs kūriant muziejų Troškūnų girininkijoje. Muziejaus priežiūra rūpinasi Pavarių girininkas Audrius Motiejūnas.

Muziejaus spintose ir vitrinose išdėstyti J. Kuprionio archyviniai dokumentai, laiškai, nuotraukos, periodiniai leidiniai, knygos, asmeniniai daiktai. Įrengto muziejaus apžiūrėti specialiai iš JAV pernai atvyko prof. J. Kuprionio žentas Romas Ankaitis, kuris buvo giliai sujaudintas ir dėkingas visiems prisidėjusiems prie ekspozicijos įrengimo. Spalio mėnesį su ekspozicija susipažino grupė miško mokslų senjorų „Giriūnai“ narių, kurie pažymėjo, kad toks iškilaus miškininko įamžinimas yra gražus ir sektingas pavyzdys kitiems. Eksponatų apžiūrėti užsuka ir pavieniai lankytojai.

Prof. J. Kuprionio muziejų galima aplankyti kiekvieną antradienį nuo 8 iki 12 val. arba kitomis dienomis iš anksto susitarus su Pavarių girininku Audriumi Motiejūnu tel. 8 686 99248 arba el. paštu pavariai@amu.lt. Girininkijos adresas: Pavarių II k., Anykščių sen., 29175 Anykščių r. sav.

Parengė RIMONDAS VASILIAUSKAS



Ekspozicija



Miškų urėdijų 2015 m. veiklos įvertinimas, lyginant su 2014 m. atitinkamu laikotarpiu

Parduotas apvaliosios medienos kiekis padidėjo beveik

7 %

Miškų urėdijų pardavimo pajamos sumenko

6 %

Normalizuotas miškų urėdijų grynasis pelnas sumažėjo

17,5 %

Per 2015 metus miškų urėdijų parduotas apvaliosios medienos kiekis buvo beveik 7 proc. didesnis nei 2014 m. ir sudarė 3707,2 tūkst. m³. Miškų urėdijų pardavimo pajamos atskaitiniu laikotarpiu sumažėjo 6 proc. ir siekė 157,8 mln. eurų. Didesnės medienos pardavimo apimtys nekompensavo pajamų sumažėjus apvaliosios medienos pardavimo kainai – vidutinė parduotos apvaliosios medienos kaina už kubinį metrą sumažėjo 11,9 proc.: nuo 43,8 eurų 2014 m. vidurkio iki 38,6 eurų (2015 m. vidurkio).

Miškų urėdijų veiklos sąnaudos smuko 7,1 proc. – iki 85,8 mln. eurų. Šiam pokyčiui daugiausiai įtakos turėjo virš 8 proc. (iki 39,3 mln. eurų) sumažėjusios miško išteklių atkūrimo ir gausinimo išlaidos ir daugiau kaip 7 proc. (iki 10,2 mln. eurų) sumažėjusios bendrosios ir administracinės sąnaudos. Veiklos mokesčiai dėl sumažėjusių medienos kainų, kurios įtakoją privalomųjų atskaitymų už medieną sumažėjimą, sumenko 5 proc. ir siekė 21,6 mln. eurų.

Apvaliosios medienos pardavimo savikaina, palyginus su 2014 m., padidėjo 6,4 proc. – iki 53,7 mln. eurų. Tai lėmė tik 7 proc. išaugusios medienos pardavimų apimtys, nes apvaliosios medienos ruošos savikaina 2015 m. sumažėjo 0,7 proc. iki 14,5 euro/m³ (2014 m. 14,6 euro/m³).

Miškų urėdijų normalizuotas grynasis pelnas krito 17,5 proc. ir siekė 26,6 mln. eurų. Šį pokytį lėmė labiau sumažėjusios pardavimo pajamos nei sumenkusios veiklos sąnaudos. Sumenkęs normalizuotas grynasis pelnas ir pardavimo pajamos atitinkamai sumažino ir miškų urėdijų normalizuoto grynojo pelno maržą, kuri per 2015 m. siekė 17 proc. ir, palyginus su 2014 m., sumažėjo 2,4 proc.

GMU inf.

Mobiliosios miško apsaugos kontrolės grupės veikla 2015 m. ir prioritetai šiemet

GINTARAS PALTANAVIČIUS

Generalinės miškų urėdijos

Miško resursų ir prekybos mediena skyriaus vedėjas

Vienas iš svarbiausių Generalinės miškų urėdijos 2015–2016 m. veiklos prioritetų – Mobiliosios miško apsaugos kontrolės grupės veikla. Pernai atlikti 47 reidai, iš jų 33 miškų urėdijose. Užmegzti ryšiai su kitomis kontroliuojančiomis valdžios institucijomis: Valstybine kelių transporto inspekcija, Muitinės departamentu, Apskričių vyriausiais policijos komisariatais, kurie nuolat teikia informaciją apie medieną gabenantį transportą. Bendradarbiaujant su Valstybine kelių transporto inspekcija buvo vykdyta keletas neplaninių medieną vežančio transporto patikrinimų.

Patikrinimų apžvalga miškų urėdijose

Pernai nustatyti medienos apskaitos pažeidimai Druskininkų, Ignalinos, Jonavos, Joniškio, Kėdainių, Kretingos, Kupiškio, Rietavo, Radviliškio, Šiaulių, Utenos, Zarasų miškų urėdijose, nenustatyta ar buvo jie nežymūs Anykščių, Jurbarko, Marijampolės, Trakų, Varėnos, Valkininkų, Veisiejų, Vilniaus miškų urėdijose.

Iš dažniausiai pasitaikančių pažeidimų būtų galima išskirti šiuos:

- medienos tūris tarpiniame sandėlyje neatitinka nurodytųjų apskaitoje (ne visose miškų urėdijose miško sandėliai programoje „Miško skaita“ suformuoti realiose medienos sandėliavimo vietose);
- dalis miškų urėdijų skiria per mažai dėmesio, kompiuterizuojant girininkijų medienos apskaitą;
- patikrintų miškų urėdijų dauguma girininkijų ir administracijos darbuotojų, atsakingų už medienos ruošą, nemoka matuoti medienos sortimentų grupiniu matavimo metodu;
- apvaliosios medienos sortimentų ilgio užlaidos neatitinka nustatytųjų;
- parduodant nenukirstu mišku neteisingai nustatomas kirstinų medžių tūris;
- aptikta laiku nerealizuotos, supūdytos medienos;
- kai kur atmestina rangovų, atliekančių medienos ruošos paslaugas, kontrolė;
- nevykdomas miškotvarkos teikiamų duomenų tikslinimas bei neatnaujinami šie duomenys tarpinventorizaciniu laikotarpiu;
- kai kurios miškų urėdijos, ženkliai viršijusios pagrindiniais miško kirtimais iškirstą likvidinės medienos tūrį, lyginant su išrašytu Leidime miškui kirsti, laiku neatlieka įstatymais numatyto duomenų koregavimo;
- vykdamas sausinamojo tinklo priežiūrą be leidimo kertami žali medžiai;
- labai dažni atvejai, kai eksploatuojant miško sandėlius stipriai sužalojami šalia augantys medžiai, medienos iškrovimo – pakrovimo mechanizmais nuplėšiamos jų šakos;
- pildydami medienos gabenimo važtaraščius, miškų urėdijų darbuotojai daro nemažai esminių klaidų.

Patikrinimų išdavoje 2015 m. drausminėmis nuobaudomis miškų urėdijose nubauti: 2 vyriausieji inžinieriai, 1 vyriausiasis miškininkas, miškotvarkos inžinierius, centrinio medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininkas, 11 girininkų, 5 girininkų pavaduotojai, 5 eiguliai, 1 girininkui surašytas Administracinės teisės pažeidi-



mo protokolas (skirta – 57,5 eurų bauda). Dėl laiku nerealizuotos, supūdytos medienos iš kai kurių miškų urėdijų darbuotojų išieškota 5240,81 eurų žala valstybei, nurodyta į nepakankamą teisės aktų vykdymą 11 miškų urėdijų miškų urėdams.

Tarpžinybinė priemonė „Miškovežis“

Pernai spalio 26-29 d. du Mobiliosios miško kontrolės grupės ekipažai kartu su Valstybinės kelių transporto inspekcijos ir Muitinės departamento pareigūnais surengė Alytaus bei Marijampolės regionuose tarpžinybinę prevencinę priemonę „Miškovežis“. Vietovėse, besiribojančiose su Lenkija, buvo stabdomos medieną vežančios transporto priemonės, tikrintas jų krovinio svoris bei medienos gabenimo dokumentai. Nustatytas keturių medieną gabenančių transporto priemonių viršsvoris. Didžiausias viršsvoris (nuo 5,5 t iki 10 t) užfiksuotas Lenkijos firmų medienos vežėjų transporte, o mūsų miškų urėdijų transporte medienos svoris ir gabenimo dokumentai atitiko nustatytus reikalavimus.

Prevencinė akcija „Nelegali mediena“

Generalinė miškų urėdija ir Valstybinė miškų tarnyba lapkričio 7-8 d. organizavo visų miškų urėdijų administruojamose teritorijose prevencinę akciją „Nelegali mediena“. Jos metu dvi savaitgalio dienas dirbo 42 bendri ekipažai, o kai kurios miškų urėdijos pasitelkė ir policijos pareigūnus. Patikrintos 97 transporto priemonės, gabenusios medieną, ją pardavinėjusios turgavietėse bei dokumentacija. Taip pat patikrinti 33 miško sklypuose kirtimo darbai, privačiose miško valdose konsultuoti 5 privačių miškų savininkai. Akcijos metu nustatyta po vieną atvejį Joniškio, Kėdainių, Rietavo miškų urėdijose, o Zarasų miškų urėdijoje – 2 atvejai, kai transporto priemonių vairuotojai, gabenę medienos iš privačių miško valdų, neturėjo medienos gabenimo lapų. Surašyti administracinės teisės pažeidimo protokolai. Kėdainių ir Telšių miškų urėdijoje aptikti pažeidimai perduoti tirti policijai.

Valstybinių miškų apsaugos ir juose gaminamos medienos gabenimo kontrolės sustiprinimas

Generalinis miškų urėdas Rimantas Prūsaitis pernai lapkritį išleido raštą „Dėl valstybinių miškų apsaugos ir juose gaminamos medienos gabenimo kontrolės sustiprinimo“, kuriuo įpareigojo miškų urėdijų miškų urėdus sustiprinti valstybinių miškų apsaugą nuo savavališkų kirtimų, valstybiniuose miškuose gaminamos bei sandėliuojamos medienos apsaugą, vykdyti iš visų nuosavybės teisėmis priklausančių miškų gabenamos pagamintos medienos stebėseną ir, kilus įtarimų ar gavus informaciją apie nelegaliai iš valstybinių ir nevalstybinių miškų gabenamą medieną, pastebėjus įtartinais ar eismo taisyklėmis draudžiamais maršrutais judančius ar vizualiai virš leistino krovinio aukščio medienos pakrautus ir ją gabenančius medienvežius, informuoti Generalinę miškų urėdiją.

Vykdamas šio rašto įpareigojimus, pažymėtina aktyvi Veisiejų miškų urėdijos veikla, ypač šalies žiniasklaidoje pagarsėjusiame Gudeliai – Kalėdiškiai kelyje ir kituose pasienio ruožu su Lenkija keliuose. Miškų urėdijos darbuotojai patuliuoja kartu su Valstybinės miškų tarnybos pareigūnais, derina medienos pervežimo kontrolės veiksmus su Alytaus apskrities policija, Kauno teritorine muitine, Valstybės sienos departamentu, Kauno apskrities mokesčių inspekcija, Valstybine kelių transporto inspekcija, valstybės įmone „Alytaus regiono keliai“. Bendrų pastangų dėka nuo 2015 m. sausio 1 d. buvo sustabdyta 1500 transporto priemonių, nustatyti 36 kelių eismo pa-

žeidimai, pradėtas 1 ikiteisminis tyrimas dėl važtaraščio klastojimo.

Ir kitoms miškų urėdijoms reikėtų aktyviau užsiimti miškų apsaugos prevencine veikla. Jeigu dėl medienos gabenimo transporto priemonių kyla įtarimų, prevencinės veiklos vykdymui į talką galima kvieisti Generalinės miškų urėdijos Mobiliosios miško kontrolės grupės specialistus.

Išvados ir Mobiliosios miško kontrolės grupės veiklos perspektyvos

Pastebėjome, kad po šios kontrolės grupės atliktų reidų miškų urėdijose pagerėjo medienos apskaita, sustiprinta rangovų, atliekančių medienos ruošos paslaugas, kontrolė. Apvaliąją medieną imta atsakingiau sortimentuoti, mediena parduodama laiku – mažiau aptinkama kokybines savybes praradusios medienos.

Mobiliosios miško kontrolės grupės veiklos prioritetai 2016 m.:

- miškų urėdijų tikrinimų metu atsitiktine tvarka ar kilus įtarimų dėl kertamos biržės ploto bei tūrio nustatymo tikslumo, atlikti pakartotinus matavimus;

- bendradarbiaujant su ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Miškotvarkos ir medienotyros instituto bei Lietuvos nepriklausomų medienos matuotojų asociacijos atsakingais darbuotojais organizuoti miškų urėdijos darbuotojams seminarus medienos klasifikavimo (medienos ydų vertinimo) ir grupinio medienos matavimo bei tūrio nustatymo klausimais;

- bendradarbiaujant su Kelių policijos, Muitinės departamento bei Valstybinės kelių transporto inspekcijos atsakingais darbuotojais aktyvinti (ypač savaitgaliais ir švenčių dienomis) medieną vežančio transporto stebėseną bei kontrolę, nustatant apvaliosios medienos sortimentų klasifikacijos ir tūrio nustatymo teisingumą ir kt.;

- miškų urėdijų tikrinimų metu daugiau dėmesio skirti medienos skyrimo vietos gyventojams nenukirstu mišku ne aukciono būdu tūrio ir kokybės nustatymo objektyvumo kontrolei bei vykdomų privalomųjų darbų atlikimo kontrolei.

Be kontrolės darbų grupės darbuotojai vykdys taip pat ir patariamąją veiklą.



VACLOVO TREPĖNAČIO nuotrauka

Miško urėdijų medelynai: kiek ir kur tikslinga juos modernizuoti?

Dr. ANTANAS MALINAUSKAS

Kodėl reikėjo modernizuoti miško medelynus?

Aplinkos ministrui patvirtinus 2003 m. rugpjūčio 26 d. valstybinių miško medelynų modernizavimo programą 2004-2013 metams miškų urėdijose buvo 43 medelynai, kurie išdėstyti daugiau kaip 220 plotų ir plotelių (bendras plotas 1172 ha, apie 900 ha – dirbamos žemės). Tik Alytaus, Dubravos, Kazlų Rūdos, Jonavos Vilniaus, Nemenčinės, Radviliškio, Kuršėnų, Rietavo, Utenos, Rokiškio ir Biržų miškų urėdijų medelynai buvo viename sklype arba dviejuose, organizaciniu ir technologiniu požiūriais sujungtais į vieną. Šakių ir Kėdainių miškų urėdijų medelynai susidėjo iš 10, Raseinių – iš 12, Veisiejų – iš 13, Marijampolės – iš 14, Šilutės – iš 21, Jurbarko – iš 24, o Ukmergės – net iš 35 atskirų sklypų. Dalis medelynų buvo blogai išplanuoti (mažas sėjomainos laukų plotas, trumpas baro ilgis, be reikalo didelis kelių tinklas ir pan.). Nors medelynai turėjo nemažai darbams reikiamų įvairių techninių priemonių, bet tik Dubravos, Panevėžio, Telšių ir Tauragės miškų urėdijų medelynuose jos buvo pilnai ar beveik pilnai sukomplektuotos. Pusiaur stacionarios ar stacionarios laistymo sistemos įrengtos 165 ha plote. Medelynuose buvo 2 nedidelės talpos šaldytuvai. Valstybinių miško medelynų modernizacijai miškų urėdijos planavo investuoti 9300 tūkst. eurų.

Ką davė atlikta modernizacija?

2004-2013 m. į miško medelynų modernizaciją investuota beveik 12 875 tūkst. eurų. Miškų urėdijose liko 37 medelynai, išsidėstę virš 60 plotų, organizaciniu ir technologiniu požiūriais sujungtų į vieną plotą, išskyrus tik 2 miškų urėdijų medelynus. Bendras medelynų plotas užima 1150 ha, dirbama žemė – 854 ha, laistomas plotas – 782 ha. Visi medelynai apsirūpinę sodmenų išauginimui reikalingomis techninėmis priemonėmis. Sodmenų laikymui 14 medelynų yra pastatyti šaldytuvai.

Žymiai pagerėjo išauginamų sodmenų kokybė, bet ir gerokai padidėjo jų kaina,

kuri palaipsniui artėja prie sodmenų kainų Skandinavijos šalyse. Sodmenų kainoms labai didelę įtaką turi medelyne išauginamų sodmenų apimtys (daugelyje medelynų išauginama iki 1-1,5 mln. vnt. sodmenų per metus) ir perteklinė infrastruktūra, ypač sodmenų laikymo šaldytuvai.

Vakarų Europos ir Skandinavijos šalių patirtis auginant miško sodmenis

Šios šalyse laikomi optimalaus dydžio 10 mln. vnt. sodmenų per metus išauginantys medelynai (Skov, 1996). Tokio dydžio medelynus Lietuvoje siūlė steigti ir H. Liljeblad (1993). Išanalizavęs Lietuvos medelynų būklę ir sodmenų poreikius G. Brit ir kt. (1996) siūlo steigti 8-9 miško medelynus, išauginančius po 3,5 mln. vnt. sodmenų per metus. Atliktas pušies, eglės, ąžuolo, beržo ir juodalksnio sodmenų technologinės savikainos ir pridėtinų išlaidų, tenkančių produkcijos vienetui, vertinimas skirtingo dydžio medelynuose parodė minėtų autorių pasiūlymų ekonominį pagrįstumą (žr. lent.).

Į pridėtines išlaidas neįjungtos sodmenų šaldytuvo išlaikymo išlaidos. Pavyzdžiui, medelyne, išauginančiame 2 mln. vnt. sodmenų per metus, 0,5 mln. eurų kainuojančio šaldytuvo išlaikymo išlaidos 1000 vnt. sodmenų savikainą dar padidintų apie 18 eurų, išauginančiame 3,5 mln. vnt. – apie 12 eurų, išauginančiame 5 mln. vnt. – apie 8 eurus. Manoma, kad sodmenų laikymo šaldytuvai tampa būtini, kai medelyne išauginama daugiau kaip 3-5 mln. vnt. sodmenų per metus. Atsižvelgiant į išauginamų sodmenų kiekį, šaldytuvai būtini tik Panevėžio miškų urėdijos medelynui.

Taigi, sodmenų kainos mažinimui būtina didinti sodmenų išauginimo apimtį medelynuose. Mažiausia savikaina yra apie 10 mln. vnt. sodmenų kasmet išauginančiuose medelynuose, bet savikainos skirtumai tarp 3,5-5 mln. vnt. ir 10 mln. vnt. sodmenų išauginančių medelynų nėra didelė. Tuo būdu, reikėtų orientuotis į nuo 3-4 mln. vnt. iki 10 mln. vnt. ar daugiau sodmenų išauginančius medelynus.

Miško sodmenų auginimo technologiniai ypatumai

Miško medelyne taikant technologiją 2 metai sodmenys ir 1 metai sideralinis pūdymas, atsižvelgiant į Lietuvoje išauginamų skirtingų medžių rūšių sodmenų kiekius bei jų tipą, vidutiniškai 1 ha galima išauginti 100 tūkst. vnt. sodmenų per metus. Taigi 3 mln. vnt. sodmenų per metus išauginančio medelyno dirbamos žemės plotas turėtų būti ne mažesnis kaip 30 ha. Nemažai medelynų specialistų visiškai nepagrįstai po sideralinio dar taiko juodąjį pūdymą. Dirvožemio derlingumo didinimo požiūriu juodasis pūdymas yra žalingas, nes jis sumažina humuso kiekį dirvoje. Sideratų mineralizaciją galima paspartinti taikant žemės ūkyje naudojamas medžiagas, netgi nemažai lignino turintys šiaudai ir ražienos mineralizuojasi per 2-3 mėnesius. Taikant juodąjį pūdymą minimalus medelyno plotas turėtų būti dar didesnis. Priešingai, jeigu medelyne auginamas didelis kiekis pušies sėjinukų, 3 mln. vnt. per metus produkcijos apimtis galima pasiekti ir mažesniame negu 30 ha dirbamos žemės plote.

Lietuvoje praktikuojama miško želdinius veisti sodmenimis su atvira šaknų sistema.

Sodmenų technologinė savikaina ir pridėtinės išlaidos (proc.) skirtingo dydžio medelynuose

Išlaidų pavadinimas	Medelyne išauginamų sodmenų kiekis, mln. vnt. per metus					
	0,55	1,10	2,00	3,50	5,00	9,90
Sodmenų technologinė savikaina	153	124	112	107	104	100
Pridėtinės išlaidos	159	127	116	108	105	100



VACLOVO TREPENAČIO nuotrauka

Kauno miškų urėdijoje Kulautuvos miško medelynas įsteigtas miške



Miško sodmenų auginimas mažame Ukmergės miškų urėdijos Pašilės girininkijos medelyne

Jau keletas dešimtmečių žinoma, kad durpynų ir sudurpėjusių žemių bei pietinių kryptų ekspozicijos šlaitų apželdinimui geriau naudoti sodmenis su uždromis šaknimis, nes želdiniai, įveisti sodmenimis su atvira šaknų sistema, labai dažnai žūsta. Žinomi ir kiti sodmenų su uždara šaknų sistema privalumai. Kai kuriuos verta aptarti plačiau.

Galimybė mikorizuoti sodmenis. Kai kurių medžių daigai medelyne ir patys mikorizuoja netrukus po sėklų sudygimo. Pavyzdžiui, ažuolo sėjinukai mikorizuoja anksčiau, negu išaugina tikruosius lapus.

Geresnis želdinių prigijimas. Veisiant želdinius sodmenimis su atvira šaknų sistema galima pasiekti beveik 100% prigijimą. Mažesnis prigijimas rodo želdinių veisimo technologijos pažeidimus. Želdiniai blogiau prigyti gali tik labai nepalankiais prigijimui metais, t.y. su ilgais sausais periodais vegetacijos sezono metu. Kaip rodo hidrometeorologiniai duomenys, tokie metai Lietuvoje pasitaiko 1-1,5 iš 10. Per paskutiniuosius daugiau kaip 40 metų sausi periodai vegetacijos sezono metu masinių katastrofinių padarinių želdiniams neturėjo. Netgi 2002 m. 4 mėn. trukmės sausas periodas rytų Lietuvoje, kurio metu tik vieną kartą palijo, nepradžė želdinių, tik gerokai sumažino jų prigijimą. Lietaus gausumą tuometis Ignalinos miškų urėdas E. Kapturauskas nusakė taip: „Buvau per visą lietų laukę vienmarškinis, o po lietaus marškiniai buvo sausi“. Tuo būdu, išskyrus aukščiau paminėtų labai nepalankių želdinių prigijimui žemių apželdinimą, prigijimo požiūriu, sodmenys su uždara šaknų sistema, lyginant su sodmenimis atviromis šaknimis, didesnių privalumų neturi. Tai nulemia želdinių prigijimui ir išsilaikymui palankūs Lietuvos orai.

Iš kitos pusės veisiant pušies želdinius kerpšiliuose ir brukniašiliuose, dirvos paruošimas taptų nebūtinas, taip pat būtų užtikrintas aukštesnis želdinių prigijimas kerpšiliuose, kuris šiuo metu sudaro tik apie 70 proc. Kai kurių autorių duomenimis beržo medienos pajuodavimui gali turėti įtakos persodinimo metu padaryti šaknų pažeidimai, per kuriuos užsikrečiama grybinėmis ligomis. Veisiant želdinius su uždara šaknų sistema išvengiama šaknų pažeidimų.

Galima veisti želdinius ir vasarą. Pagrindinis želdinių veisimo laikas buvo, yra ir bus pavasaris, nors vasarą į drėgną dirvą su uždara šaknų sistema pasodinti medeliai praktiškai nepajunta persodinimo, prigyja ir auga. Bet drėgnos dirvos ilgesnį laiką būna ne kiekvieną vasarą, todėl pagrindinį želdinimą planuoti vasaros laikotarpiui yra per daug rizikinga. Vasaros metu reikėtų apšodinti paskutinės žiemos kirtavietes, kurių pavasarį nebuvo galima apželdinti. Tai sumažintų želdinių priežiūros darbų apimtį, nes pirmaisiais kirtavietės metais žolinių augalų joje būna nedaug. Esant ilgesniam želdinimo periodui, miško sodinimui reikėtų mažiau darbininkų, būtų galima panaudoti aukštesnės kvalifikacijos sodintojus.

Sodmenų su uždara šaknų sistema trūkumas yra didesnė jų kaina ir transportavimo sunkumai. Kylant darbo kainai, kainos skirtumai tarp sodmenų su uždara šaknų sistema ir atviromis šaknimis mažės, bet tai ilgokas procesas.

Koks galėtų būti sodmenų su uždara šaknų sistema asortimentas pagal medžių rūšis?

Pirmiausia augintini beržo sodmenys, nes sodinant želdiniuose su atviromis šaknimis, palyginus su kitais medžiais, blogiau pri-

gyja. Be to, būtų panaudotos antros kartos sėklinės plantacijoje išaugintos sėklos. Beržo sodmenys su uždara šaknų sistema jau pirmais pasodinimo metais sparčiai auga ir galima tvirtinti, kad nepajunta ar beveik nepajunta persodinimo streso.

Antra augintina medžio rūšis – pušies sodmenys, naudotini želdinių veisimui šlaituose, sudurpėjusiose žemėse, durpžemiuose, kerpšiliuose, o taip pat ir kituose plotuose. Pušies želdiniai, įveisti sodmenimis su uždara šaknų sistema, lyginant su veistais sodmenimis su atviromis šaknimis, pirmais metais auga sparčiau, antrais metais aukščio prieaugis beveik susilygina, o trečiais metais skirtumo visai nelieta.

Trečia rūšis – eglės sodmenys. Pavasarį, ypač žemėse, kuriose išplitę želdiniams agresyvūs augalai, eglės želdinius geriau veisti sodmenimis su atvira šaknų sistema. Pirmais ir vėlesniais metais želdinių aukščio prieaugiai įveisti sodmenimis su atvira ir uždara šaknų sistema būna panašūs, o želdinių, įveistų sodmenimis su uždara šaknų sistema, dėl plono stiebelio išsilaikymo galimybės yra mažesnės, ypač jeigu laiku nebus atlikta želdinių priežiūra. Eglės sodmenys su uždara šaknų sistema galėtų būti naudojami sodinimui vasarą ir šlaitų apželdinimui.

Ketvirta rūšis – maumedžio sodmenys. Nors maumedžio želdiniai, įveisti sodmenimis su atvira šaknų sistema, gerai prigyja ir jau pirmais metais, palyginus su kitais spygliuočiais, sparčiau auga, bet maumedžio sėklų surenkama nedaug, jų daigumas mažas. Todėl efektyvesniam sėklų panaudojimui būtų tikslinga maumedį sėti šiltnamyje ir auginti sodmenis su uždara šaknų sistema.

(tęsinys kitame numeryje)

Joniškiečiai veteranai atsisveikina su kolektyvu

BIRUTĖ ČIŽIENĖ

Joniškio miškų urėdijos kolektyvas šių metų sausio pabaigoje į užtarnautą poilsį išlydėjo tris ilgamečius savo narius – Joniškio girininkijos eigulį Stanislovą Kuprį, miškotvarkos inžinierių Vidmantą Alfonsą Jukną ir sandėlininkę Dzidrą Žalnėraitienę. Šioje miškų urėdijoje įvairiose pareigose S. Kupris dirbo 39 metus, D. Žalnėraitienė – 37 metus, V. A. Jukna – 33 metus.

Joniškio miškų urėdas Aleksas Abromavičius įteikė veteranams atminimo dovanėles, padėkos raštus, gėlių, o V. Juknai – ir generalinio miškų urėdo padėkos raštą.

Stanislovas Kupris. Kad gyvenime taps miškininku, Stanislovas tvirtai buvo nusprendęs dar paauglystėje. Mat tėtė gimtame Pasvalio rajone per 20 metų dirbo Pušaloto girininkijoje miško darbininku. Jų šeima gyveno Laukagalio kaime buvusioje girininkijos sodyboje, kur buvo įsikūrusi ir girininko šeima, girininkijos kontora. Tad Stanislovas, matydamas kasdienius miškininkų darbus ir rūpesčius, baigęs 1967 m. Deglėnų aštuonmetę mokyklą, nedvejodamas išvažiavo mokytis į Kauno A. Kvedaro miškų ūkio technikumą. Gavęs 1971 m. diplomą, pagal paskyrimą du mėnesius padirbėjo Pasvalio miškų ūkyje ir, kaip dauguma technikumiečių, buvo pašauktas į privalomąją karinę tarnybą. Tarnaudamas Latvijoje, Venspilyje dirbo pagal įgytą specialybę tenyškščiame miško pramonės kombinate. Grįžus iš tarnybos nepastebimai prabėgo keleri metai Pakruojo miškų ūkyje, dirbant 1973 m. Klovainių girininkijoje girininko pavaduotoju, nuo 1974 m. – Pakruojo girininkijos girininku.

Stanislovas sako, kad iš miškui skirtų 45 metų atmintin labiausiai įsirežė 1977-ųjų balandis, kai atvažiavo į Joniškio miškų ūkį dirbti miško kultūrų ir miško apsaugos inžinieriumi. Po to teko dirbti privačių miškų konsultantu, medienos išvežimo punkto viršininku, girininko pavaduotoju, o 7 pastaruosius metus – priemiestinės Joniškio girininkijos eiguliu. Kolektyvas jį aštuoneta metų rinko įmonės profsąjungos pirmininku. Jo



Į pensiją gražiai išlydėti Joniškio miškų urėdijos ilgamečiai darbuotojai: (iš kairės) – S. Kupris, Dz. Žalnėraitienė ir V. A. Jukna

niškyje per jo darbo metus pasikeitė trys kolektyvo vadovai.

„Būta ir įvairių sunkumų, ypač prasidėjus miškų privatizavimui, bet nebuvau mėgėjas lakstyti per darbovietes, – mena prabėgusius metus veteranas. – Tuo metu netrūko ir miško vagysčių“.

„Džiaugiuosi, jog pavyko išvengti didesnių konfliktų. Mūsų kolektyve – draugiški žmonės. Maloniausia prisiminti, kad praeinant pro šalį niekuomet vieniems į kitus neteko šnairuoti, – atsisveikindamas su kolektyvu mintimis dalijosi S. Kupris. – Mes su miškotvarkos inžinieriumi Vidmantu esame paskutiniai iš vyresnės kartos Joniškio miškininkų, išeinančių į užtarnautą poilsį.“

Su žmona Birute užauginęs du sūnus, susilaukęs dviejų anūkų, Stanislovas sako dabar galėsiąs daugiau laiko skirti namų ūkiui – sodui, daržui. Šeima savo reikmėms užsiaugina ir kiaulių, paukščių.

Veteranai su miškų urėdijos kolektyvu



Vidmantas Alfonsas Jukna. Rokiškio rajone netoli Obelių miestelio augusiam Vidmantui tapti miškininku nemažos įtakos turėjo jį supusi graži aplinka prie miško ir ežero bei eiguliu dirbęs dėdė. Todėl baigus 1966 m. Švobiškio aštuonmetę mokyklą Vidmantas taip pat atsidūrė Girionyse, miškų ūkio technikume. Kadangi mokslus čia 1970 m. baigė gerai, iškart gavo paskyrimą dirbti girininko pavaduotoju į Vilniaus miškų ūkio Parudaminos girininkiją. Ieškodamas savosios gyvenime vietos, pasiblaškęs 1971–1983 m. įvairiuose darbuose Rokiškyje ir Jonavoje, jis gavo tuometinio Joniškio miškų ūkio direktoriaus Antano Daknio kvietimą įsidarbinti miško naudojimo inžinieriumi. Taip 1983 m. rugsėjį Vidmantas su šeima atvažiavo į Joniškį ir čia pasiliko visam laikui.

„Kiek žinau, esu didžiausią darbo stažą miškų urėdijose turintis miškotvarkos inžinierius, nes šiose pareigose išdirbau 33 metus“, – ilgas savo darbo biografijos metus ir kai ku-

AUTORE'S NUOTRAUKOS

riuos įsimintinus dešimtmečių įvykius apmąsto Vidmantas. Jis iki šiol negali pamiršti beveik prieš 15 metų kartu su policijos pareigūnais sėkmingai išaiškintos 9 brandžių ąžuolų iš Žagarės regioninio parko vagystės. „Joniškiui labai reikia žalumos. Todėl galiu didžiuotis ir tuo, jog Beržininkų kaime, netoli miškų urėdijos pastato, kitoje kelio pusėje prieš 2 metus įveisėme apie 20 ha naujo miško. Iš šio ploto net 5,5 ha sudaro ąžuolo bandomieji želdiniai, kurie turėtų išaugti gražiu medynu...“

Vidmantas su žmona Regina užaugino penkis vaikus. Dabar sako galėsias daugiau laisvo laiko skirti ir širdžiai mielam pomėgiui – žvejybai.

Dzidra Žalnėraitienė. „Dar negaliu susitaikyti su tuo, kad jau nebereikės rytais pusę šešių keltis ir skubėti į darbą. Nors miškininkų kolektyve visada buvo daugiau vyrų, tačiau draugiškumo čia niekada netrūko, – nuoširdžiai prisipažino daug metų Joniškio miškų urėdijos buhalterė, o keletą pastarųjų metų sandėlininke dirbusi Dzidra. – Bet nuobodžiauti neteks, nes su vyru Kaziu galėsime daugiau laiko skirti namų ūkiui – per vasarą užsiauginame po kelias dešimtis mėsinų viščiukų, žąsų, turime šiltnamį.“



HSP Gripen
of Sweden
www.hsp.se

HSP Gripen patys tvirčiausi ir patikimiausi griebtuvai pasaulyje

- ★ Didžiulis pasirinkimas griebtuvų miškovežiams, medvežiams, biokurui ir didiesiems medienos krovos terminaliniams kranams
- ★ Aukščiausios rūšies plienas, du sustiprinti cilindrai
- ★ Realios garantijos ir servisas.

mob. tel. 8 670 24481

UAB „MMC Forest“
Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506 • El. paštas info@mmc.lt
• www.miskui.lt • www.mmc.lt

miskui.lt



DIDELIAIS KIEKIAIS superkame beržo rąstus nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonu 8 340 60054, el. paštu info@likmere.lt

Jaunos specialistės istorija: trys karjeros laipteliai per trejus metus

GINTARĖ JANIŠKIENĖ



Iš pirmų Nemenčinės miškų urėdo Eligijaus Ryškaus žodžių supranti – šiam žmogui rūpi. Jo širdyje – ir Lietuva, ir jos miškai, ir miškų sektoriuje dirbantys žmonės. Didžiulė patirtis virtusi santūria išmintimi, geranoriškumo sklinda tiek pat kiek ir tvirtybės. Eligijus sako, kad miškininkams rūpi, kokių naujų permąstymų planuoja valdžia, kad specialistai norėtų daugiau apie tai žinoti ir prisidėti savo patirtimi. Aktuali tema, bet šį kartą ne apie tai. Svečiuodamiesi miškų urėdijoje mes pabandėme išvelgti naujos kartos indėlį į miškininkystę, atrasti jaunų žmonių pasiryžimo perimti atsakomybę už valstybinius miškus. Ar tokio jaunimo turime? Nemenčinės miškų urėdo Eligijau Ryškaus teigimu, gabių jaunų žmonių tikrai yra, o vadovo pareiga – juos pastebėti, padrąsinti ir sudaryti sąlygas atsiskleisti.

Viktorijai patinka galvoti, kad medžiai yra tokio lygio gyvybės forma, kuriai jau nebereikia judėti. Medžiai gali stovėti 200 metų ir nuolat medituoti. Todėl eini mišku ir jauti tokią aurą, palieti medį – o iš jo ramybės sklinda.

Viktorija Anikevičienė į Nemenčinę atvyko iš tolimo Kretingos rajono. Ji – meilės emigrantė, kaip juokais pati save vadina, nes ištekėjo už vilniečio studijų draugo, krintusio tuos pačius miškininkystės mokslus Aleksandro Stulginskio universitete. Dabar abu draugai siekia magistro laipsnius apsiginti.

Sąlygos buvo idealios

Per trejus metus Viktorijai pavyko užkopti jau ant trečio karjeros laiptelio – pradėjusi dirbti eigule, ji vėliau tapo girininko pavaduotoja, o 27-tą gimtadienį atšventė būdama miškotvarkos inžiniere.

Jauna moteris tiki, kad jai sekasi – pasiruošę savo CV, išsiuntę laiškus į artimiausias miškų urėdijas ir laukė. Nerimastingą tylą nutraukė skambutis iš Nemenčinės, tada pokalbis ir – darbo pradžia.

Nemenčinės miškų urėdas Eligijus Ryškus tvirtina, kad patyrusiam vadovui nėra sunku vien pasikalbėjus išvelgti gabų, perspektyvų miškininką, o Viktorija džiaugiasi, kad viskas klostosi taip, kaip ir norėjo – pasisiūlė ir buvo pastebėta, stengiasi dirbti kuo geriau ir žengia žingsnį po žingsnio.

Tokiems žmonėms negali nesisekti, pagalvoju, žiūrėdama į jos atviras akis ir neblėstančią nuoširdžią šypseną.

„Pirminės sąlygos, į kurias papuoliau kaip miškininkė, buvo idealios. Dirbti pradėjau su žmogumi, kuris yra miškininkas iš didžiosios raidės“, – apie savo darbo pradžią pasakoja Viktorija. Ji kupina dėkingumo Arvydų girininkijos girininkui Kęstučiui Počiejui, iš kurio mokėsi ir sėmėsi ne tik kasdienio darbo patirties, bet ir mokėjimo visame kame išvelgti grožį ir romantiką.



RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka



„Pirminės sąlygos, į kurias papuoliau kaip miškininkė, buvo idealios. Dirbti pradėjau su žmogumi, kuris yra miškininkas iš didžiosios raidės“, – apie savo darbo pradžią pasakoja Viktorija.

Per trejus metus Viktorijai pavyko užkopti jau ant trečio karjeros laiptelio – pradėjusi dirbti eigule, ji vėliau tapo girininko pavaduotoja, o 27-tą gimtadienį atšventė būdama miškotvarkos inžiniere.

„Kęstutis miške mato viską – ne tik medį, kurį reikia nupjauti, ar vietą, kurioje medį reikia pasodinti. Jis pastebi ir briedį, ir kiškį, ir vilką... Būdavo, išlipdavome iš automobilio, pamatę vilko pėdsakus, ir eidavome skaičiuoti, kiek tų vilkų ten nuėjo. Kęstutis man – tikro miškininko pavyzdys ir didžiulis autoritetas“, – sako Viktorija.

Ne mažiau ji džiaugiasi ir visu Nemenčinės miškų urėdijos kolektyvu. Viktorijos įsitikinimu, 51 procentą pasitenkinimo darbu nulemia komanda, su kuria kasdien eini į „mūšį“.

„Darbo klimatas labai svarbu, o mūsų kolektyvas tikrai draugiškas, kiekvienas tai patvirtintų. Ir miškų urėdą labai gerbiame. Pas jį su bet kokia problema galima užėiti ir pasišnekėti, ir jeigu tik bus galimybė, problema bus išspręsta. Reikalauja rezultatų, bet ir rūpinasi visais. Suteikia galimybių jaunimui, pasitiki...“ – pasakoja jaunoji inžinierė.

Popierius – irgi iš medžio

Pradžioje Viktorija rūpinosi biržių atrėžimu ir medienos išlaidavimu, rengė ataskaitas, su apskaitos programa dirbo. Dabar rūpinasi, kad visi kirtimai būtų atliekami pagal reikalavimus, labiau į teisinius dalykus gilinasi. Sako, kuo toliau – tuo daugiau atsakomybės ir vis daugiau žinių reikia, todėl gilintis ir mokytis tenka kasdien.

Paklausta apie darbą kabinete tik nusišypso – juk miškininko darbas tikrai ne vien miške. Net mažiausias darbelis turi būti ir ant popieriaus sudėliotas, o popierius – irgi iš medžio, todėl ir jį reikia mylėti.

„Darbas yra darbas – viską reikia dirbti“, – supranta Viktorija.

Romantika miške ji mėgaujasi laisvalaikiu – kasdien nueina pasi-vaikščioti, juo labiau, kad ir jos šuo mėgsta gamtoje pabėgioti.

Miškas Viktorijai yra ir visada bus paslaptis. Nuo mažumės miške rangovais dirbusiems tėveliams mišką sodinti padėdavo, gal todėl ir medžius pamėgo, turi ir labiausiai mėgstamą – pušį. Dar paukščiųais labai žavisi.

Jai patinka galvoti, kad medžiai yra tokio lygio gyvybės forma, kuriai jau nebereikia judėti. Medžiai gali stovėti 200 metų ir nuolat medituoti. Todėl eini mišku ir jauti tokią aurą, palieti medį – o iš jo ramybė sklinda.

„Mano pasirinkimas buvo teisingas ir atgal sugrįžusi kito žingsnio tikrai nežengčiau“, – įsitikinusi Viktorija.

Apie miškininko profesiją galvojančiam jaunimui ji pataria per daug šio darbo neidealizuoti, geriau iš pradžių nuvažiuoti pas girininką, pasikalbėti, pasižiūrėti, kokius darbus jis dirba, kiek to darbo miške, kiek kabinete – kad iš anksto žinotų, ko tikėtis. Ir neužtenka pabūti valandą–dvi, reikia skirti bent kelias dienas ar savaitę.

Dabar jau iš savo patirties Viktorija gali pasakyti, kad universitetas duoda gerus pagrindus, o ką ant to pagrindo pastatyti – tai jau kiekvieno asmeninis reikalas. Pajutusiems miškininko darbo dvasią ji linki niekada neprarasti entuziazmo.

Jauni nori, kad būtų geriau

Nemenčinės miškų urėdijoje šiuo metu dirba 73 žmonės, jaunimo šiame kolektyve – apie 10-15 proc., nemažai moterų.

Viktorija sako, kad jaunieji specialistai turi iš ko pasimokyti ir patys šviežio vėjo gūšį įneša. Kai dirbdama pamato, kad kas nors galėtų būti kitaip, pirmiausiai pagalvoja, ką pati galėtų padaryti, kad būtų geriau. Pasidalina mintimis su kolegomis, pasitaria. Čia vyksta komandinis darbas.

„Nemėgstu giminių ir draugų protegavimo fenomeno. Jeigu norime, kad mūsų šalyje gyventi būtų geriau, viskas turi vykti sąžiningai, nereikia naudotis išskirtine padėtimi“, – tiki inžinierė.

Viktorija nuoširdžiai išgyvena dėl miškų teršimo – nesupranta, kodėl kai kuriems žmonėms sunku susirinkti savo atliekas ir jas sumesti į šiukšliadėžes ar kontenerius. Sako, vasarą miškus labiausiai teršia poilsiautojai, o žiemą – žvejai.

Papasakoja ir apie rimtesnį įvykį – kai su kolega miške aptiko tarp medžių kūrenamą laužą. Nors įrengta laužavietė buvo visai šalia, nebėlavus vyras nematė jokio reikalo būti atsargus, be to, įžūliai elgėsi, todėl turėjo aiškintis ir policininkams.

„Nežinau, ar susimokėjęs baudą, tas vyras pasimokė, bet vis tiek jaučiu, kad gerą darbą padarėme, nelaimei už akių užbėgome“, – džiaugiasi Viktorija.

www.uniforest.com

Geriausia pagalba ten, kur neįvažiuoja miško technika

- Visa technika sertifikuota KWF
- Profesionalus, patikimas ir paprastas naudojimas
- Nepamainoma pagalba dirbant pelkiniuose, šlaitiniuose miškuose
- Efektyvi investicija už protingą kainą
- Didžiulis pasirinkimas pagal galimybes ir papildomus priedus

mob. tel. 8 670 24481

miskui.lt
UAB „MMC Forest“

Kas pajėgs sunešioti „geležines klumpes“?

Aplinkos ministro 2015 metais sudaryta darbo grupė pateikė siūlymus, kaip reikėtų tobulinti valstybinių miškų valdymo sistemą, siekiant padidinti miškų valdymo efektyvumą ir ekonominį potencialą. Plačiausiai darbo grupė svarstė vienos valstybinių miškų ūkio įmonės sukūrimo galimybes. Akcentuodama valdymo modelio keitimo ar tobulinimo sprendimų priėmimo objektyvumą, komisija parengė „geležines klumpes“, t.y. penkis atskirų miškų urėdijų veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus ir jų siektinas reikšmes (miškų urėdijos privalomiesiems darbams sunaudotų lėšų dalis nuo faktiškai tais metais iškirsto miško vertės apskaičiuotos nenukirsto miško kainomis turi būti ne mažiau kaip 70 proc.; turto grąžos rodiklis – ne mažesnis kaip 14,5 proc.; investicijos į ilgalaikį turtą – ne mažesnės kaip 70 proc.; ilgalaikio turto nusidėvėjimo, metinis pelningumas ne mažesnis už Generalinės miškų urėdijos nustatytą; vidutinis specialistų darbo užmokeskis turi sudaryti ne mažiau 90 proc. vidutinio specialistų darbo užmokesčio visose miškų urėdijose). Taip pat nustatytos ir bendros visų 42 miškų urėdijų šių kriterijų reikšmės, t.y. „grupinė atsakomybė“. Darbo grupė siūlo miškų urėdijų veiklos efektyvumą vertinti pradedant 2015 m. Jeigu bent du kriterijai nevykdomi 2 metus iš eilės, bus konstatuojama, kad ta miškų urėdija dirba neefektyviai ir sprendžiama dėl jos likimo. Šiuos efektyvumo vertinimo kriterijus Miškų ūkio konsultacinė taryba ketina įtraukti (o gal jau ir įtraukė) į Nacionalinę miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012 – 2020 m. programą, tiesa, lyg ir paliekant Programos nuostatą, kad negali būti mažinamas miške dirbančių specialistų skaičius.

Teko dalyvauti darbo grupės ir Konsultacinės tarybos posėdžiuose, tačiau juose į daugelio LMPF siūlymus nebuvo atsižvelgta. Kelia abejonių kai kurių veiklos efektyvumo rodiklių reikšmės ir nustatymo metodai (privalomųjų darbų vertinimas ne natūriniais rodikliais, kasmetinis ilgalaikio turto grąžos ar investicijų į ilgalaikį turtą

vertinimas, neatsižvelgiant į tų metų galimybes ar būtinumą), bet tai tegul lieka profesionalių ekonomistų reikalui. Tačiau ir ne ekonomistui aišku, kad visų šių efektyvumo rodiklių reikšmių pasiekimą nulemia tik vienas veiksnys – miškų urėdijų parduodamos medienos kaina. Ją aukcionuose, vykdomuose per elektroninę medienos prekybos sistemą, suformuoja patys pirkėjai. Taigi, jei medienos rinkoje trūksta ir kaina auga – gerai. Kai turi pinigų, gali ir į mišką jų sugrąžinti, ir investuoti, ir gerą pelningumą pasiekti. Gali ir specialistams atlyginimo pridėti, aišku jei GMU moko fondą leidžia padidinti. Bet ką daryti, jeigu medienos kaina, kaip pastaraisiais metais, vis mažėja? Bet kokia vadyba šiuo atveju bejėgė, bet „efektyvumo vertinimui“ metas labai palankus. Gal būt, siekiant veiklos efektyvumo, galima mažinti medienos ruošos sąnaudas, bet sutartys su rangos įmonėmis pasirašytos iš anksto, jų taip pat negalima visiškai sužlugdyti. Uždirbamos pajamos iš kitos veiklos – menkos. Lentpjūvystės atsisakyta, miškų savininkams paslaugas teikia jau seniai susiformavęs privatus paslaugų sektorius, miškų urėdijos pačios juo naudojasi, sodmenys parduodami vos ne už savikainą, vis daugiau pirkėjų vežasi medieną savo transportu. Miškų urėdijoms vyriausybės iškeltas uždavinys Energijos išteklių biržoje sumažinti kainas, tad ir biokuras parduodamas ant savikainos ribos. Taigi, prisiminus praėjusios krizės patirtį, vienintelis kelias ekonomiškai silpnesnėms miškų urėdijoms pasiekti nustatytas rodiklių reikšmes – taupyti darbuotojų darbo užmokesčio sąskaita (neapmokamos atostogos, nepilna darbo diena ar darbo savaitė), ką jau praktikoja kai kurios miškų urėdijos. Bet čia jų lauks dar vienas kontrolinis rodiklis – neleistinai mažas specialistų darbo užmokesčio vidurkis, lyginant su bendru miškų urėdijų vidurkiu. „Geležinės klumpės“ atliks savo darbą. Beliks tik įvertinti visų miškų urėdijų „grupinę atsakomybę“ ir, jei tik rodikliai palankūs reformos iniciatoriams, priimti sprendimus dėl atitinka-

mo valstybinių miškų valdymo lygmens pertvarkymo. O pertvarkymo vizija, sprendžiant iš žiniasklaidos, grindžiama estiškai latvišku pavyzdžiu – viena valstybinė miškų ūkio įmonė su 750 darbuotojų, nors turime gerą pavyzdį Lenkijoje. Sugrįžkime prie pažado nemažinti tiesiogiai miške dirbančių specialistų skaičiaus. Šiuo metu yra 350 girininkijų, jose dirba po 3-4 darbuotojus, t.y. apie 1200 specialistų. Taigi vien girininkijų darbuotojų tektų atleisti šimtais. O kur dar tos vienos įmonės administravimo, apskaitos pajėgos? Jos taip pat turėtų tilpti į tuos 750. Tad atleidžiamų darbuotojų būtų žymiai daugiau, o visas ekonominis efektas pasiektas, kaip jau Lietuvoje įprasta, atleistų darbuotojų sąskaita. Dėl gražių skaičių nukentėtų gyvi žmonės, turintys šeimas, auginantys vaikus, pagaliau ir patys kažką valgantys... Patekusiems tarp tų 750 laimingųjų atlyginimai kažkiek išaugtų, bet darbų apimtys jiems, jeigu tos įmonės veikla liktų taip stipriai reglamentuota, o tiksliau, biurokratizuota, kaip dabar miškų urėdijų, padidėtų nerealiai arba taptų neįmanoma misija. O ką daryti likusiems už borto?

LMPF, atstovaudama darbuotojų interesus, negali sutikti su tokia pertvarkos perspektyva. Kad miškų urėdijos ant bankroto ribos, kalbama jau gerą dešimtmetį, o jos vis gyvuoja, nors mokesčių našta ir atsiskaitymai per tą laiką joms išaugo kelis kartus. Visose įmonėse, tiek valstybės, tiek privačiose, būna sudėtingų situacijų, net ir nuostolingų metų, bet tokiems momentams pragyventi kaupiami finansiniai rezervai, imami kreditai. Juk aplink – rinka, o ne planinis ūkis.

Vienos ar 42 įmonių veiklos efektyvumas vis tiek liks labiausiai priklausomas nuo medienos kainų susiklostymo rinkoje. O jeigu ir tai vienai įmonei, veiklos efektyvumo vertinimų kriterijų formoje, taip pat bus sugalvotos atitinkamos „geležinės klumpės“? Galima tik numanyti, koks veiklos efektyvinimo kelias lauks tada.

INGA RUGINIENĖ
LMPF pirmininkė



LMSA valdybos posėdyje

Vasario 5 d. surengtame LMSA valdybos posėdyje asociacijos aktyvas informuotas, kaip sprendžiamos pernai gruodžio 18 d. vykusioje konferencijoje priimtos rezoliucijos nuostatos, bei aptartas pasirengimas balandžio viduryje šaukiamai LMSA Generalinei asamblėjai. Apie kai kurias aptartas svarbesnes aktualijas plačiau.

Šalies miškingumo didinimo užmojis iki 2020 m. nebus pasiektas. Posėdyje dalyvavęs Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vedėjas Nerijus Kupstaitis informavo apie rengiamus Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programos iki 2020 m. pakeitimus, kurių priėmimui reikia bendro sutarimo. Matosi, kad nebus įvykdytas programoje užsibrėžtas šalies miškingumo padidinimas 2020 m. iki 34,2 proc. Tai liečia ir privačius miškus. Šiam užmojui pasiekti kasmet reikėtų įveisti po 2300 ha arba apie 40 000 ha naujo miško. Miškingumo didinimą stabdo laisvų žemių miškams veisti stygius, kai kurie biurokratiniai trukdžiai. Pavyzdžiui, pagal nustatytą tvarką iki 20 metų savaiminiai žėliniai apleistose žemės ūkio paskirties žemėse gali būti sunaikinti, jei neįregistruoti Nekilnojamo turto registre, o juos įregistruoti žemių savininkams ir toliau išlieka keblu.

LMSA valdybos nario, verslininko biržiečio Vytauto Rimkevičiaus teigimu, pagal nustatytus ES paramos gavimo reikalavimus jam bandant įveisti želdinius savaime želiančiame kimsyne, kurį prieš tai reikėjo reikultivuoti į žemės ūkio naudmenas, išleido kelis kartus daugiau, negu gavo paramos. Dėl to vien jo privačioje valdoje želia karklynais apie 15 ha žemės, už kurią pigiau išeina mokėti žemės mokestį, negu ką nors daryti. Kam tai paranku, stebėjosi posėdyje ir LMSA valdybos narys ukmergiškis miškininkas Vidmantas Čaikauskas.

Miškingumo didinimo stabdžiu yra ir biurokratinis draudimas žemės savininkui 5 metus nekeisti nusipirkto žemės naudojimo paskirties, nors toji žemė apleista, tinkama tik miškui veisti.

LMSA valdybos nario miškininko Rimanto Klimo manymu, šalies miškingumo didinimo programa nėra privalomas teisinis įsipareigojimas. Į tai reikėtų žiūrėti gyvenimiškai: ko šalies gyventojams labiau reikia – kaimo atgimimo, rekreacijos, duonos ar gūdžios girios? Todėl prieš priimant sprendi-

mus reikėtų platesnės visuomeninių grupių diskusijos. Joje turėtų pasakyti savo poziciją ir LMSA.

Kokį kelią laikyti miško keliu? LMSA skyriams žiemą teko nemažai dėmesio skirti, kaip racionaliau panaudoti miško keliams remontuoti skirtas 4,04 mln. eurų lėšas. Prie miškų urėdijų suburtose Prioritetinių miškų kelių priežiūros ir taisymo (remonto) komisijose skirtingai interpretuojant teisės aktus iškilo keblumų, kaip nustatyti, kuris kelias yra miško kelias ir kokiomis teisės aktų nuostatomis vadovautis, nustatant vietinės reikšmės vidaus kelio kategoriją.

LMSA kreipėsi į Aplinkos ministerijos Miškų departamento specialistus paaiškinti, kokius kelius galima priskirti prie miško kelių. Vadovaujantis miško kelių priežiūros ir taisymo (remonto) aprašu, gali būti prižiūrimas ir tvarkomas (remontuojamas) toks vietinės reikšmės vidaus kelias, kuris yra pažymėtas miškų kadastrė kaip miško žemė, bei kurio plotis 4,5-5,5 m, kai kelias priskirtinas III kategorijai, ar siauresnis, kai kelias priskirtinas IV kategorijai. Aplinkos ministerijos specialistų nuomone, komisija gali atlikti kelio matavimus vietoje, siekiant nustatyti konkretaus kelio kategoriją. Vežant medieną sugadintus kelius privaloma suremontuoti savo lėšomis per 1 mėnesį.

Kitos aktualijos. LMSA nenuleidžia rankų sprendžiant papildomo apyvartos pobūdžio mokesčio miškų savininkams sumažinimo problemą bei parengė pareiškimą dėl medžioklės reglamentavimo šernų afrikinio maro plitimo prevencijos privačiose žemės valdose. Sprendžiant miško savininkų kooperavimosi problemą, siūloma miško savininkų kooperatyvus prilyginti žemės savininkų kooperatyvams. Bet tam priešinas stambieji ūkininkai, baimindamiesi dėl ES paramos gavimo, mokestinių sąlygų sulyginimo.

Miško savininkams nesuprantama, kodėl kai kurios saugomų teritorijų direkcijos savaip traktuoja aplinkosauginius teisės aktus ir pasitvirtintų nuostatų, tvarkų aprašus, juos laikydamos viršesniais už Miškų įstatymą bei miško naudojimo taisykles ir nederina leistinų kirtimų taikymą privačiose miško valdose. Valdybos posėdyje aptarta tokia buvusi situacija Veisiejų regioniniame parke.

Posėdyje pritarta LMSA Biržų skyriaus pernai iškeltai iniciatyvai Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio paminėjimą įamžinti šimto ažuolų giraičių pasodinimo akcija. Tam teikia ruošti iš anksto: parinkti ir įteisinti ažuolų sodintinas vietas, pakviesti dalyvauti visuomenę.

MG inf.

nokian PADANGOS MIŠKO TECHNIKAI



UAB „PGM TECHNIKA“

Plento g. 6, Užliedžiai, 54305 Kauno r.

www.pgmtechnika.lt

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Marius)
El. paštas marius@pgmtechnika.lt

nokian
HEAVY TYRE

nokian
Forest King F



Žodis skaitytojui

Manyje prabudo žvėris, atsiprašau, savininkas.

Gavau dopingo B-132. Veterinarinis, bet tinka ir žmonėm.

Aššš, valdantis net tris hektarus Aluntos dirvonų, reguliuosiu šernų populiaciją. Neseniai pastebėjau, kad šitie šviesios Lietuvos ateities priešai iškniso kaimyno kalnelio šlaitą.

Na, teisybės dėlei, reikėtų pasakyti, kad žemė ne mano, o uošvės. Bet, koks skirtumas. Nors mano brangiausioji man ir ne giminė – susitarsim.

Rytoj varau į Molėtus ir savivaldybės teškiu ant stalo pareiškimą (o gal prašymą?), kad mano žemė – jokių medžioklių. Tada pėdinu pas Molėtų veterinarį – gaunu indulgenciją valyti Lietuvos žemę nuo AKM brudo, o pabaigai užsuku pas Molėtų rajono aplinkosaugos vadą medžioklės lapo pasiimti.

Čia dar ne viskas.

Turiu nusižiūrėjęs seną ožką. Per atstumą spūst mygtuką ir užvanoju ožkai elektros botagėliu. Manau, tada jei ne vilkas – tai vilkšunis tikrai ateis. Aš tiesiu taikymu pas Molėtų merą ir deruos: arba man pinigėlius už ožkytę, arba siųsk telegramą į AM, kad man išduotų personalinį leidimą ant vilko. O prietėlių aš ir ten surasiu.

Va taip ponai medžiotojai!

Tiesa, aš dar turiu net kelis lopinėlius ir Skapiškyje ant dviejų būrelių plotų. Ten tikrai mano. Laukit skapiškėnai...

EUGENIJUS TIJUŠAS

P.S. Malonaus skaitymo apie vilkus, o apie AKM ir šernus po apskaitos. Kol rašiau, gerieji veterinarai atšaukė gerąją įsakymą...

Neprofesionaliojo mokslo projekto, duomenimis apie

LINAS BALČIAUSKAS, LAIMA BALČIAUSKIENĖ
Gamtos tyrimų centras

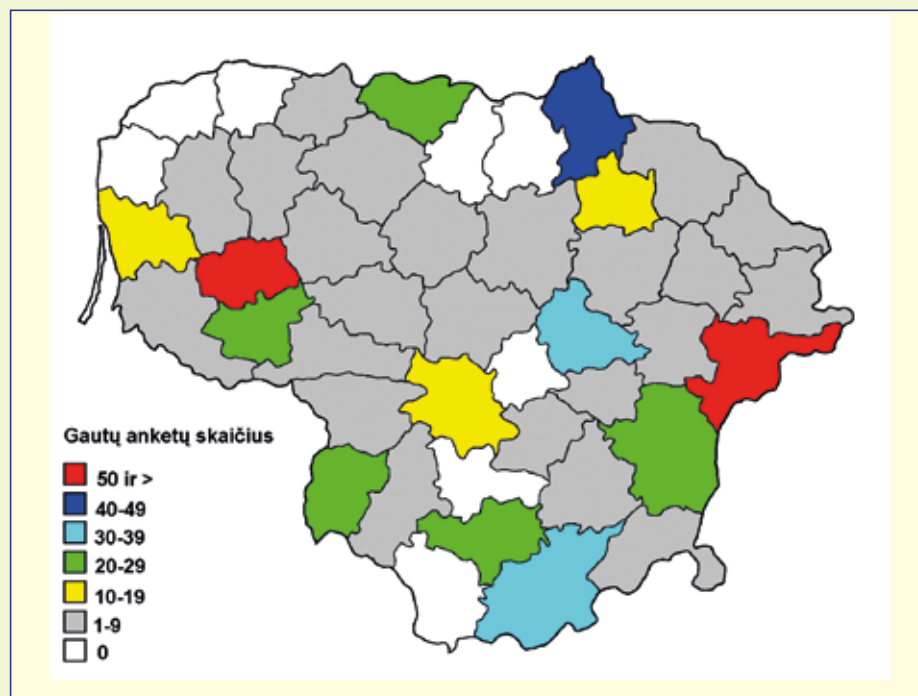
Prasidėjo antrieji metai, kai vyksta Gamtos tyrimų centro ir Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos neprofesionaliojo mokslo projektas, skirtas stambiųjų plėšrūnų apskaitai. Besidomintieji klausia: „Kiek anketų gavote, ar jums stebėjimus siunčia tik medžiotojai?“ Tiksliai atsakyti į šį klausimą sunku: kol tekstas pasiekia žurnalą, anketų skaičius padidėja. Iki 2016 m. vasario 18 d. buvo gauta per 480 anketų. Taigi, vidutiniškai kasdien sulaukiame po 1-2 stebėjimų anketas. Mums rašo medžiotojai, aktyviai projekte dalyvauja miškininkai, kiti gamtos mėgėjai.

Gauname daug nuotraukų, kuriose nufotografuoti ne tik pėdsakai ir vilkų ar lūšių grobio likučiai, bet ir patys gyvūnai. Gavome taip pat ir vaizdo įrašų iš stebėjimo kamerų. Taigi, plėšriųjų gyvūnų stebėjimai gerai dokumentuoti. Kaip pažymėta anketos formoje, anoniminiai stebėjimai neregistruojami, tačiau turime daug respondentų, kurių stebėjimus atsiunčia kiti žmonės. Vienas respondentas visos vasaros stebėjimo vietas pažymėjo žemėlapyje ir atsiuntė savo stebėjimų santrauką – joje buvo duomenys apie stebėtus gyvūnus, girdėtus vilkus, jų padarytos žalos atvejus.

Ar stebėtojai vienodai aktyvūs visoje Lietuvoje? Tikrai ne. Iš 1 pav. matome, kad visai neturime pranešimų apie stambiųjų plėšrūnų stebėjimus iš Mažeikių, Skuodo ir Kretingos rajonų, nors 2006–2013 m. apskaitų pagal pėdsakus sniege duomenis, vilkai buvo registruojami tikrai ne vienoje šio regiono girininkijoje.

Neturime pranešimų apie stebėjimus Pasvalio ir Pakruojo rajonuose. Tačiau juose daug vilkų veikiausia ir nėra, nes 2006–2013 m. apskaitose jų nurodyta tik keli individai. Negavome pranešimų apie stebėtus stambiuosius plėšrūnus iš Jonavos, Prienų ir Lazdijų rajonų. Daugiausia pranešimų gauta iš Šilalės, Švenčionių, Biržų, Varėnos ir Ukmergės rajonų. Manome, kad šis pasiskirstymas priklauso ne tik nuo vilkų ir lūšių skaičiaus, bet ir nuo mūsų projekto dalyvių aktyvumo.

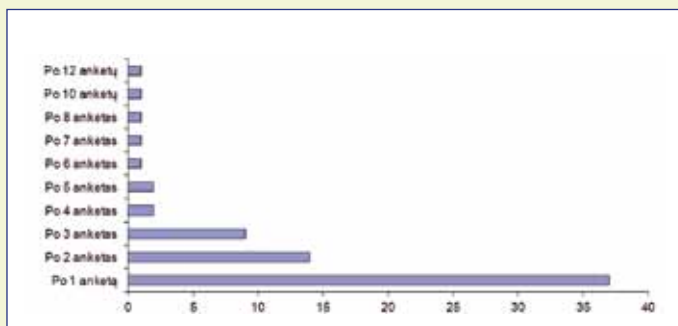
Projekte per metus dalyvavo daugiau kaip 100 žmonių. Tarp jų – medžiotojai, miškininkai, biologai, ūkininkai, gamtininkai. Savo stebėjimų duomenis mums siuntė 82 respondentai, kurių dauguma užpildė po 1-3 anketas (2 pav.). Po 4 ir daugiau anketų užpildžiusių responden-



1 pav. Stambiųjų plėšrūnų stebėjimų skaičius Lietuvoje 2014 m. gruodžio 14 d. – 2016 m. sausio 27 d.



skirto stambiųjų plėšrūnų apskaitai, rezultatai gali tapti vieninteliais plėšrūnų skaičių 2016 m.



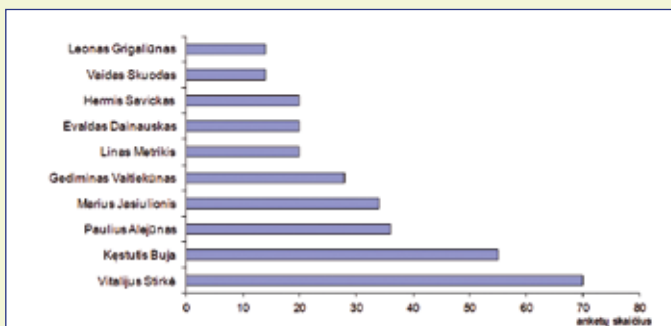
2 pav. Atsiųstų gyvūnų stebėjimų skaičius

tų skaičius yra mažesnis. Kelių respondentų atsiųstų anketų skaičius yra įspūdingas. Aktyviausi dalyviai: LMŽD Šilalės skyriaus valdybos pirmininkas Kęstutis Buja, kurio duomenys jau po pusės metų leido tvirtai pasakyti, kad Šilalės rajone gyvena ne mažiau kaip 30 vilkų; Gediminas Vaitiekūnas – Vilniaus medžiotojų draugijos narys, Lietuvos elnių augintojų asociacijos pirmininkas ir sąžiningu medžiotoju, dar nesumedžijusiu nei vieno vilko ir neplanuojančiu šauti į pirmą pasitaikiusį save įvardinantis Linas Metrikis.

Žinduolių ekologijos laboratorijos darbuotojų Vitalijaus Stirkės, Mariaus Jasiulionio ir Pauliaus Alejūno darbo pobūdis (monitoringo tyrimai, dažnos komandiruotės) lėmė, kad surinktų duomenų apimtis yra didžiausia (3 pav.).

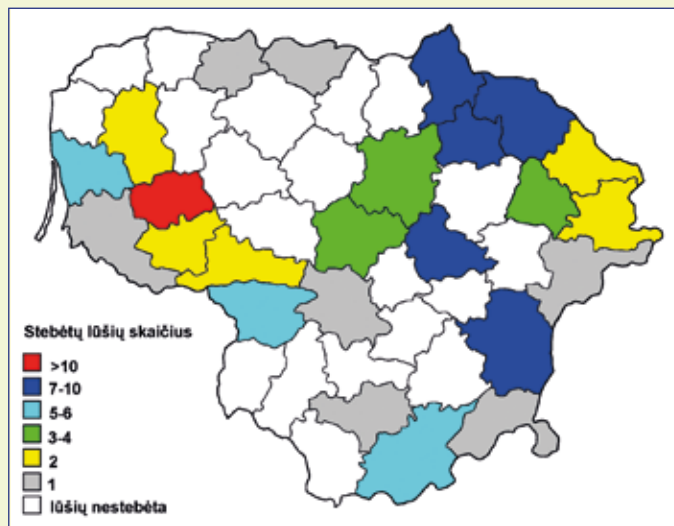
Negalime pasakyti, kas motyvuoja projekto dalyvių aktyvumą: ar orai (šviežias sniegas, atlydis, galimybė matyti pėdsakus šlapioje žemėje po lietaus), ar projekto rezultatus skelbiančių publikacijų pasirodymas, radijo ar televizijos laidos. Kiek netikėta buvo tai, kad stambieji plėšrūnai neretai stebimi ir besniegiu metų laiku, nors daugiausia informacijos surenkama, kaip ir buvo galima tikėtis, žiemą (4 pav.). Aišku, kameros, kurias vis dažniau naudoja medžiotojai, miškininkai ir kiti gamtoje būnantis žmonės, informaciją kaupia nepriklausomai nuo oro. Ypač jos pasiteisino lūšių paplitimo įvertinimui – net kelis kartus į naują vietą perkelta kamera pirmuosius kadrus padarė atėjus lūšiai.

Ar jau galime pasakyti, kiek Lietuvoje yra vilkų ir lūšių? Apie lūšių skaičių galime pasakyti tiksliau, nes dauguma jų stebėjimų yra

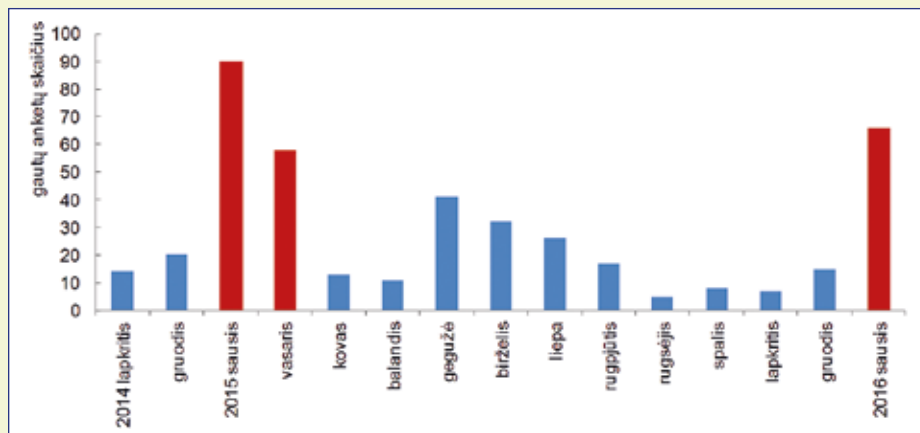


3 pav. Daugiausiai duomenų surinkę respondentai

iš skirtingų teritorijų. Iš stebėtų 109 individų pakartotinai gali būti stebėti tik keli Šilalės ir Vilniaus rajonuose. Todėl šiuo metu Lietuvoje gyvenančių lūšių skaičius yra tikrai didesnis negu 100 individų. Daugiausia lūšių gyvena Biržų, Kupiškio ir Rokiškio rajonų miškuose. Neabejotinai lūšių daugėja ir vakarinėje Lietuvos dalyje (5 pav.).



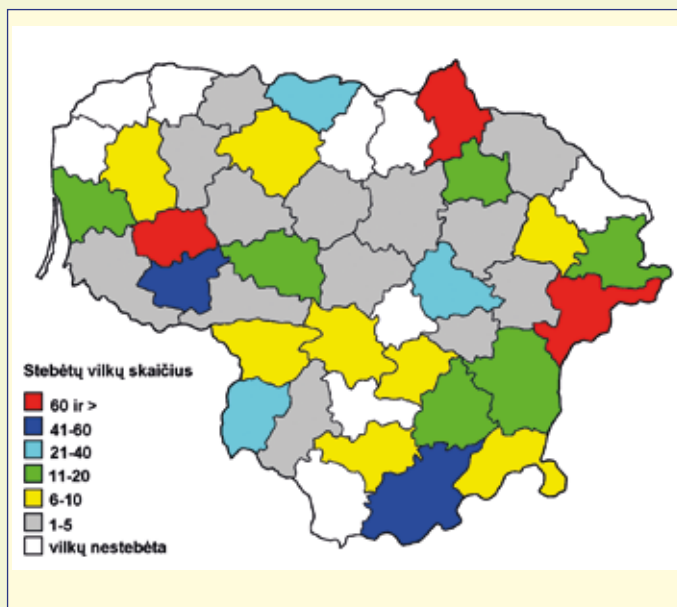
5 pav. Nuo 2014 gruodžio mėn. iki 2015 sausio mėn. stebėtų lūšių individų skaičius rajonuose



4 pav. Sezoninė stambiųjų plėšrūnų stebėjimų dinamika



Vytauto Knyvos nuotrauka



6 pav. Nuo 2014 gruodžio mėn. iki 2015 sausio mėn. stebėtų vilkų individų skaičius rajonuose

Apie vilkų skaičių Lietuvoje kalbėti galima, tačiau paklaida vis dar per didelė, nes duomenų iš daugelio rajonų yra nepakankamai (6 pav.). Per pirmus metus gavome informaciją apie beveik 650 individų stebėjimus. Šilalės rajone yra 40-50 vilkų (įvertinus galimus pasikartojimus, stebėjimų vietas ir stebėtų individų skaičių). Vilkai per 2015 metus paprovė daugiau kaip 150 naminių gyvūnų (Kęstučio Bujos duomenimis, apie 40 tokių atvejų savivaldybei nebuvo pranešta).

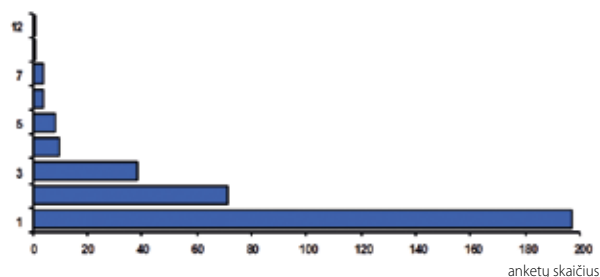
Šilalės rajonas ribojasi su Tauragės rajonu, kurio pietinėje dalyje, netoli Viešvilės rezervato esančiuose miškuose taip pat gausu vilkų. Jie sugeba pasinaudoti tuo, kad rezervate nemedžiojami, o rezervato apsaugos zonoje medžioklė labai apribota. Todėl iš 12-15 vilkų (viena didelė grupė, dvi poros ir keli pavieniai vilkai), šiuo metu gyvenančių tik vieno būrelio teritorijoje ir aplinkui ją, pastaraisiais metais nebuvo nei vieno sumedžiota.

Rimvydo Mačiuko duomenimis, vien tik pietrytinėje Biržų girios pusėje ir keliuose miškuose šalia ribos su Rokiškio ir Kupiškio rajonais laikosi ne mažiau 10 įvairaus amžiaus vilkų. Kitose Biržų girios dalyse, taip pat ir už jos ribų, keli respondentai pranešė apie stebėtas 5-8 ir net 12 vilkų grupes.

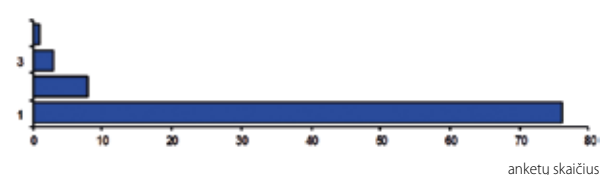
Ar galima iš gautos informacijos ką nors naujo pasakyti apie plėšrūnų ekologiją – grupės dydį, paros (sezono) aktyvumą, elgesio, buveinės ypatybes? Pirmiausia, apie paros aktyvumą galima spręsti tik iš kamerų medžiagos, kur nuotraukoje nurodytas laikas, ir iš pačių gyvūnų stebėjimų. Apie vis arčiau žmogaus ir gyvenamųjų vietų pasirodančius vilkus rašo visi rajoniniai laikraščiai ir interneto naujienų portalai, todėl nesikartosime. Vienas svarbesnių šio projekto rezultatų – daugiau kaip 40 proc. stebėtų vilkų buvo trijų ir daugiau individų grupėse (7 pav.). Didėjantis (lyginant su 2006-2012 m. apskaitomis) grupės dydis rodo, kad vilkų populiacija Lietuvoje auga. Didžiausias vidutinis vilkų grupės dydis buvo stebimas Šiaulių, Panevėžio, Tauragės, Kelmės, Šilalės, Biržų, Raseinių ir Ignalinos rajonuose.

Kalbant apie lūšis, vienu metu stebėti keli individai yra, kaip taisyklė, patelė su jaunikliu arba jaunikliais. Taigi, tokių grupių skaičius rodo vados buvimą. Vados sudaro 13,6 proc. visų lūšių stebėjimų. Iki šiol nebuvo informacijos apie lūšių vadas Šilalės, Šakių ir Kėdainių rajonų miškuose.

Stebėtų vilkų skaičius



Stebėtų lūšių skaičius



7 pav. Vilkų ir lūšių grupių dydis 2015 m.

Informacijos patikimumui skyrėme labai daug dėmesio, nepatikimi stebėjimai nebuvo įskaityti. Patikimumui įvertinti labai svarbios nuotraukos, ypač kai kyla abejonių, ar buvo stebėta šuns, ar vilko pėdsakai. Gautos 62 nuotraukos ir vaizdo įrašai, kuriuose matomas pats gyvūnas (vilkas, lūšis ar rudasis lokys) bei apie 400 nuotraukų, kuriose matomi plėšrūnų pėdsakai, ekskrementai, urvai ir grobio likučiai.

Taigi, ar pasiteisino viltys ir norai, kuriuos turėjome pradėdami šį projektą? Daugiau objektyvumo stambiųjų plėšrūnų skaičiaus klausimu neabejotinai atsiranda. Dėl klimato pokyčių projekto rezultatai gali tapti vieninteliais duomenimis apie plėšrūnų skaičių bent jau tose teritorijose, kuriose stebėjimų yra daugiausia. Spėjame, kad 2016 m. žiemą vilkų apskaita nebus atliekama.

Esame dėkingi prisidėjusiems prie šio projekto ir dar tik žadančioms dalyvauti. Tikimės, kad jūsų entuziazmas nesibaigs. Naujausią informaciją apie projektą visada rasite Gamtos tyrimų centro Žinduolių ekologijos laboratorijos ir Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos tinklalapiuose.

Stambiųjų plėšrūnų (vilkų, lūšių ir lokių) registravimo anketa

Kas stebėta	Nurodykite gyvūno rūšį, gyvūnų skaičių ir stebėjimo pobūdį
Kada stebėta	
Kur stebėta	Prašymas nurodyti tikslią vietą
Stebėtojo duomenys	Vardas, pavardė ir kontaktiniai duomenys (telefonas ir/arba el. paštas). Anoniminiai pranešimai nebus analizuojami.
Pastabos	

Užpildytas anketas siųsti el. paštu linas.balcauskas@gamtostyrimai.lt arba linasbal@ekoi.lt.



Apie (ne)galimybę... paimti vilką

ALGIMANTAS KAMIČAITIS

Politiškai korektiškai ir juridškai nepriekaištingai pavadinta Aplinkos apsaugos agentūros informacija: „Apie galimybę ne medžioklės termino metu iš gamtos paimti vilką...“ („Mūsų girios“, 2015/09). Tik daugtaškis pavadinimo pabaigoje duoda peno apmąstymams: ar tikrai tai galimybė, o gal atvirkščiai?

Net 12 savivaldybių prašė leisti „paimti“ 55 vilkus. Agentūra leido tik penkių rajonų teritorijose sumedžioti 15 vilkų. Taigi, išsaugota net keturios dešimtys vilkų, kuriuos, jei prisiminsime populiariąją pasaką apie Raudonkepuraite, paimti vienas juokas. Vilkas, prarijęs senelę (kuri tikriausiai svėrė daugiau nei pusšimtį kilogramų), desertui prarijo dar ir Raudonkepuraite. Šitaip prisirijęs, be abejo, net ir pasivilkti nepajėgė. Jei pradiniuose pasakos variantuose vilką nudobė medžiotojas, tai vėliau patikslinta, kad vilką sudorojo ne koks piktadarys medžiotojas, o pro šalį ėję gerieji miško kirtėjai, kurie išgelbėjo senelę ir Raudonkepuraite, suprantama, perpjovę vilkui pilvą.

Taigi, kad persiėdusio vilko nesudorotų eiliniai miško kirtėjai, o nuo jo žygdarbių nukentėję ūkininkai nepjaustytų pilvo, ieškodami surytų avių, ožkų ar veršių, greta žodžio „paimti“ skliaustuose įrašyta „sumedžioti“. Taigi, pavedė šį veiksmažodį atlikti medžiotojams. Kadangi, kaip teigia šiandieninės vilkų globėjų pasakos, vieną gerą vilką tyko sudoroti bent šimtas blogiečių medžiotojų, jų skaičių irgi apribojo – nurodė pateikti medžiotojų, kuriems leista sumedžioti vilką, sąrašus.

Tačiau kodėl šį darbą turi atlikti medžiotojai? Visų pirma, kol medžiai dar su lapais, kol nėra sniego, nėra galimybių medžioti su varovais, vilkų sumedžiojimas grynai atsitiktinis reiškinys. Kadangi vilkų gana daug, o limitas mažas, atsitiktiniai sumedžiojimai gali „pabaigti“ sezoną iki pirmo sniego. Šiokia tokia priemonė pačių įkyriausių vilkų tramdymui – specialūs limitai, kurie galios iki metų pabaigos, bet tikros sėkmės ir jie negarantuoja. Taigi, net ir ten, kur nuostoliai itin dideli, vilkai gali visi išlikti ir toliau sėkmingai gausėti.

Pavyzdžiui, Alytaus rajono savivaldybė pernai rugpjūčio 11 d. kreipėsi į Aplinkos ministeriją, prašydami leidimo sumedžioti jūžliai plėšikaujančius vilkus. Teko nurodyti seniūnijas, kuriose vilkai jau „deklaravo“ savo gyvenamą vietą – Alovės ir Daugų, išvardinti po dešimt iš vieno medžioklės plotų vieneto medžiotojų, kuriems suteikiama teisė sumedžioti vilkus. Iki to laiko vilkai jau buvo sudraskę 23 naminius gyvulius. Taigi, 20 medžiotojų galėjo ieškoti vilkų apie 8000 ha plote. Rugpjūčio 18 d. gavus leidimą juos medžioti, vilkai išplėtė savo veiklą ir Pivašiūnų, Nemunaičio seniūnijose, iš viso apie 25 000 ha teritorijoje. Žinoma, jau niekas nesikreipė prašydami padidinti leidžiamą plotą ar medžiotojų skaičių.

Oficialiais duomenimis iki lapkričio 16 d. Alytaus rajone vilkai sudorojo 43 naminius gyvulius. Jei gyvuliai nebuvo žymėti, ar nebuvo imtasi prevencinių priemonių apsaugai nuo vilkų, nebuvo galimybės gauti nuostolių kompensaciją, žmonės niekur nesikreipė. Tokių pavyzdžių surastume dar bent dešimtį.

O ir prevencinės priemonės – ganėtinai neaiškus dalykas. Kokių jų dar bereikia, kai žmogus rytą išveda avis iš tvarto į ganyklą, o po pusryčių randa tik vilkų puotos liekanas. Vilkai drąsiai braunasi į aptvarus prie pat sodybų. Norom nenorom tenka prisiminti vieno vilkų mylėtojo pažadą: išauginti ir paleisti į laisvę tiek vilkų, kiek sumedžiojęs – daugiau nei porą dešimčių. Ar nebus tai „naminiai“, kryžminti su šunimis vilkai?

Kaip matome, vilkams medžioklė sekasi puikiai. Tuo tarpu medžiotojų pastangos atrodo beviltiškai – šitaip vadinamoji galimybė pavirsta negalimybe.

Vilkų apsauga aktyviai rūpinasi mėgėjiška organizacija „Baltijos vilkas“ – tokia rėksminga ir įtakinga, kad jau beveik dešimtmetį vilkai gyvena itin ramiai, neribojamas jų gausėjimas, dėl juokingų limitų vilkų medžioklės sezonas tampa pats trumpiausias iš visų medžiojamųjų žvėrių. Jau antra trečia vilkų karta nežino, kas yra medžioklė. Pradeda plėšikauti vis jūžliau, nebetoli ir ta diena, kai į savo valgiaraštį įsirašys skanų ir nepavojingą žmogų...

Iš savo profesionalaus medžiotojo praktikos žinau, kad net ir žiemos laikotarpiu, esant sniego dangai, vieno vilko sumedžiojimas atsieina apie pusšimtį darbo dienų. Darbo dienos čia įrašytos neatsitiktinai, nes poilsio dienos ir tos dienos, kada galima sekti vilkų pėdsakus, anaip tol ne visada sutampa. Dauguma medžiotojų – darbingo amžiaus žmonės ir darbo dienomis vilkų ieškoti negali.

Kukliais šveicarų politikų paskaičiavimais, vieno probleminio vilko sumedžiojimas kainavo net 11 000 eurų, nepriskaičiuojant šimtatūkstantinių išlaidų monitoringui, tuo pačiu ir informacijos, palengvinančios sumedžiojimą, rinkimui (Tų vilkų brangumėlis, „Medžiotojas ir medžioklė“, 2015/1).

Gausinamų vilkų daromiems nuostoliams atlyginti švaistomi į savivaldybių fondus sunešti medžiotojų pinigai, reikalingi ir kitų medžiojamųjų žvėrių daromų nuostolių prevencijai, medžioklėtyros ir medžioklėtvarkos organizavimui.

Jei vilkų globėjai tokie įtakingi, netenka abejoti, kad jie ir turtingi. Taigi, galėtų patys dengti vilkų daromus nuostolius, ar bent samdyti medžiotojus savo globotinių tramdymui.

P.S. Straipsnelio pradžios nepalaikykite patyčiomis...



Antano Truskausko Pj. FELIS

Tel.: 8 5 2330009,
8 5 2337780
Faks. 8 5 2130200
Mob. 8 698 89240
El. paštas felis@takas.lt
skype felishunting



Geriausios medžioklės visuose Pasaulio kontinentuose pagal Jūsų pageidavimus

Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Skambinkite ir mes pasiūlysim geriausius variantus!

Kai kurias mūsų medžioklių programas rasite: www.hunting-world.com



Kiek tėtis beprasmės diskusijos dėl vilkų?

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Kartas nuo karto žiniasklaidoje vis pasipila diskusiniai straipsniai, kuriuose laužomos ietys, kryžiuojamos špagos tarp vilkų mylėtojų ir norinčiųjų intensyviau reguliuoti jų gausą. Bet svarių argumentų neturi nė vieni, nė kiti, nes nesugebama nors kiek tiksliau vilkų suskaičiuoti. Absurdiška, kai žurnale „Miškai“ (2015 m. gruodis) straipsnyje „Leiskime pilkiui gyventi“ autorė G. Žalkauskaitė pergyvena, kad 2015-2016 m. medžioklės sezono nustatytas per didelis vilkų sumedžiojimo limitas dviem žvėrimis. Pagal vilkų apsaugos planą turėjo būti leista sumedžioti 58 plėšrūnus, o leista 60 ir tiek sumedžiota. Jeigu vilkų sumedžiojimo limitą norima nustatyti vieno tikslumu, tai leiskite paklausti, koks yra vilkų apskaitos tikslumas?

„Baltijos vilko“ atstovai didžiuojasi, kad atrado „gerą“ pilkių apskaitos metodą, pagal kurį nustatoma, kiek vilkų tikrai gyvena Lietuvoje. Bet su kokia paklauda tai nustatoma, vargu ar jie žino? Yra keletas žvėrių apskaitos metodų, bet visų jų, kaip nurodo mokslininkai, tikslumas yra $\pm 20-25$ proc. Ar vilkų apskaitos metodas gali būti tikslesnis?..

Pagal „Baltijos vilko“ apskaitos metodą, kai vilkai neskaičiuojami privačiuose miškuose, priklausomai nuo pasirinkto maršruto perimetro formos, apskaita atliekama tik 4-13 proc. Lietuvos miškų plote.

Lietuvoje yra 351 girininkija, apskaitos maršrutu vienoje girininkijoje apeinamas 250-800 ha miško plotas. Tad į apskaitą patenka tik 87750-280 800 ha valstybinių miškų, o šalies miškų plotas yra 2179900 ha.

Pernai privačiuose miškuose (1095400 ha) vilkai iš viso nebuvo skaičiuojami. Kai jų apskaitą vykdė medžiotojai, irgi neaišku, kaip buvo išdėstyti maršrutai. Tad koks Lietuvos vilkų procentas per naktį prieš apskaitos dieną gali tame apskaitomis apimančiame plote palikti savo šviežius pėdsakus?

Pagal „Baltijos vilko“ atstovus vilkų apskaitoje paklauda negali būti neigiama. Todėl prie 2015 m. priskaičiuotų 292 pilkių dar galima pridėti mažiausiai 73 ir gausime, kad 2015 m. prieš jaunikių atsivedimą Lietuvoje buvo apie 365 vilkus. Jau anksčiau su „Baltijos vilko“ atstovais buvome išsiaiškinę, kad lietuviški vilkai yra normalios lytinės pakraipos ir dauginasi. Vilkai veda 3-7 (8) jaunikius (A. Navasaitis. Miško žvėrys. „Lututė“, 2007,

Kaunas.). Lietuvoje natūralių priešų jie neturi. Žmonės iš irštų vilkų jaunikių jau seniai nekrapšto. Maisto vilkams pakanka, ligų epidemijų nenustatyta. Keista, kai skelbiama, kad vilkiukų mirtingumas gali siekti net 80 proc. Vilkai masiškai neemigruoja, todėl galime laikyti, kad vilkų, kertančių Lietuvos sieną į abi puses, skaičius apytikriai vienodas.

Mano galva, vilkų populiacijos gausa dėl jaunikių prieauglio turėtų padidėti apie 30 proc. Mūsų miškuose 2015 m. vilkų medžioklės pradžia turėjo gyventi apie 474 vilkai. Teisingai įvertinus apskaitos paklaidą ir prieauglį, netgi prie tokio absurdiško apskaitos metodo vilkų sumedžiojimo limitas galėjo būti 95 žvėrys (arba 73, jei sumedžiojimo limitą nustatyti nuo apskaitos).

Vilkų populiacijos sparčiai atsistato, gausėja ir tose Europos valstybėse, kur jie buvo išnaikinti. Teigiama, kad ten vilkai jau daro ženklų žalą galvijų augintojams, dažnėja žmonių susitikimai su plėšrūnais urbanizuotose teritorijose (L. Balčiauskas. Europos Parlamente – apie vilkų skaičiaus valdymo problemą. „Mūsų girios“ 2015 m. Nr.10). Kodėl tariamai nedaugėja vilkų Lietuvoje? Atsakymas tik vienas – nemokame (ar nenorime) juos teisingai suskaičiuoti.

Vilkų globėjai teigia, kad šių žvėrių Lietuvoje yra per mažai; dėl žmonių veiklos mažėja jiems gyventi tinkamų teritorijų; medžiojama per daug intensyviai, išblaškomos vilkų šeimos, dėl ko nėra prieauglio; pavieniai vilkai sunkiai gali susimedžioti maistui laukinius gyvūnus, todėl daugiau žalos daro naminiams gyvūnams. Jų manymu, žala galvijininkystei didėja ir dėl to, kad neproporcingai vilkų skaičiui gausėja naminių gyvulių bandos (atseit, avys pačios kaltos, kad jas vilkai ėda), o gyvulių augintojai netaiko apsaugos nuo vilkų priemonių; tik vilkai gali tinkamai sureguliuoti laukinių kanopinių žvėrių gausą, o vilkų gausą gali reguliuoti ligos; kad medžiotojai siekia išnaikinti vilkus kaip konkurentus dėl grobio.

Intensyvesnio vilkų gausos reguliavimo šalininkai atsikerta: taikomi netinkami vilkų apskaitos metodai, netgi nenurodant jų galimų paklaidų; Lietuvoje vilkų gyvena daug daugiau nei teigiama; neatsižvelgiama į vilkų prieauglį, netgi nebandoma nustatyti, koks jis galėtų būti; nustatant vilkų skaičių, neat-



VYTAUTO KIVYOS nuotrauka

sižvelgiama į medžiotojų Aplinkos apsaugos agentūroms pateikiamuose prašymuose pasiūlymuose dėl žvėrių sumedžiojimo limitų nustatymo nurodomą vilkų skaičių; vilkų sumedžiojimo limitas įvykdomas per trumpą laiką, kas rodo, kad pilkių yra daugiau nei nurodoma apskaitoje; ženkliai didėja vilkų daroma žala gyvulininkystei bei medžioklės ūkiui; esamomis priemonėmis neįmanoma efektyviai apsaugoti nuo vilkų gyvulių bandas (savivaldybių administracijų duomenimis, iki 2015 m. rugsėjo 1 d. pakenkimų naminiams gyvuliams atvejų padaugėjo net 32 proc., lyginant su 2014 m. tuo pačiu laikotarpiu); vilkai prisitaiko gyventi labiau urbanizuotų teritorijų mažuose miškų masyvuose, taip plėsdami savo gyvenamąsias teritorijas; vien vilkai negali tinkamai reguliuoti laukinių gyvūnų populiacijų gausą, nes žmogus jau per daug savo veikla įsikišo į gamtoje vykstančius procesus; medžiotojai nėra vilkų žudikai, siekiantys išnaikinti savo konkurentus, o nori tik vilkus medžioti kultūringose medžioklėse taisyklių nustatytais medžiojimo būdais ir terminais ir laikyti miškuose tiek vilkų, kad „ir avis būtų sveika, ir vilkas sotus“; visiškai nepriimtina, kad plėšriųjų žvėrių gausą reguliuotų infekcinės ligos.

Deja, minėto rašinio pradžioje raginama spaudoje vilkų gausos reguliavimą palikti ligoms: „Niežai reguliuoja plėšrūnų populiacijas: kai lapės ar vilkai ima gyventi tankiau, liga išplinta ir šių gyvūnų vėl sumažėja. Kodėl tai nepatinka medžiotojui?“



Pasiūlyčiau tokį vilkų reguliavimą peršantiems patiems įlįsti žiemos speige į kokio snieguose gaištančio žvėrelio kailį. Kadangi žmogus kailio neturi, tektų nusimesti visus rūbus, apsikrėsti niežų erkutėmis, kad besikasant būtų linksniau laukti galo, ir žiemos šaltyje voliotis po sniego pusnis.

Matyt, straipsnio autorė nėra mačiusi nuo niežų nuplikusių ir sau vietos nerandančių žvėrelių, jeigu gali siūlyti taip reguliuoti jų gausą. O man teko matyti ir lapių, ir mangutų, kurie dar turėjo po kelis plaukus ant uodegų, galvų ir kojų, ir visiškai plikų, gyvų ir nugaišusių žiemą ir vasarą. Vaizdai kraupūs...

Medžiotojams kaip tik reikia papriekiaštauti, kad nors ir mažiau, bet vis dar pasitaisko nuo niežų kenčiančių ir gaištančių lapių ir mangutų, kurių gausos mažinimui niekas netrukdo. Tik džiaugtis reikėtų, kad mažai yra niežais sergančių vilkų, o tai tik todėl, kad jų populiacija Lietuvoje dabar yra optimalaus dydžio. Tokią ją ir reikėtų laikyti. O tam reikia vilkus kiek įmanoma tiksliau suskaičiuoti ir nustatyti tinkamą jų sumedžiojimo limitą.

Arbitras šioje diskusijoje turėtų būti visus medžioklės reikalus tvarkanti Aplinkos ministerija. Nepataikaujant nei vieniems, nei ki-

tiems turi būti nustatomi vilkų sumedžiojimo limitai ar apsiribojama tik vilkų medžioklės sezono trukmės reguliavimu. Nustatant vilkų sumedžiojimo limitus, reikėtų pirmiausiai pasitelkti mokslo įstaigas, tobulinti apskaitų metodus, taikyti jų ne vieną, o kelis, paskaičiuoti galimas apskaitų paklaidas, nustatyti jų prieauglio dydį, migracijų pobūdį. Svarbu atsižvelgti ir į gyvulininkystei bei medžioklės ūkiui daromą žalą, piliečių pranešimus apie stebėtus vilkus ar jų veiklos pėdsakus (Gamtos tyrimo centro ir Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos neprofesionaliojo mokslo projektas stambiųjų plėšrūnų apskaitai).

Keistos procedūros nustatytos ir vilkų sumedžiojimo. Reikalaujama, kad: „Medžioklės plotų naudotojai, sumedžioję vilką, prieš pradėdami sumedžioti gyvūno dorojimą arba prieš išvykstant iš medžioklės plotų vienetą, kuriame buvo medžiojama, turi apie vilko sumedžiojimą telefonu informuoti Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos Informacijos priėmimo ir valdymo centrą, ir ne vėliau kaip per 12 val. pateikti atitinkamo regiono aplinkos apsaugos departamento rajono (savivaldybės) agentūrai nustatytos formos pranešimą, o ši gautą pranešimą turi tą pačią darbo dieną

pateikti Aplinkos ministerijai el. paštu.“

Kaip tai padaryti būnant miške? Mobilusis telefonas nėra privalomas medžioklės atributas, be to gali išsikrauti jo baterija, iš daugelio miško vietų nėra ryšio. Ką daryti su sumedžiotu vilku, jeigu jis nušautas vidury miškų už 100 km nuo namų, medžiojant individualiai? Kaip agentūrai pateikti 3 priedą per 12 val., jeigu pilkis sumedžiotas savaitgalį (nuo penktadienio pavakarės iki sekmadienio vakaro)? Agentūros darbuotojai ministerijai apie vilko sumedžiojimą gali pranešti darbo dieną, tai kodėl ir medžiotojas agentūrai negali tai padaryti pirmą darbo dieną po vilko sumedžiojimo? Kodėl taip drebama dėl kiekvieno sumedžiotą žvėrį? Sumedžiojimo limitai (žvėrims, kurių medžioklė limituota) nustatomi vadovaujantis apskaitų duomenimis, kurių tikslumas yra $\pm 20-25$ proc., o sumedžioti žvėrys griežtai skaičiuojami vienetais. Ar sunyks žvėrių populiacijos, jeigu sezono metu bus sumedžiota vienu ar keliais žvėrimis daugiau ar mažiau? Tikrai nesunyks, tik reikia visus žvėris įrašyti į sumedžiotų žvėrių ataskaitas.

Viskas dirbantiems ir besiilsintiems miške – Viskas vienoje vietoje

- ▶ **IŠKLAUSYSIME**
- ▶ **PAKONSULTUOSIME**
- ▶ **PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ**
- ▶ **OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ**



UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klainėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Gamtą stebiu nuo vaikystės

Ilgamečiam Aplinkos ministerijos darbuotojui, gamtininkui, gamtos fotografui, prozininkui, gamtosauginės žiniasklaidos talkininkui SELEMONUI PALTANAVIČIUI metų pradžioje sukako 60 metų. Šia proga jį kalbina kolega Eugenijus Tijušas.

Ar tiesa, kad gimei jau su fotoaparatu?

Iš tikro, fotografija atėjo ne iš karto. Visada buvo noras fiksuoti, matyti ir vaizdą perduoti kitiems. Nuo mažens stebėjau, kaip vyresnieji broliai fotografavo, kaip darė nuotraukas. Buvo įdomu. Žinia, gamtos ir žvėrių jose nebuvo, buvome mes visi. O kartu su gamta, su jos pažinimu iš lėto į mano gyvenimą atėjo fotografija. Jeigu tai būtų šiandien, kai fotoaparatas (kad ir esantis telefono aparate) yra taip lengvai pasiekiamas, gal būtų buvę kitaip. Mums, mano kartai, viską teko atrasti, išmokyti tiek dalykų, kurių šiandien jaunimas net neišsivaizduoja. Tačiau svarbiausia – visada buvo didelis noras fotografuoti. Aišku ką – gamtą.

O kas ten būna kitoj nuotraukos pusėj?

To kažkodėl niekas neklausia. Kiekviena nuotrauka tau pačiam – visa istorija. Juk gamtoje stebėta situacija ir padaryta nuotrauka niekada nepasikartoja. Tai, kad įdomi akimirka taptų nuotrauka, reikia daugybės prielaidų... Kaip sako – reikiamu laiku, reikiamoje vietoje būti. Tų „reikiamybių“ yra kur kas daugiau. Labai dažnai fotografavimui būna skirtos tik akimirkos, sekundės dalys. Štai žvėris šoko per kelią (paukštis pakilo, drugys išskleidė sparnus...), aparato autofokusas „nugrybavo“ kažkur, ir nuotrauka liko tik tavo atmintyje. Tu ją įsivaizduoji, lyg ir matai, bet parodyti negali.

Paprastai kiekviena nuotrauka, kuria gali didžiuotis ar džiaugtis, gimsta ne šiaip. Į ją reikia sudėti daug laiko, jai reikia ruoštis. Ji gali atsirasti tik tada, kai gerai žinai, pažįsti objektą, jo įpročius, elgseną. Vadinasi – tai lyg ir viso sąmoningo ėjimo į gamtą rezultatas.

Vokiečių medžiotojai vis ieško gyvenimo trofėjų, o tu jau turi gyvenimo nuotrauką?

Nežinau, ar iš viso gali būti toks rezultatas – gyvenimo nuotrauka. Sakoma, kad Mėlynosios paukštės (ar dar kas skaito Meterlinką?) pagauti neįmanoma, o galbūt – ir nereikia. Nes jei taip įvyktų, ką darytume po to? Būtų tik tuštuma ir liūdesys. Tačiau iš tikro keletą nuotraukų, kurios man pačiam kol kas patinka, turiu. Kas žino, gal šių metų rudenį jau bus kitos, kurios bus labiau patinkančios? Šiaip aš niekada nedalyvauju konkursuose, varžybose, nes tai nėra mano „variklius“. Pagaliau gamta nėra ta terpė, iš kurios galima imti tik savo naudai. Aš savo nuotraukas naudoju knygose, jomis iliustruojau savo straipsnius. Žinoma, jas duodu ir kitiems leidiniams, kurie to prašo.

Gimei Pietų Lietuvoje?

O, aš gimiau ne Pietų Lietuvoje, o gražiausioje Žemės vietoje, Suvalkių krašte, prie Kazlų Rūdos girios esančiame vienkiemyje. Trečia pagal dydį giria buvo užuovėja visom prasmėmis – mano krašto žmonės buvo su giria labai susigyvenę, iš laukų lygumų kilusieji juos vadindavo „sakuotnugariais“. Tačiau jeigu kam atrodė, kad tai yra žeidimas, pašėpimas,



VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

mūsiškai tai sutikdavo labai paprastai: taip, mes esam tikri sakuotnugariai, nes girios reikaluose žinome labai daug.

Mano suvalkieiška prigimtis man gyvenime visada padėjo. O labiausiai padėjo taisyklinga kalba ir kalbos pojūtis. Ruošiant pirmąsias knygas, jų kalbos redaktoriai klausdavo – kas dar prieš juos tvarkė, skaitė mano tekstus ir nustebdavo, kad jų niekas nebuvo matęs. O dar vėliau tai pravertė ėmus vesti radijo laidas.

Žinoma, daugelis, išgirdę esant suvalkiečiu, truputį timpteli lūpą – oho, dar vienas šykštuolis... Tačiau suvalkiečiai visai ne tokie – jiems viskas atrodo kitaip, čia jau Napoleono laikais buvo panaikinta baudžiava, dvelkė Vakarų Europos vėjai ir nešė visokias naujienas. Jos išmokė gyventi tvarkingiau, racionaliau. Visa tai išliko. Džiaugiuosi, kad dalis to palikimo teko ir man.

Papasakok dar kartą tą istoriją su laišku profesoriumi Tadu Ivanauskui...

Lietuvoje tikrai niekam nereikia pristatyti profesoriaus Tado Ivanausko, tiek gero padariusio gamtai, kultūrai, mokslui. Nežinau, kaip ten išėjo, kad aš 1970 m. išdrįsau parašyti jam laišką apie savo stebėjimus ir planus. Nežinojau adreso, tad laišką siunčiau į Obelynę. Iš kur galėjau žinoti, kad Profesorius ten gyvena tik vasarą. Be to, jam jauėjo 88-ti...

Gegužės pradžioje paštininkas atnešė Profesoriaus laišką ir siuntinėį su 2 knygom, pasirašytom su linkėjimais. Buvau labai giliai sujaudintas. Dar labiau stebino tai, kad ant siuntinio adreso ranka buvo užrašęs pats Profesorius. Vadinas, Kauneėjo į centrinę paštą, išsiuntė. Dabar pagalvoju – garbaus amžiaus Profesoriusėjo, vargo ir siuntė knygas nežinomam vaikui... kas žino, kas iš jo išeis. Tai buvo pavyzdys visam gyvenimui, nes tik dalindamasis tuo, ką pats žinai, ką išmanai, gali paskatinti tą daryti kitus. O po keleto dienų išgirdau neįtikėtiną žinią: Profesoriaus netekome. Buvo 1970 m. birželio 1 diena.



Pašnekovus visada stulbina tavo enciklopedinės žinios apie gamtą. Neretai ir aš skambinu tau, kaip į informacijos biurą. Iš kur visa tai?

Visa tai – iš didelio noro pačiam viską žinoti. Niekada nesiblaščiau, man rūpėjo tik gamta. Todėl per tuos 50 ir dar daugiau metų kai kas susikaupė. Man labai smagu skaityti apie visus gyvus padarus, jų ieškoti, pažinti, išmokti apie juos kuo daugiau. Tačiau yra tas paradoksas: kuo daugiau žinai, tuo daugiau nežinai. Todėl ir dabar kasdien vis ką nors „sugeriu“: perskaitau, surandu, nufotografuoju. Kaip po 1990-ųjų prasivėrė durys į visą pasaulį, tų žinių vulkanai užgriuvo labai grėsmingai. Kol kas neatsirenku – kuo domėtis, o ką palikti kitiems...

Kiekvieną šeštadienio rytą arba antradienio vakarą didžiulė auditorija laukia tavo vedamos radijo laidos „Gamta – visų namai“. Ar nebuvo baisu perimti jos iš garsių pirmtakų?

Ir iki tol beveik 10 metų vedžiau savo autorinę laidą „Pro sekmadienio langą“... Tačiau „Gamta – visų namai“ buvo šiek tiek nelaukta, netikėta. Ačiū Dievui, yra gera komanda. Tačiau tekstus ruošiu aš, kartais medžiagos ir atrastų, pasiūlytų temų būna daugiau, nei galime aprėpti. Šiaip ar taip, laida trunka tik pusę valandos. O galėtume rasti medžiagos ir visai valandai...

Pažįstame tave kaip gerą, vyriškų anekdotų pasakotoją, o rašai vaikams...

Juokas – dalykas sveikas, mėgstu linksmus žmones. O vaikams skyriau daugelį savo knygų todėl, nes, kaip prisakė prof. T. Ivanauskas, norėjau dalintis tuo, ką žinau. Beje, pats būdamas vaikas labai pasigesdavau knygų apie gamtą, pats sau prisiečiau kada nors viską parašyti. Toks vaikiškas noras galėjo ir likti tik noru. Tačiau aš, kaip jau kalbėjomės, esu suvalkietis. O suvalkiečiai pažadais nesisvaido...

Esu nemažai keliavęs. Ar labai skiriasi lietuviškas požiūris į gamtą nuo kitų kraštų gyventojų požiūrio?

Taip, jis visai kitoks. Manau, kad mes esame daug jautresni, geriau suprantantys gamtą. Ko gero ir žinome apie gamtą daug daugiau. Kiekvienas kaimo žmogus žinojo, kaip atrodo lapės, o kaip kiškio pėdos,



mokėjo skiepyti medelius, genėti obelis, kelti gandro lizdą. Padaręs šiuos darbus jis negalėjo būti piktas ir negeras gamtai. Dar svarbus lietuvių bruožas – jis niekada nebuvo žiaurus, nekankino nei naminio, nei laukinio gyvūno. Žodžiu, esame tikrai artimi gamtai ir mūsų požiūris į ją labai tinkamas.

Kaip manai, ko trūksta mūsų visuomenei, kad ji vis labiau tolsta nuo realios gamtos?

Atsakyti ne taip paprasta. Gali būti, kad sekame paskui visą pasaulį, o jame tokios tendencijos stebimos seniai. Dabar matome rezultatą ir turėtume ieškoti savo kelių mokyti, supažindinti taip, kaip reikia pagal šių dienų supratimą, pasiruošimą. Mums daug ko trūksta – ne visada mokame mokyti kitus, neturime metodikų, knygų, nemokame tinkamai pateikti informacijos. Tačiau mes visi turime dirbti ta linkme.

Nemanau, kad galėtum skųstis gyvenimu, o svajonių dar liko?

Gyvenimu tikrai nesiskundžiu, visada sakau, kad esu laimingas žmogus, nes toks ir esu. Svajonių daug, daug planų... Norėčiau suspėti, jei ir ne visus, tai jų dalį įgyvendinti. Dar pamatyti pasaulio. Ir kiekvieną pavasarį paragauti beržo sulos, išgirsti strazdą giesmininką, pamatyti žydinčias šilagėles. Juk žmogui daug nereikia?..



SELEMONO PALTANAVIČIAUS nuotraukos



Kitoks žvilgsnis į pelkes

Tarptautinė pelkinių vietovių diena

Tarptautinė pelkinių vietovių diena švenčiama vasario 2 dieną. Ilgą laiką pelkės ir vandeniu užlietos vietos buvo laikomos bevertėmis žemėmis, kur susikaupia daug uodų, mašalų, gyvačių ir pan. Naujam požiūriui į pelkes ypač svarbūs buvo 1971 metai, kai Irane Ramsaro mieste pasirašyta Tarptautinė pelkių, kaip vandens paukščių buveinių, konvencija, dar vadinama Ramsaro konvencija. Ji skirta gamtos apsaugai ir protiniam gamtinių resursų panaudojimui. Ramsaro konvencija globoja įvairias gamtines buveines: nuo mums įprastų, durpėmis ir uogomis garsių aukštapelkių iki seklių jūrų priekrančių ar net koralinių rifų. Visas šias buveines vienija svarbiausias kiekvienos iš jų elementas – vanduo.

Tarptautinė pelkinių vietovių diena pirmą kartą buvo paskelbta 1996 metų spalio mėnesį pažymint 25-ąsias pelkių Konvencijos metines. Pastaraisiais dešimtmečiais požiūris į pelkes gerokai pasikeitė. Šiandien pelkės reiškia teritorijas, kuriose gausu augalijos ir gyvūnijos. Pelkės taip pat tinkamiausias prieglobstis faunai, ypač paukščiams, kuriems perėjimo metu reikia ramybės. Beveik pusė į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų paukščių vienaip ar kitaip susiję su pelkėmis.

Kasmet Švenčionėlių miškų urėdija pelkinių vietovių dienai paminėti organizuoja renginius: konferencijas, viktorinas, pokalbius. Pelkės užima apie 3 tūkst. ha miškų urėdijos ploto. Jų apsaugai yra įsteigta 11 telmologinių draustinių ir du rezervatai. Didžiausi pelkių plotai yra Kiauneliškio ir Girutiškio rezervatuose.

Ką apie pelkes žinojo mūsų protėviai?

Kuo patraukli ar baugi jiems buvo pelkė? Kas yra pelkė, ko gero žinome visi. Kaip terminas žodis pelkė beveik nevartojamas. Atskirose Lietuvos vietose pelkė turi skirtingus pavadinimus, tai – **bala, raistas, tyruliai, lieknos, palios, liūnas, pjaunys, plovas, kirba, burlungis**. Tiksliausi terminai išliko Aukštaitijoje. Didelis užpelkėjusių vietų kompleksas turėtų vadintis raistu. Raiste būna atvirų vandens plotų (ežerų ir ežerėlių) bei laikinų vandens telkinių, kurie sausą vasarą išdžiūsta. Raisto ežerėliai paprastai būna apvalūs ar ovalūs. Pailgi, truputį lenkti ežeriukai liaudyje buvo vadinami **nemūnomis**. Panašūs į nemūnas, tik gerokai mažesni – **akivarai**.



Siauralapė balžuva



Vaivorai

JONO BARZDĖNO nuotraukos

Pasak Eugenijos Šimkūnaitės, gerą ir netrumpą mūsų protėvių pažintį su pelkėmis rodo ir gana įvairūs įrengimų pelkėse pavadinimai: **pakasas, durbė, minčia, vinčia, tilčiai, brasta** ir pan. Daugumai mūsų šie žodžiai mažai ką pasako. **Pakasas** – tai slapta praėjimas, esantis po vandeniu ar kiminų danga. **Durbė** – klaidinantis grindinys ant ozo, dažniausiai įrengiamas ties posūkiu, lankstu. **Minčia ir vinčia** – tai įrenginiai per klampias vietas, kurių vienus reikia įsiminti, o antrus galima pastumti. Dar 1943 m., kai Minčiagirėje ir kitur buvo slepiami žydai ir vietinių žmonių turtas, belaukiant vokiečių kratų bei miško šukavimų, vinčias pakeisdavo. Panašūs į vinčias ir tilčiai. Tai paskandinti nukirstų krūmų ar didesnių šakų, kartais ir rąstų ryšuliai, kurių iš paviršiaus nesimato. Žinoti juos gali tik tie, kuriais pasitikima arba kurie moka skaityti brastų ženklus.

XX a. pirmąjį trečdalį brastų ženklai jau turėjo mažesnę reikšmę. Laikui buvo ramesni, daug kur per pelkes praveisti skynimai. Vyresnieji piemenys arba jų **ustovas** (t.y. pagyvenęs žmogus, piemenų viršininkas) nubraižydavo pradedantiems piemenims įvairius ženklus, o jie turėdavo pasakyti, ką jie reiškia. Brastų ženklų buvo gana daug. Susipažinkime su kai kuriais iš jų: didelė ir maža pėdos greta – pereis didelis ir mažas; didelė kanopa ir maža pėda greta – galima perginti avis ir karves; jei viena kanopa – avių ginti negalima; jei statmena lazda – žvalgykis minčios; jei lazda įstrižai kryžma – turi būti vinčios ir pan.

Parengė ONA GYLIENĖ

Aukštapelkė



Žemapelkė



Miškininkui, gamtininkui, rašytojui Gediminui Isokui – 85

Jaunesniajai žurnalo skaitytojų kartai priminsime svarbesnius šio miškininkų bendruomenės nario, rašytojo, LMS Garbės nario profesinio ir kūrybinio kelio momentus.

Vasario 23-šią 85-metį pažymėjęs Gediminas Isokas miškininku tapo prieš 67 metus, baigęs 1949 m. Vilniaus miškų technikumą. Profesinę karjerą pradėjęs girininko padėjėju iškopė iki inžinieriaus, Miškų ūkio ir miško pramonės ministerijos Kadro skyriaus viršininko pareigų.

1966 m. tapo ir gamtininku – neakivaizdiniu būdu baigė Vilniaus universiteto Gamtos fakultetą. 1978 m. jam buvo suteiktas šalies nusipelnusio gamtos apsaugos darbuotojo vardas.

2006 m. skirta Česlovo Kudabos premija už ilgametę švietėjišką aplinkosauginę veiklą.

Nuo 1969 m. G. Isokas priimtas į Lietuvos rašytojų sąjungą. Publicistinėje kūryboje svarus jo indėlis populiarinant gamtos pažinimo žinias jaunajai kartai, apibendrinant monografiniais leidiniais miškų, medžioklės istoriją, gamtos paminklus, kelių miškų urėdijų ištakas ir veiklą, leidžiant biografinį žinyną „Lietuvos miškininkai“. Visos kūrybos ir neišvardinsime. Pastaruoju metu ėmėsi ir poezijos.

Ketvirta veiklos sritis – žurnalistinė: 1970-1975 m. dirbo leidinio „Girios“ vyr. redaktoriaus pavaduotoju, rašė į kitą spaudą, rengė radijo laidas.

2009 m. jam skirta Vyriausybės kultūros ir meno premija.

Buvusiam kolegai, aktyviam spaudos bičiuliui linkime tvirtos sveikatos, nenuilstančios kūrybinės plunksnos. Šia proga spausdiname keletą jo eilėraščių.



Žvaigždžių taku

Sutemos kyla virš miškų.
Rasa ant žolių pabyra.
Paukštis nuskrenda padange,
Balsu sudraskęs tylą.

Mėnulio pilnatis išrieda,
Padange skrieja Aušrinė.
Džiaugiasi tamsi naktis,
Dienos šviesą pamynus.

Aš skubinu žingsnius.
Niūri naktis artėja,
Neramos, įkyrios mintys
Neaiškią baimę sėja.

Bet pažvelgiu į dangų –
Ten tūkstančiai žvaigždžių,
Mane namo jos veda
Jų apšviestu taku.

Dar pabūkim

Dar pabūkim Lietuvos padangėj.
Parymokim po senu klevu,
Dainas, pasakas prisiminkim
Ir širdyje – bus ramu.

Tėviškę savo aplankykim,
Priklaupkim prie tėvų kapų.
Savo gyvenimą apmąstykim,
Pasverkim prisiminimų jausmu.

Dar pabūkim Lietuvos žemelėj –
Mėnesienų ir žvaigždžių šaly.
Nėra kito gražesnio pasaulio
Už tą, kuriame dar gyvenį.

Tėvynė

Tėvynė – žalias šilas
Ir ažuolų giria,
Akmuo pakalnėj
Su užrašu LIETUVA.

Tėvynė – rūtų darželis,
Raudonų bijūnų kvapas
Ir mūsų protėvių
Apsamanojės kapas.

Tėvynė – sraunus upelis
Skaročius beržas prie kelio,
Jo baltašonis vainikas
Tėvynės jausmą kelia.

Tėvynė – žydinčios pievos,
Naktis, pasipuošus rasa.
Žalioji vasara įsilus
Žengia per pievas basa.

Tėvynė – alyvų šakelės ir
Žydinčių jų grožis.
Prie namo pasodintos –
Pilnavidurės rožės.

Tėvynė – žemės lopinėlis,
Auginęs duoną ir viltį,
Mokęs per amžius
Savo Tėvynę pamilti.

Tėvynė – didis jausmas,
Iš kartos į kartą įduotas,
Didelėmis pergalėmis
Šimtmečiais vainikuotas.

Lietuviai tapo emigrantais.
Svetur – daugiau moka,
Išvažiavę vaikus augina,
Jie svetimus šokius šoka.

Netekęs turto, pinigų
Labai ilgai liūdėsi, tačiau
Praradęs Tėvynę savo –
Amžinai gailėsi.

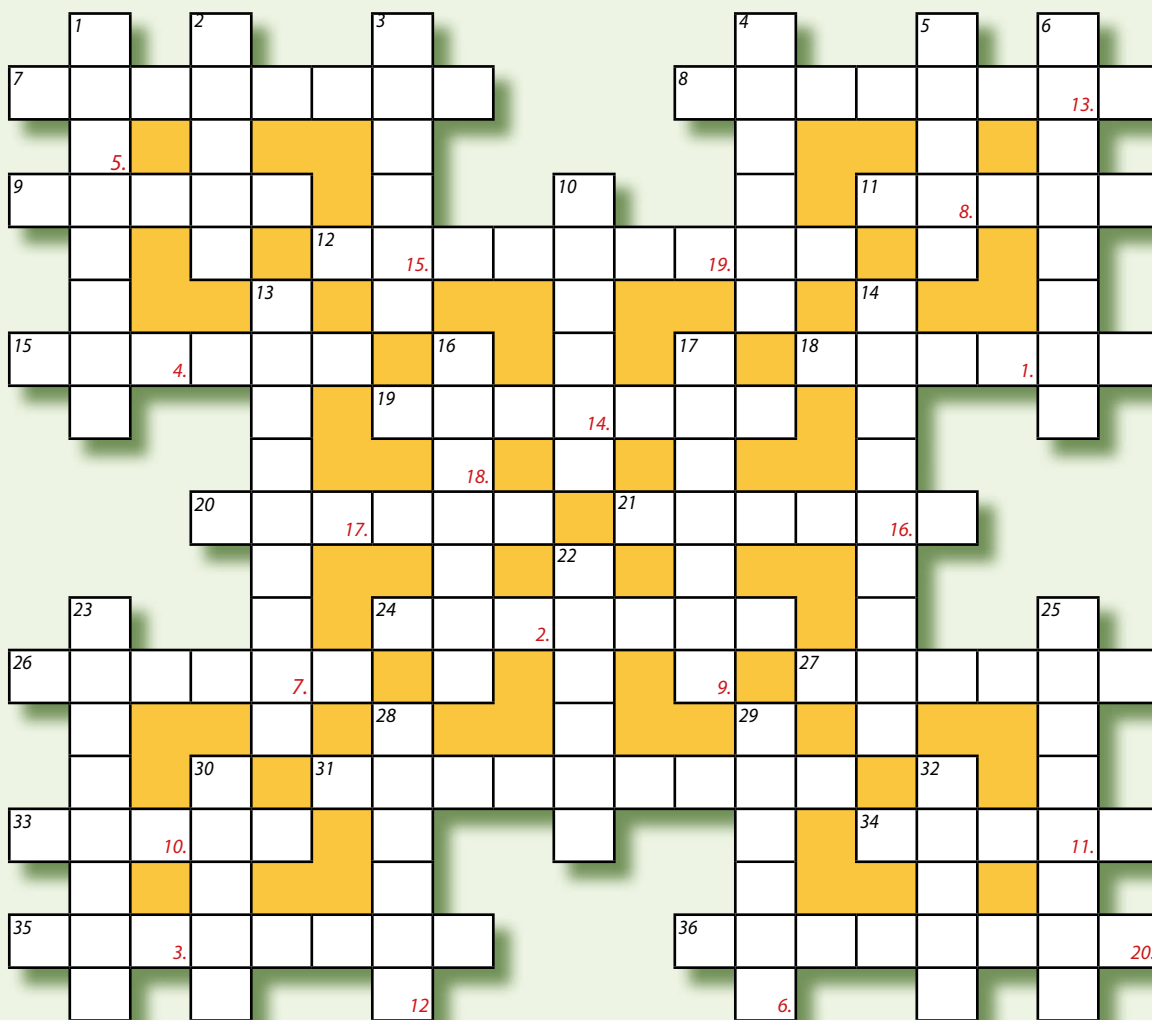
Nuoširdžiai dėkoju organizacijoms
ir bičiuliams, sveikinusiems mane
85-mečio proga.

Gediminas Isokas

Dėkoju „Mūsų girių“ redakcijos
kolektyvui, prof. Andriui
Kuliešiui, visiems kolegoms ir
bendražygiams, pasveikinusiems
mane 80-mečio proga.

Nuoširdžiai Jūsų
Algirdas Brukas

Pelkių pasaulyje...



1. 2.

3. 4.

5. 6. 7. 8. 9.

10. 11. 12.

13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Vertikaliai:

1. Valgomo grybo, augančio pelkėse, lepšės sinonimas. **2.** Neaukšta pakili vieta, pasitaikanti ir pelkėje. **3.** Liupsinti pelkė dėl po durpėmis slūgsančio vandens. **4.** Varpinių šeimos vandens augalas ilgu tuščiaviduriu stiebu, šlamantis ir pelkinių ežerėlių pakraščiuose. **5.** Medžiaga, nepalaikanti nei tūrio, nei formos, kuri išsiskiria ir pelkėse. **6.** Aukštaitijos rajono centras, kuriame įkurtas pirmasis nacionalinis parkas, 2014 m. šventęs 40–metį. **10.** Viksvuolinių šeimos pelkėtų vietų augalas (*Rhynchospora*). **13.** Populiariausia pelkėse auganti uoga, kuria skaninami rauginti kopūstai. **14.** Šaltžemis, pelkių dirvožemis. **16.** Baltoji durpinė samana, kurią anksčiau naudojo žaizdoms tvarstyti. **17.** Tilvikinių šeimos retas paukštis, perintis aukštapelkių pakraščiuose, miško raistuose. **22.** Paukštis, kuris ypač aktyvus naktimis ir sutemose. **23.** Didelis, labai seklys, užžėlęs ežeras pietų Lietuvoje, kur sunku rasti ribą tarp ežero ir pelkės, čia įkurtas biosferos rezervatas. **25.** Neužėlus, klampi vieta pelkėje, neturinti tvirto pagrindo. **28.** Rankoje laikoma priedanga apsaugoti nuo kirčių ir kai kurių gyvūnų apsauginis kiautas. **29.** Viksvuolinių šeimos standi, šiurkšti, prasta pašarinė žolė. **30.** Paviršinis medžio stiebo sluoksnis, kuris vartojamas ir prakurui, o ažuolo ir kulinarinio paveldo naminukei paskaninti. **32.** Prie tinklo, meškerės ar kt. kabinamas neskestantis daiktas ir augalas, augantis stovinčio vandens telkiniuose.

Horizontaliai:

7. Vasaržalis, rečiau visžalis daugiameis žolinis augalas, turintis mėsingą šakniastiebį, kurio viršūnėje kasmet išauga lapų kuokštas ar vienas stambus lapas. **8.** Miško uoga, kurios stiebas dvimetis, briaunotas, status arba šliaužiantis, dygliuotas. **9.** Į gandrą panašus šviesiai pilkas pelkių paukštis garbinuota uodega. **11.** Vabzdžiai, kurių lervos vystosi stovinčio vandens telkiniuose. **12.** Smulkus vabzdžiaėdis augalas, augantis tik aukštapelkėse ir tarpinėse pelkėse. **15.** Minijos dešinysis intakas, pratekantis Remčio ir Mišės ežerus. **18.** Naminė degtinė, varoma iš rugių ar kviečių grūdų ir vandens. **19.** Stambus vandens ir pelkių augalas su melsvai žaliais lapais (*Sparganium erectum*). **20.** Vandens kaimynystę mėgstantis Centrinės ir pietų Amerikos graužikas. **21.** Varliagyvis, kurio oda rauplėta ar karpota, o galvos šonuose už akių dvi stambios išpūstos nuodų liaukos. **24.** Slankstelis, bamblys kitaip. **26.** Vėdryninių šeimos vandens augalas (*Batrachium*). **27.** Sausa pušies ar eglės šakelė, spyglys. **31.** Plūduriuojantis arba šlapia žeme besidriekiantis augalas geltonais žiedeliais (*Utricularia*). **33.** Laukinis ar naminis raibas vandens paukštis plačiu snapu, trumpomis kojomis. **34.** Medžiais apaugęs kalnelis, istorinė senovės lietuvių šventovė. **35.** Erikinių šeimos miškų ir pelkių uogakrūmis, vedantis rūgštokas uogas melsvu apnašu. **36.** Pelkių ir pakrančių augalas su tamsia sėklų buože viršūnėje (*Typha*).

Sunkesni žodžiai: agutis, čirškė.



Algirdas Markauskas

1961 08 23 – 2016 02 09

Šių metų vasario 9 dieną, eidamas 55 metus, netikėtai mirė Modžiūnų girininkijos girininko pavaduotojas Algirdas Markauskas. Jo vaikystė prabėgo Švenčionių rajone, etnografiniame Mėžionių kaime, kur augo su seserimi Onute darbininkų šeimoje.

Algirdas mokėsi Mėžionių pradinėje, Sarių aštuonmetėje ir Švenčionių vidurinėje mokyklose. 1979–1984 m. studijavo miškininkystę LŽŪA.

Ilgįęs miškų ūkio inžinieriaus diplomą, 1984–1992 m. dirbo miškininku – inžinieriumi Strūnaičio tarybiniame ūkyje. Suvalstybinus kolūkių ir tarybinių ūkių miškus, 1992 m. vasarą įsidarbino Švenčionių miškų urėdijoje miškų kontrolės inspektoriumi. Tų pačių metų pabaigoje paskirtas Kūnos girininkijos girininku. Nuo 1998 m. žiemos perkeltas į Modžiūnų girininkiją, kur dirbo miško meistru, girininko pavaduotoju. Algirdas mėgo pasirinktą profesiją: jam rūpėjo ir medis, ir gyvūnas, ir kultūros bei gamtos paveldo objektai. Buvo linksmo būdo, neieškantis žodžio kišenėje, mokėjo bendrauti ir su suaugusiu, ir su vaiku. Todėl mielai į talką kviesdavosi Švenčionių progimnazijos jaunųjų miško bičiulių „Žuvėdra“ būrelio narius, organizuodavo jiems įvairias rungtis, įdomiai pasakodavo apie mišką.

Savas Algirdas buvo ir Naujojo Strūnaičio kaime, kur patardavo kaimynams kaip gražiau apželdinti sodybą, padėdavo bėdoje ir šventėje.

Išėjus artimam žmogui lieka skausmas ir tuštuma, lai užpildo ją nuosirdi mūsų užuojauta ir palengvina praradimo skausmą žmonai Irenai, dukrai Živilei ir visiems, kuriems Algirdas buvo brangus.

Švenčionių miškų urėdijos kolektyvas

Naujos pareigos

Generalinėje miškų urėdijoje:

GINTARAS VISALGA, dirbęs generalinio miškų urėdo pavaduotoju, nuo 2016 m. vasario 22 d. paties prašymu atleistas iš šių pareigų.

Valstybinėje miškų tarnyboje:

GEDIMINAS MARTIŠIUS, dirbęs Miškų kontrolės skyriaus Vilniaus teritorinio poskyrio vyriausioju specialistu, paties prašymu nuo 2015 m. gruodžio 8 d. atleistas iš šių pareigų;

BENAS BITAUSKAS nuo 2016 m. vasario 17 d. paskirtas Miškų kontrolės skyriaus Vilniaus teritorinio poskyrio vyriausioju specialistu. Prieš tai dirbo Nemenčinės miškų urėdijoje miškotvarkos inžinieriumi;

LAIMIS ANDRIUKONIS, dirbęs Miškų kontrolės skyriaus Vilniaus teritorinio poskyrio vyriausioju specialistu, nuo 2016 m. vasario 19 d. perėjo dirbti į Švenčionių miškų urėdiją miško techniku – AAMGSS operatoriumi.

Trakų miškų urėdijoje:

ALVYDAS ADOMAVIČIUS, dirbęs Žeronių girininkijos girininku, šalių susitarimu nuo 2016 m. sausio 20 d. atleistas iš šių pareigų;

GIEDRIUS ŠIMKUS, g. 1986 m., baigęs 2014 m. ASU MEF miškininkystės bakalauro studijas, neakivaizdžiai studijuoja magistrantūroje, nuo 2016 m. vasario 1 d. paskirtas Žeronių girininkijos girininku.

Zarasų miškų urėdijoje:

DAINIUS BARONAS, dirbęs vyriausioju miškininku, šalių susitarimu nuo 2016 m. sausio 22 d. atleistas iš šių pareigų;

ANTANAS MALDAUSKAS, g. 1967 m., baigęs 1992 m. LŽŪA Miškų fakultetą, nuo 2016 m. sausio 25 d. paskirtas vyriausioju miškininku. Prieš tai dirbo Gražutės girininkijos girininku.

Švenčionių miškų urėdijoje:

REGIMANTAS DALGEDA, dirbęs vyriausioju inžinieriumi, šalių susitarimu nuo 2015 m. lapkričio 5 d. atleistas iš pareigų;

LINAS NOVIKAS, dirbęs Sarių girininkijos girininku, nuo 2015 m. lapkričio 16 d. perkeltas vyriausioju inžinieriumi;

ARTŪRAS MARTINKĖNAS, dirbęs Gelednės girininkijos girininko pavaduotoju, nuo 2016 m. sausio 11 d. perkeltas Sarių girininkijos girininku;

REMIGIJUS CHALECKIS, dirbęs miškininkystės techniku – AAMGSS operatoriumi, nuo 2016 m. vasario 8 d. perkeltas Gelednės girininkijos girininko pavaduotoju.

Nemenčinės miškų urėdijoje:

VIKTORIJA ANIKEVIČIENĖ, g. 1989 m., 2012 m. ASU MEF įgijusi miškininkystės bakalauro laipsnį, nuo 2016 m. vasario 15 d. paskirta miš-

kotvarkos inžiniere. Prieš tai dirbo Purviniškių girininkijos girininko pavaduotoja.

NATALIJA JOCIENĖ, g. 1973 m., 2009 m. LŽŪU MF įgijusi miškininkystės bakalauro laipsnį, dirbusi medienos ruošos inžiniere, nuo 2016 m. vasario 17 d. perkelta Purviniškių girininkijos girininko pavaduotoja;

EVELINA VANSYTĖ, g. 1990 m., 2014 m. ASU MEF įgijusi miškininkystės bakalauro laipsnį, nuo 2016 m. vasario 17 d. paskirta medienos ruošos inžiniere. Prieš tai dirbo Žeimenos girininkijoje eigule.

Joniškio miškų urėdijoje:

VIDMANTAS ALFONSAS JUKNA, dirbęs miškotvarkos inžinieriumi, šalių susitarimu nuo 2016 m. sausio 29 d. atleistas iš šių pareigų;

STANISLOVAS KUPRIS, dirbęs Joniškio girininkijos eiguliu, šalių susitarimu nuo 2016 m. sausio 29 d. atleistas iš šių pareigų;

DZIDRA ŽALNĖRAITENĖ, dirbusi sandėlininke, šalių susitarimu nuo 2016 m. sausio 29 d. atleista iš šių pareigų;

AIDAS RAMANAUSKAS, baigęs 1995 m. LŽŪA, įgijęs miškų ūkio inžinieriaus kvalifikaciją, nuo 2016 m. vasario 2 d. paskirtas miškotvarkos inžinieriumi. Prieš tai dirbo Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Šiaulių teritorinio poskyrio vyriausioju specialistu.

Iš langelių, pažymėtų spalvotais skaičiais, sudarykite frazę. Atsakymus iki kovo 15 d. siųskite adresu VŠĮ „Mūsų girios“, A. Juozapavičiaus g. 10 a, 09311 Vilnius arba el. paštu info@musu-girios.lt Žinutėje įrašykite kryžiažodžio atsakymą, vardą, pavardę (pvz., Medkirtys; Vardenis, Pavardenis).

Nugalėtojo, kuris bus nustatytas burtų keliu, **laukia UAB „MMC Forest“ įsteigtas prizas – lenktas skiepijimo peilis „Fiskars“.**

Loterijoje dėl prizo negali dalyvauti redakcijos darbuotojai ir jų šeimų nariai.



Su 30-uju gimtadieniu

Kovo 10 d. šią sukaktį pažymintį Valstybinio miškotvarkos instituto miško taksatorių ARVYDĄ RADZEVIČIŲ, 13 d. – Šakių miškų urėdijos traktorininką VYTAUTĄ MILIŲ, 14 d. – Jonišio miškų urėdijos Skaistgirio girininkijos eigulį IRMANTĄ BRIEDĮ.

Su 40-uju gimtadieniu

Kovo 4 d. šią sukaktį pažymintį Kretingos miškų urėdijos Šventosios girininkijos girininką EGIDIJŲ JAPERTĄ, Valkininkų miškų urėdijos Valkininkų girininkijos miško darbininką ALVYDĄ MILIAUSKĄ, 5 d. – Raseinių miškų urėdijos Birbiliškės girininkijos girininko pavaduotoją ANDRIŲ TAMOŠAITĮ, 7 d. – KMAI kolegijos Miškininkystės katedros docentą ANDRIŲ KULIEŠĮ, 13 d. – Anykščių miškų urėdijos Mikiečių girininkijos eigulį VAIDOTĄ GRIKĖNĄ, 15 d. – Kretingos miškų urėdijos miško želdinimo ir apsaugos inžinierių TOMĄ NORVAIŠĄ, 30 d. – Panevėžio miškų urėdijos Krekenavos girininkijos traktorininką ARTŪRĄ KAMINSKĄ.

Su 50-uju gimtadieniu

Kovo 2 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Višakio Rūdos girininkijos miškų ūkio darbininką ARŪNĄ PAUKŠTĮ, 6 d. – Nemenčinės miškų urėdijos Purviniškių girininkijos eigulį ALBERTĄ PUKĖNĄ, Šalčininkų miškų urėdijos miškų ūkio darbininką VIKTORĄ JURUŠĄ, 8 d. – Ukmergės miškų urėdijos Tautiškių girininkijos eigulį GIEDRIŲ RAŽANĄ, 9 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos medelyno meistrę RITĄ RAZMIENĘ, 12 d. – Valkininkų miškų urėdijos Tiltų girininkijos valytoją VALĘ POCKEVIČIENĘ, 15 d. – Jonišio miškų urėdijos Žagarės girininkijos eigulį VIDMANTĄ SILKĘ, Kupiškio miškų urėdijos Kupiškio girininkijos miško darbininką VLADĄ MAŽEIKĄ, 17 d. – Marijampolės miškų urėdijos Pajevonio girininkijos girininko pavaduotoją VIDĄ ALKEVIČIŲ, Šakių miškų urėdijos medelyno traktorininką KĘSTUTĮ MATULAITĮ, 23 d. – Prienų miškų urėdijos Verknės girininkijos girininką AURIMĄ BARTUŠKĄ, Rokiškio miškų urėdijos Pandėlio girininkijos girininką AIDĄ RINKEVIČIŲ, 24 d. – Kretingos miškų urėdijos Vaineikių girininkijos eigulį JUOŽĄ POČIŲ, 25 d. – Valstybinės miškų

KOVA

tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Utenos teritorinio poskyrio vyriausiąją specialistę JŪRATĘ LELECKIENĘ, 26 d. – Druskininkų miškų urėdijos Grūto girininkijos girininko pavaduotoją ALVYDĄ ČERNECKĄ, 27 d. – Ukmergės miškų urėdijos Želvos girininkijos eigulį ROMUALDĄ REMEIKĮ, 28 d. – Trakų miškų urėdijos Trakų girininkijos girininką JONĄ GECEVIČIŲ.

Su 60-uju gimtadieniu

Kovo 2 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Višakio Rūdos girininkijos miškų ūkio darbininką ARŪNĄ PAUKŠTĮ, 6 d. – Nemenčinės miškų urėdijos Purviniškių girininkijos eigulį ALBERTĄ PUKĖNĄ, Šalčininkų miškų urėdijos miškų ūkio darbininką VIKTORĄ JURUŠĄ, 8 d. – Ukmergės miškų urėdijos Tautiškių girininkijos eigulį GIEDRIŲ RAŽANĄ, 9 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos medelyno meistrę RITĄ RAZMIENĘ, 12 d. – Valkininkų miškų urėdijos Tiltų girininkijos valytoją VALĘ POCKEVIČIENĘ, 15 d. – Jonišio miškų urėdijos Žagarės girininkijos eigulį VIDMANTĄ SILKĘ, Kupiškio miškų urėdijos Kupiškio girininkijos miško darbininką VLADĄ MAŽEIKĄ, 17 d. – Marijampolės miškų urėdijos Pajevonio girininkijos girininko pavaduotoją VIDĄ ALKEVIČIŲ, Šakių miškų urėdijos medelyno traktorininką KĘSTUTĮ MATULAITĮ, 23 d. – Prienų miškų urėdijos Verknės girininkijos girininką AURIMĄ BARTUŠKĄ, Rokiškio miškų urėdijos Pandėlio girininkijos girininką AIDĄ RINKEVIČIŲ, 24 d. – Kretingos miškų urėdijos Vaineikių girininkijos eigulį JUOŽĄ POČIŲ, 25 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Utenos teritorinio poskyrio vyriausiąją specialistę JŪRATĘ LELECKIENĘ, 26 d. – Druskininkų miškų urėdijos Grūto girininkijos girininko pavaduotoją ALVYDĄ ČERNECKĄ, 27 d. – Ukmergės miškų urėdijos Želvos girininkijos eigulį ROMUALDĄ REMEIKĮ, 28 d. – Trakų miškų urėdijos Trakų girininkijos girininką JONĄ GECEVIČIŲ.

Kovo 2 d. sukanka 65-ri buvusiam ilgamečiam Tauragės miškų urėdijos Pužiškės girininkijos girininkui JUOZUI KARPIUI, 3 d. – buvusiam ilgameči Biržų miškų urėdijos Latvelių girininkijos girininko pavaduotojai RITAI MARTIŠIENEI, 21 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Panevėžio teritorinio poskyrio vyriausiajam specialistui FELIKSUI KERŠULIUI, 24 d. – Biržų miškų urėdijos buhalterei LIUDAI STUOKIENEI, 25 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus vyriausiajam specialistei HERMINAI PEKARSKIENEI.

Su 70-uju gimtadieniu

Kovo 1 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgamečį Marijampolės miškų urėdijos darbuotoją JUOŽĄ ŽALIAUSKĄ, 6 d. – buvusį ilgamečį Valkininkų miškų urėdijos Versekos girininkijos eigulį IVAN SUCOCKIJ, 10 d. – buvusį ilgamečį Marijampolės miškų urėdijos buvusios Paežerių girininkijos girininką KAZIMIERĄ ŠIUGŽDINĮ, buvusią ilgamečę Raseinių miškų urėdijos Padubysio girininkijos eigulę JANINĄ BERTAŠIENĘ.

Vasario 7 d. šią sukaktį pažymėjusią buvusią ilgamečę Radviliškio miškų urėdijos vyriausiąją buhalterę NIJOLĘ BITIENĘ.

Kovo 6 d. sukanka 75-ri buvusiam ilgamečiam Kauno miškų urėdijos buhalterei IRENAI VEVERSKIENEI, 19 d. – buvusiam ilgameči KMAI kolegijos dėstytojui LAIMUTEI JAKAITIENEI.

Su 80-uju gimtadieniu

Kovo 4 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgamečį buvusios Miškų ūkio ministerijos darbuotoją KAZIMIERĄ VAITKŲ, buvusį ilgamečį Biržų miškų urėdijos Vabalninko girininkijos eigulį VINCENTĄ SKAPARĄ, 7 d. – buvusią ilgamečę Šilutės miškų urėdijos Šilutės girininkijos girininko pavaduotoją VALĘ PAIČIENĘ, 22 d. – buvusį Nemenčinės miškų urėdijos darbuotoją ALEKSANDR DOMBROVSKIJ, 24 d. – buvusį ilgamečį Trakų miškų urėdijos Semeliškių girininkijos girininką VIRGILIJŲ BALČIŪNĄ.

Kryžiažodžio „Primatų pasaulyje“ 2016 m. 1 nr. atsakymai:**Vertikaliai:**

1. Babuinas. 2. Fikas. 3. Jaukas. 4. Drilas. 5. Maras. 6. Langūras. 10. Actinė. 13. Marmozetė. 14. Tamarinas. 16. Skalpas. 17. Magotas. 22. Galera. 23. Mirikina. 25. Avokadas. 28. Parkas. 29. Makaka. 30. Diana. 32. Klasė.

Horizontaliai:

7. Pavianas. 8. Primatai. 9. Dukas. 11. Banga. 12. Kapucinas. 15. Mangas. 18. Narvas. 19. Skunksas. 20. Gorila. 21. Notera. 24. Bananas. 26. Pipytė. 27. Kakava. 31. Mandrilas. 33. Aksis. 34. Altas. 35. Ananasas. 36. Skaumas.

KOKIE GAUSŪS PRIMATAI

Už kryžiažodžio „Primatų pasaulyje...“, išspausdinto 2016 m. Nr. 1 teisingą atsakymą UAB „MMC Forest“ įsteigtą prizą – sekatorių „Comfort Plus“ laimėjo Gintaras Červokas.

Dėl prizo kreipkitės:
el. paštu info@musu-giros.lt,
tel. 8687 10616.

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE SCORPION

 **KONEKESKO**

oficialus PONSSE atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218

Servisas: tel. 8 700 55100

Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

Pramonės g. 8A/28,
LT-91100 Klaipėda

Malavėnų g. 1,
LT-81494 Malavėnų k.,
Šiaulių r.

Kniaudiškių g. 149,
LT-37374 Panevėžys

Verslo g. 9, Kumpių k.,
LT-54311 Kauno r.

Molėtų g. 13,
LT-14262 Didžiosios Riešės k.,
Vilniaus r.

www.ponsse.com

PUIKUS NAŠUMAS ↓ ↑ MAŽOS SĄNAUDOS

„Husqvarna Professional“ akumulatoriniai įrenginiai išsiskiria galia, našumu ir intuityviu valdymu – tuo, ko ir tikėtis iš „Husqvarna“. O svarbiausia, kad nereikia pilti degalų. Tik tylus, švarus, patogus darbas, ilgai veikiantys ličio akumulatoriai – ir profesionalūs rezultatai, kurių nusipelnėte.

AKUMULIATORINĖS ŽOLIAPJOVĖS / KRŪMAPJOVĖS

536LiLX
536LiRX

AKUMULIATORIAI BLI150 / BLI80

(4.2 Ah/2.1 Ah)

ANT NUGAROS NEŠIOJAMI LIČIO JONŲ AKUMULIATORIAI

BLi520X (14.4 Ah) BLi940X (26.1 Ah)

AKUMULIATORINIAI PŪSTUVAI

536LiB
536LiBX

AKUMULIATORINIS MIŠKO VALYMO PJŪKLAS

536LiPX

AKUMULIATORINĖS AUKŠTAPJOVĖS

536LiP4
536LiPT5

AKUMULIATORINĖS GYVATVORIŲ ŽIRKLĖS

536LiHD60X
536LiHD70X

AKUMULIATORINIAI GRANDININIAI PJŪKLAI

536Li XP*
T536Li XP*



VIENAS AKUMULIATORIUS



TAUPO JŪSŲ PINIGUS



JOKIŲ IŠMETAMŲJŲ DUJŲ.
MAŽIAU TRIUKŠMO.

Naujausius mūsų pasiūlymus rasite

www.husqvarna.lt

 **Husqvarna**[®]
IR TU PASIRUOŠĘS